POSLEDNÍ ČECH.

(Der letzte Böhme.)

NOWELA

OD

JOS. KAJETANA TYLA.

Swazek I.

W PRAZE.
NÁKLADEM CALVE'SKÉHO KNIHKUPECTWÍ.
1844.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

Tisk Jar. Pospíšila.

Urozenému Pánu

Panu

Antonínu Veithowi,

Pánu na Liběchowě,

členu mnohých dobročinných ústawů

atd. atd.

příznìwci wšeho spanilomyslného snažení

na důkaz hluboké ucty swé

obètuje

spisowatel.

Poslední Čech.

1.

Líbezným usměwem přiblížilo se jaro a posypalo šlépěje swé wonnými kwěty. Modro-skwělé nebe a wlažné, libopáchnaucí powětří wábilo zámožníky z hlawního města na cesty, do lázní a na wenkowská sídla.

U baronky Běloweské byla poslední beseda. Hlučný, pohybný žiwot panowal w jejím skwostném saloně, do něhož wedlé urozenců i mužowé městské krwe přístupu měli, kteří mohútnými perutěmi ducha swého w oné říši lidské společnosti poletowali, kterouž prawá wzdělanost za jedinké urozenstwí powažuje, na kolébku zapomínajíc. Tímto způsobem měly besedy baročiny prajinou podobu, nežli úzkosrdečně zoužené, dlouhochwílné, umdléwawé, umrtwující zábawy na jiných parketowaných podlahách.

Dnes obzwláště, zdálo se, chtěli hosté bohatou číši besedních rozkoší ještě jednou se wší chutí k prahnoucím ústům přiložiti a jako do dna wyprázdniti. Zpomínky na krásné doby w minulé

zimě probíhaly živě a wřele srdcem všech přítomných, a mimo to nacházela se w saloně osoba, kteráž k zajímawému howoru přebohatý pramen poskytowala.

Signor Pedrazzi, prwní notabilita Wlaské zpěwohry w Paříži, opustil Babylon na Sekwáně a wydal se do světa na pouť, buď aby čarozwukem tenóru swého zlaté a stříbrné diblíky swolal, ne sice ukryté w ledwinách země, ale we skříních bohatců a w sáčkách enthusiastů — anebo aby do wěnce oslawy swé ještě wíce wonných lupenů wpletl a pak ho pewněji i hrději na skráně swé přitisknul. Zastawil se také w Praze. Myslilo[illegible] se tedy wůbec, že i w tomto powěstném lůně a rodišti hudby, w této umělecké prubírně síly swé okoušeti bude; ale Pedrazzi nejewil k tomu žádné chuti a maje s sebou listy k některým nejpřednějším rodinám, tráwil čas jen líbeznou zahálkou, zdaje se míti welikou zálibu we swém národním dolce far niente. Posléz ale na domluwu wznešených milowníků a na laskawé i pochlebné sliby po zisku bažiwého ředitelstwa diwadelního uwolil se ku hrám hostinským, a celé město nemluwilo na ten čas o ničem jiném, nežli o brzkém wystoupení Pařížského tenoristy. Wšecko tonulo w blahém očekáwání; lóže a sedadla odbýwaly se jako za dáwných wěků diwotworné amulety a

škapulíře; jenom členowé opery broukali, majíce študowati několik zpěwoher s Wlaským textem.

Dwa dni před swým prwním wystoupením nacházel se Pedrazzi w besedě u baronky Bělowské a stal se w ní kouzelnou osou, okolo nížto se říkaje weškerá rozprawa točila. Byltě wšak Pedrazzi také zjew tak interesantní, že snadno wšeobecný zřetel na sebe obrátil. Minouce i uměleckou powěst jeho, při jejížto rozšiřowání časopisowé domácí i přespolní nejžiwějšími a nejbujnějšími barwami plýtwali, spočinuly zraky wšech shromážděných s welikou oblibou na půwabné osobě asi třidcetiletého cizince, w jehož tmawomodrých, bleskuplných očích, na malých, usměwawých ústech, perlowých zubech a dlouhých, hustých, napolo stočených kučerách pečeť kwětoucího mládí ležela. W podlouhlém kroji a bělawé pleti tváří jeho nejewil se owšem znak rodu Wlaského, aniž w jasném pohledu onen zádumčiwý, ale snadno a prudce wznikawý plamen Italské přírody; a wšak dle živosti jazyka jeho, dle wýrazných posunků a lehké zápalnosti při wěcech dost málo dojímawých dalo se neomylně o jižní krwi jeho souditi, a uhlazené, ohebné pohybowání, weselá, otewřená mysl i živá přítulnost jeho připisowaly se šťastnému náwyku w nejpřednějších školách wysokého swěta, w salonech Pařížských.

Přítomnost jeho zawdala owšem mezi besedníky nejednu příčinu k horliwému i hádawému howoru o hudbě, o zpěwu a diwadelní představě. Živěji nežli kdy jindy ohledáwaly se tu obtíže a dojemy tohoto umění. Najednou powstali w pokoji postranném hlasowé hlasitější, a z kupy několika učenců i krasowědců wztýčila se baronka Emilie a zaměřila rownou cestou k Pedrazzimu, jenž práwě několika mladým pánům tiché naučení dáwal, jak se w Paříži nejsnadnějším způsobem známosti s tanečnicemi u weliké zpěwohry dělají.

„Monsieur, permettez moi —“ jala se baronka mluwiti; „wčera tu wystaupila na diwadle mladá díwka w osobě Julie Capuletowy. Byl to prwní herecký pokus a obecenstwo projewilo úplnou spokojenost. Wyswítaloť i w skutku z celého představení bohaté nadání, hluboký, wřelý čit, živá obraziwost a prawé wniknutí w uměleckou úlohu. Wše toto neupírá jí také náš professor, i napsal o ní welmi pěkný referát, a přece zas také všem dramatickým nowiciatkám radu dáwá, aby newystupowaly w rolích, kteréž pod jich wěkem a zkušeností leží — Julii tedy ku př. aby nehrály, dokud samy, střelu w krwácejících prsou majíce, všechny cesty lásky nepřeběhnou; jakoby člowěk sám wšecko zkusiti a přežíti musel, co na diwadle zobraziti má. Co myslíte, mon cher

— má náš učený pán prawdu? Prawý dramatický pěwec musí to tak dobře wědět jako herec — mluwte, je vous prie — zkusil jste na sobě již wšechny wášně, kterými jste kdy obecenstwo w plesawé wytržení powznesl?“

„Ráčíte býti welmi dobrotiwá, milost-baronko! že mi tolik moci nad obecenstwem důwěrně připisujete;“ odpowídal Pedrazzi, jenž byl horliwou řeč spanilé díwky s usměwem poslouchal; „mám-li ale prawdu mluwiti, tedy nemohu jistit, žeby mě bylo wšecko w žiwotě již potkalo, co jsem kdy na diwadle zobraziti musel.“

„Ó zajisté nepotkalo!“ dotwrdila díwka wýrazem radosti.

„Já se držím jen toho, co mi srdce a trocha rozumu předpisují —“ mluwil zpěwák dále — „i myslím, že to byl jen pouhý nápad p. professora — jakési bažení, dotwrzowati wěc neobyčejnou, neřku-li nemožnou — a nebo musil by připustiti, že wěčně twořiwý duch člowěčí sám o sobě nic nedokáže a w žádném umění prawým, platným woditkem býti nemůže. Pak by nemohl také básník nic jiného psáti, nežli co se naň w úzkých mezech jeho zemské pouti zasměje neb ušklebí.“

„A kdyby měl herec Othella hráti —“ wskočila mu Emilie živě do řeči — „muselby teprwa jedowatých hadů žárliwosti do srdce swého nasa-

diti; kdybyste měl Don-Juana hráti, muselbyste dříwe pramen swětských rozkoší do poslední krůpěje wysušiti a smrtelných ouzkostí okusiti.“

„Nu, co se týče smrtelných ouzkostí,“ usmál se Pedrazzi, „kdyby k jich zobrazení nic jiného nepatřilo než hercowo jich okusení: tuť by se mi arci powedly, neboť jsem w nich — bez figury řečeno — wězel až pod usta.“

„Není možná?“ zwolala díwka jako s radostným překwapením. „Ah charmant! To nám musíte powědít, jak jste do nich upadl. Ma chère tante!“ wolala na domácí paní. „Pojď, sedni si tuhle k nám — signor Pedrazzi bude tak laskaw a zdělí nám scénu ze swého žiwota.“

„Ale Milko, Milko!“ hrozila dobrosrdečná paní, „zase dowádíš? Neobtěžuj našeho milého hosta —“

„Pražádné obtěžowání, moje milostiwá!“ uklonil se dworný Wlach. „Celá ta scéna není žádné tajemstwí a dá se snadno powídati; musím jen litowati, že nemá wice romantičnosti, aby se lépe poslouchati dala. Ostatně musím wyznati, že se mi zdá, jakobych wyprawowáním té udalosti obět wděčné zpomínky zapalowal; neboť budu mluwiti o příteli, kterýž se mi w nejstrašliwější chwíli jako strážný anděl zjewil, a k wůli němuž teď w staroslawné Praze meškám.“

Rychle usadila se okolo něho celá společnost, a on umístiw se proti bodromyslné baronce, jal se wyprawowati....

„Před třemi lety byl jsem u welikého diwadla Neapolského. S radostí zpomínám si na ony krásné časy, a kdyby to neznělo jako marná chlouba, řekl bych: na časy mých nejkrásnějších a nejslawnějších triumfů. I zdáť se wěru, jakoby Wlach smutný osud zpěwcůw, pomíjitelnost jeho umění a wšeliké wezdejší oslawy, hloub než jiní národowé cítil, a jakoby mu plamenným oučastenstwím za krátkého žiwota nahraditi chtěl, co mu po smrti dáti nemůže. Člowěk z chladného seweru musí dříwe sám w Italii pobýti, musí mezi rozličnými třídami lidu jeho dny a noci ztráwiti, musí widěti a slyšeti, jak hluboko we společenský jich žiwot diwadlo zasahuje, má-li si onu bouři, ono hřmící jásání, wolání a tleskání zobraziti, kteréž tam oblíbenému zpěwci nebo zpěwkyni denně za podíl připadá. Nejeden ze wzácné společnosti“ — mluwil Pedrazzi dále, dworně kolem se ukloniw — „byl toho snad očitým swědkem, a pozorowal, jak se Wlachowé w potu tváří unawují, aby klokotawé prima-donně, nebo tomu, kdo práwě na hnízdečku jich milosti sedí, dosti patrných nebo i hřmotných důkazů obliby a úcty swé na jewo dali. Také já okusil této sladkosti; —

zde byste se zasmáli, kdybych powídal, co Neapolitané se mnou tropili. Já je nechal tropiti a dobře se mi wedlo. Měl jsem při tom jen jednu chybu a jedno neštěstí: — nemohlť jsem to k obyčejné nadutosti Wlaských zpěwáků přiwesti. Myslilť jsem, že mohl Pán Bůh ten kousek stříbrného hlasu — užíwámť jen té nejwšednější žurnalistické formule — i do jiného než do mého hrdla wložiti, a pak se mohl ubohý Pedrazzi dlouho hudební scalou mučiti, pak mohl jícen ruládami a trilky až do umdlení ohýbati: ani ruka nebyla by se při jeho umělosti w lóžích nebo na parteru pohnula. Jakáž tedy byla moje zásluha při wšech wítězstwích? Žádná — alespoň ne větší, nežli wšech soudruhů mých, kteří na wzdor namáhání swého ledwa lupínek z wěnců pochycowali, jimiž mne Neapolitané osypáwali. A jakž já se radowal, když wedlé mne jiný pochwalu tržil! Ale jiní se neradowali nad mou oslawou, a mezi těmito stál na prwním místě basista, kterýž býwal miláčkem obecenstwa, dokud jsem já w Neapoli nezpíwal. Prawiloť se mi, že mě nenáwidí; warowali mě před jeho pomstou, ale já se usmiwal. Newědělť jsem, čím bych ho byl urazil, i nepřicházelo mi na mysl, jakby mi ublížiti mohl. Stáliť jsme také pořád w dobrém srozumění; on se rozplýwal pochwalou při každém mým wystoupení — a já ho

nechal se rozplývati. Ouplně jsem mu arci newěřil; neboť wím, co wůbec o chwále uměleckých kolegů souditi; neměl jsem ale také příčiny, abych mu byl nedůwěřowal — ano mohu říci, že mi během času rozličné malé služby prokázal, ježto mi skoro důkazem zdáti se mohly, že ony warowné hlasy daremné byly.

Zatím skončilo se w Neapoli diwadelní poletí a já měl jeti do Paříže. Zbýwalo mi ale ještě několik neděl, nežli jsem se dostawiti musel. Odhodlalť jsem se tedy, čas tento za ferie použíti a na cestách po hořejší Italii ho ztráwiti. Bernardini — nemámtě příčinu jméno jeho zatajowati — měl nowý kontrakt w Miláně, a učinil mi náwrh, abychme díl té cesty pospolu konali. Já w tom nenacházel nic podezřelého, ani nebezpečného. Chce-li mi tajný nešlechetník oprawdu uškoditi, myslil jsem, dostihne mě také potají, třeba bych se mu i wyhýbal, a projewiw nějakou bázeň, darmo bych mu snad odwážliwosti dodáwal. Jeli jsme tedy spolu. S mé strany bylit jsme wždycky dwa, tři na jednoho; neboť jsem měl s sebou swého wěrného služebníka a w nejhorším případu spoléhal jsem také na kočího.

Jeli jsme přes Řím až ku břehům Pádwy. Tu jsem si umyslil, uhnouti se z hlawní silnice a podlé bohatého, rozmanitým šperkem bujné přírody

ozdobeného pobřeží projeti Piemont a Sawojskem wraziti do Francouz. U prostřed welikolepých Alpů nemohli jsme arci také údolí Chamounské minouti. I wjeli jsme do něho, a w pohledu na ty čarowné, napořád střídawé obrazy wysokých hor, ledowých planin, osamělých skalnatých balwanů a příkrých strží naplnily se duše, aspoň moje, welikými, nehynoucími obrazy! Měliť jsme pohodlné počasí a pochwílí; prolezliť jsme tedy celé údolí, od zelené hory až k wodopádů na cestě k Salenchu, a uhostili se na několik dní w městečku St. Prieure de Chamouny.

Jednoho dne wyšli jsme si do hor; bylotě jitro tak čisté a wnadné, jakoby práwě z ruky Stwořitelowy bylo wypadlo. Bernardini mě jistil, že slyšel nejen w hostinci, nýbrž i dříwe od přítele, kterýž byl údolím cestowal, o podiwné jeskyni w blízkých skalinách mluwiti, a já nezůstal bez chuti, diworomantickou krásu Chamounskou poznati wrub na wrub.

Jako draze tkaný baldachin wisela nad námi jasná obloha, když jsme wyšli z domu. Šli jsme sami dwa. Můj starý služebník byl se wečer před tím náhle roznemohl a průwodčího nechtěl Bernardini wzíti, dokládaje, že sami cestu nalezneme. Mně by se bylo malé, třeba i trochu nebezpečné dobrodružstwí líbilo, a tak jsme se tedy wydali na cestu.

Majestatně wypínal za námi Montblanc, jako wěčný strážce tichého údolí, swé wěkošedé čelo; město leželo w lůně tmawozelených sadů jako poklidná střecha jediné rodiny; powětřím zazníwala píseň pastewců a celý wzduch třásl se a zawáněl tisícerem léčiwých bylin. Wážně hleděly na nás nebetyčné, hustolistým křowím a červenokorými sosnami porostlé skaliny, k nimžto úzká, semotam se-kroutící, ale ušlapaná stezka wzhůru wedla. Řekloť se nám, že nemůžeme chybiti — a wskutku stáli jsme asi za dwě hodiny u temného wchodu jeskyně.

Ledowý duch nás owanul, an jsme u samorostlého otworu se pozastawili.

Dříw se trochu ochladme a čerstwého zápachu napíme, řekl jsem a wrhnul sebou na měkký mechowý čaloun. Bernardini se umístil wedlé mne.

W newýslowné kráse leželo nyní údolí před námi. Hltawýma, rozkoší opojenýma očima pásl jsem se na půwabech jeho. Srdce mi rostlo, klenutí žeber bylo proň tuze úzké a nízké — já bych byl oblohu k sobě strhnul a zemi a nebe k prsoum přitisknul. I wyskočil jsem a začal zpíwati. Byly to toužebné hlasy Arthurowy z nesmrtelné Straniery — powětří se chwělo tónem mým. Rádbych byl zawejskal, aby byl weškerý swět plesání moje zaslechl a pocítil.

Zpíwej také — wstaň! zwolal jsem skoro dowádiwě na swého soudruha, když byl poslední tón můj odplynul; ale radost moje bylaby w nejwřelejším zdroji málem zledowatěla, když jsem při tom na Bernardiniho pohledl. Twář jeho byla skoro sesinalá, oči hroziwě wypouleny a rty křečowitě zaťaty.

Co je ti, bratře? zwolal jsem uleknutý, rychle k němu přikročiw.

Nic, nic! odpowěděl on a wášniwě se wztýčil. Malá mdloba. Pojď! Chlad w jeskyni mě zotawí. Musíme pospíšiti. Já bych byl rád časně doma. —

Šli jsme tedy.

Hustá tma uwítala nás hned u wchodu a zahalila oči naše. Museli jsme se zastawiti a pochodně zapáliti. Tu se nám twary a podoba skalnaté jeskyně objewily zřetelně. Bylať to weliká, před očima jako napořád rostoucí, dloužící a šířící-se kobka; se stropu wisely náramné kusy diwně utwořených a plamenem pochodní našich kouzelně ozářených skalin, brzo w powětří se-končících, brzo až k zemi sahajících. Tak tu stálo kolem množstwí rozmanitých menších jeskyň a průchodů. Nejzáze nížilo se opět celé klenutí; po stranách wyskakowaly a draly se w cestu náramné skalnaté ramena, z dáli pak ozýwalo se temné, hluboké hučení, jako proudění a padání bystrých wod.

Musíme dáti pozor, řekl jsem. Zdá se, že je tu někde propast, z nížto hluk tento wystupuje.

Ano, propast je tady, odpowídal Bernardini. Slyšel jsem o ní; je to hluboký, skalnatý hrobeček pro wšechno, co se jednou na dno jeho dostane.

Mně se zdálo, jakoby mu při těch slowech ďábelský úsměch okolo rtů byl pohráwal; mohlť jsem ale při klamawé záři pochodní se mýliti — bral jsem se tedy chutě ku předu.

Hučení se napořád blížilo a zmáhalo, museli jsme pokračowati welmi pozorně. Najednou nás to ledowě ofouklo — stáli jsme již na pokraji propasti, kteráž před námi černý jícen šklebila.

Nechoď tuze ku kraji, warowal mě Bernardini, a opět se mi zdálo, jakoby se mu hlas byl třásl. Newím, chtěl-li mě skutečně warowati, anebo jen odwážliwost mou dráždditi; ale toto poslední se mu powedlo. Mne přepadla skotačiwá chwílka. — Tys baba! zwolal jsem wesele; ale já se podíwám té skalnaté potwoře do jícnu. A zaraziw pochodeň do skuliny, tak že rudožluté světlo její w čirou tmu propasti padalo a wlhké stěny její tisícem měňawých barew poléwalo, položil jsem se u samého kraje na zem. Od nohou až po prsa wězel jsem mezi skalisky, druhou skoro polowicí těla nad propastí se wznášeje. Takto jsem hleděl do strašliwé hlubiny.

To je pekelná díra! wzkřikl jsem za chwíli. Tu by si měli diwadelní malíři prohlídnouti, když malují záwěreční dekorací k Don-Juanu.

Zatím ji prohlídni ty! — ozwal se náhle za mnou silný, hučením podzemních wod pronikající hlas — a spolu hned okus, jak se to w ní zpíwá!

Byltě to hlas Bernardiniho — to jsem poznal — při tom ale měl w sobě něco tak ďábelského, že mi hrůzou krew ztuhla. Spolu jsem cítil, že mě w zadu dwě ruce za nohy popadly a do wýšky wyzwedly, tak že jsem wisel wšecek nad strašlivým bezednem.

Pronikawé wzkřiknutí wyletělo z prsou mých a křečowitě sebou trhnuw, uchwátil jsem nepřirozenou silou wrchol z hlubiny předemnou strmícího skaliska. A to bylo moje štěstí, moje ochrana, kteráž by se mi snad nebyla powedla, kdyby byl pan Bernardini ústa neotewřel a s menším diwadelním effektem swou pomstu wywedl.

Byla to zpropadená chwíle; na mou wěru, raději třikrát po sobě zemříti, nežli onen strach ještě jednou přestáti! Mně bylo, jakoby se celá jeskyně na překot byla obrátila a nyní se na mne bořila, a já pod ní se řítil tisíc sáhů hloubky. Diwý jek, ousměšné křehotání celého pekla projíždělo a rozdrobowalo mozek můj, až pak to náhle a na blízku neznámým hlasem: Wrahu! zahřmělo.

Moje tělo padlo zase na zem; hned na to slyšel jsem slowa: Pusťte se, příteli; já wás pewně držím — a w několika okamženích ležel jsem, na celém těle náramně se třesa, w náručí neznámého člověka ....“

„Bohu díky!“ ozwalo se powděčně ze rtů několika poslouchajících dám.

„Ba wěru!“ usmál se Pedrazzi, „tak jsem si také potom oddychnul, i měl jsem k tomu dosti welikou příčinu.“

„Ale kdo pak wás to tak náhle ochránil?“ ptala se soucitná baronka.

„Asi čtwrt hodiny před námi“ — jal se zpěwec opět wyprawowati — „wešel do jeskyně Český malíř — prozatím ho nemohu jinák nežli Carlo nazýwati — a prohledaw skalnaté sklepení na wše strany, zastawil se mezi wypuklinami nad propastí. Hluboká tichost osamělého místa, kterouž při delším pomeškání ani temné hučení podzemních wod rušiti se nezdálo, shodowala se úplně s myslí jeho. I byl swou pochodeň zhasil a seděl zde w temnostech, obíraje se w duchu se swými obrazy. Takž jsme se byli k němu přiblížili, aniž jsme jej zpozorowali; jemu ale neušlo žádné pohnutí nás příchozích, a když poznal wražedlný úmysl mého společníka — neboť za pouhý žert zdálo se mu počínání Bernardiniho býti tuze hrubé — wzcho-

pil se jako blesk a silnou pěstí zákeřníka do hlawy udeřil. Ten se powalil na zem omráčený, drtě mezi zuby hroznou kletbu, a mne, dáwno žádanou kořist, z rukou wypustil. Já pak owšem nezdržowal se dlouho se swým ochrancem na strašliwém dějišti a dostaw se na denní swětlo, pod šíré, jasné, krásné nebe, cítil jsem, jak by asi člowěku bylo, kdyby se mohl w dozrálém wěku narodit.“

„A co se stalo s waším wěrným přítelem?“ ptala se opět Emilie.

„Já ho od té chwíle newiděl,“ řekl Pedrazzi. „Můj ochrance myslil owšem, žeby nebylo welikého hříchu, kdybychme jej byli i bez ustlání do studeného lože hodili; ale já ho nechal ležeti a běžeti, wěda, že wleče mstu a pokutu sám za sebou. Na druhý den odjeli jsme s nowým přítelem mým z údolí a ztráwili pak ještě nějaký čas pospolu na cestách. O swém drahém Bernardinim nezwěděl jsem ničeho, nežli že můj starý Jan den před touto scénou po wíně se roznemohl, kteréž byl od mého upřímného přítele dostal, a že se tedy podobalo, jakoby byl chtěl rozhořčený basista zoumyslně hladowou tlamu skalnaté propasti mým tělem zasytit.“

„Mon Dieu!“ wzdychla soucitně dobrosrdečná baronka Běloweská. „Jací jsou to lidé na

světě! Já jsem jen ráda, že mého sestřence w Italii nic zlého nepotkalo. Zdržowalť se tam dosti dlouho, a jak se mi z nejednoho pramene doneslo, potulowal se tam w podiwných i dobrodružných podobách.“

„Tu ty časy bylo slyšeti, že se pan hrabě ze swých cest nawrátí,“ ozwal se letitý professor, bývalý hraběcí pěstoun.

„Oui vraiment! každou chwíli jej očekáwám —“ odpowěděla baronka — „i těšila jsem se, že ho uwidím, nežli odjedu.“

„Je prý tak zle se starým panem hrabětem?“ ptal se zase někdo jiný.

„Ah zle!“ usmála se baronka, ale pod usměwem probleskowala jakási omrzelost. „S panem hrabětem je dáwno zle, a nebude již lépe, až oči zamhouří.“

„Jak to, ma chère?“ ptala se obstarožná dáma, a w celé tváři bylo jí widěti, že by ráda pod záclonu nějakého tajemstwí nahlédla. „Za těch několik let, kteréž jsem w cizině ztráwila, událo se mezi wámi tolik proměn, že někdy ani newím, jak se mezi wámi orientowati. Prosím tě, ma chère, co je twému šwagrowi? Toť wíš, my byly s nebožkou sestrou w nejužším přátelstwí — a není-li to jinák tajemstwí —“

„To není, bohužel!“ odpowěděla baronka.

„Můj pan švagr nedělá z toho sám žádné tajemstwí a trápí swými wrtochy, swým práwě anglickým spleenem, swou hypochondrií celé okolí. Sotwa že na boží swětlo wychází, člověka cizího bojí se jako wraha, a — newím, jak mu ta pošetilá myšlénka mozek zwrátila — člověk se musí smáti, když to zaslechne — pomysli, ma chère — ten starý blázínek se drží za posledního Čecha.“

„Comment?“ ozwalo se najednou z několika úst. „Za posledního Čecha? Jak tomu máme rozuměti? Račte nám to wyswětliti.“

„Důkladněji to říci nemohu“ — pokrčila baronka rameny — „wím ale, že moje nebožka sestra mnoho pro tuto jeho diwnou, stále mu na mysli tkwící ideu snášeti musela. Jestli se nemejlím, powstala před několika lety mezi naším nižším lidem sekta, kteráž obnowení jakýchsi zastaralých wěcí, zwláště ale wzkříšení w poslední hodince ležícího Českého jazyka zamýšlela —“

„Juste ciel!“ zděsila se zwědawá dáma. „Snad nějací karbonáři?“

„Ne, ne — tak zle to nebylo,“ upokojila ji Běloweská; „nebezpečného nebylo nic slyšeti, ačkoliw si ti lidé také zwláštní jméno dali; říkali jim tuším: Wlastenci, a jakožto každá nowá wěc, měla i tato swých oučastníků a hajitelů mezi

rozličnými třídami. Domníwám se, že i manžel mé nebožky sestry — Bůh milý wí, jakým očekáwáním swésti se dal! — k této sektě přistoupil; ačkoliw jinák k utěšení swému říci mohu, že jsem nikde jinde w naší společnosti známky tohoto neduhu nepozorowala. Od těch časů nebylo ale s hrabětem k obstání. Pomysli jen, ma chèr! Česky začal na syna swého mluwiti, na křtu mu dal jméno Jaroslaw — prosím tě, co je to za jméno? my hleděli jeden na druhého, jako omámení — o Francouzském nesmělo se před ním ani zmínka udělati. Můžeš si pomysliti, co moje ubohá Antonie s ním zkusila. I na ní chtěl, aby se w posměch dala, aby nejen doma, en particulier, ale i we společnosti, w salonech Česky mluwila.“

„Quell' horreur!“ zhrozila se dáma z ciziny, batistowým šátkem před sebou wějíc, jakoby chtěla slowem barončiným nakažený wzduch rozptýliti. „Toť byla ubohá duše prawá mučednice?“

„A tous égards“ — doswědčila baronka; „ale Bůh ji časně wyswobodil. Jakými wrtochy ji hrabě trápil, můžeš dle toho poznati, že ku př. nyní, jsa ouplně zdráw, přece myslí, že stojí nad hrobem; a protož i w posledním čase na syna doléhal, aby se nawrátil z Londýna, kdež minulou zimu tráwil.“

„Jsem žádostiwa mladého Welenského zas

jednou spatřiti,“ ozwala se živá Emilie. „Já se na něj skoro již ani nepamatuji.“

„Ach, wždyť bych já ho sama snad již nepoznala,“ powzdychla si Běloweská, „ačkoliw ho jako dítě ještě pořád před sebou widím. Bylť od jakživa, jakoby mé Antonii z oka wypadl.“

W tom se k ní přiblížil komorník a něco jí šeptmo oznamowal.

„Mais mon Dieu!“ zwolala dobrosrdečná dáma s radostným překwapem, a rychle wstala. „Kde je? kde? Jaké to zbytečné ceremonie?“

W tom ale otwíral již také lokaj dwéře, a mezi nimi zjewil se mladý štíhlý muž s bledou, interesantní tváří.

„Jaroslawe!“ zkřikla baronka hlasem radostí se-třesoucím a kročila mu wstříc. On se k ní přiblížil kwapným, jistým krokem, a skloniw se položil rty na ruku její.

„Odpusťte, drahá tetinko,“ řekl hlasem libozwučným, „že přicházím jako host nezwaný — a w tomto oděwu — jsem ale jenom na skoku.“ — I uklonil se omlouwawě i před ostatní společností a bylby snad ještě dále mluwil; w tom ale zawznělo w saloně hlasité: Carlo! — a nežli se Jaroslaw nadál, spočíwal w náručí jeho Pařížský tenorista, neohlédaje se na úzkoprsou etiketu.

2.

Bylo téměř o půl noci. Hustý, černý závoj spočíwal na městách Pražských, a ticho panowalo po welkých prostranstwích i w užších ulicích. Zíwaje chystal se podomek w hostinci u Černého koně wrata zamknouti; neboť z wečeřadla byl již dáwno poslední host odešel, a umdlené služebnictwo toužilo po spaní.

Jako weliká, ztichlá klec tažného ptactwa z nejrozmanitějších končin strměl nyní pěkný hostinec k nočním nebesům; toliko w jedné přihrádce, w nejpěknějším pokoji prwního poschodí, bylo ještě živo. U stolu, z něhož byl práwě posluha zbytky dobré wečeře odnesl, a na místo nich pak několik lahwic postawil — tu seděl Pedrazzi, a wedlé něho na pohodlném lehátku howěl si po dlouhé jízdě unawený hrabě Jaroslaw. Proti zpěwákowi seděla třetí osoba, mladý to muž wážného, ale příjemného pohledu, jejž byl Welenský příteli Pedrazzimu powrchně jakož pana Swobodu, hlawního správce otcowých panstwí, představil.

„Deset nejkrásnějších wečerů mezi réwami pod jiskro-deštiwým Wezuwem nedal bych, můj Carlo, za jediný z těch okamžiků, ježto mi dnes u tebe utíkají, jako Turkům celá století newyslowných rozkoší dewátého nebe!“ promluwil Pařížský tenorista. „Čtrnácte dní po sobě stálo teď we wašich nowinách welkým písmem: „„Carlo, zde jsem z údolí Chamounského““ — jakž jsme byli umluwili, že učiním, až jednou Prahu waši nawštíwím; zde se tomu Spartanskému prowoláwání již smáli, hlawu si lámajíce, od koho pochází a koho se týká, a já den po dni zoufal, opět se poptáwal, a opět zoufal, neboť Carlo se nehlásil. Teprwa dnes —“

„A sice tam, kdes toho nejméně očekáwal, nalezl jsi dáwno hledaného, není-liž prawda?“ přejal mu Jaroslaw řeč s usměwem.

„Jakobys mi do duše widěl!“ poswědčil Pedrazzi. „Paní baronka se nenadála, jakou rozkoš mi swou besedou způsobí. Ať je zdráwa, a salon swůj ještě padesáte let cizincům otwírá, kteří nějakého Karla hledají!“

S hlasitým buchem wyletěla na to zátka z láhwe Šampaňské, a šlechetný nápoj pěnil se šumiwě w dlouho-hrdlých sklenicích.

„Na zdrawí wšeho, co w srdci nosím!“ zwolal zpěwák sklenici do ruky bera. „Pí, můj Carlo! —

Tys jediný délkou a šířkou rozprostřen po srdci mém, a já we twém také snad někde nějakého místečka zajímám; připí našemu přátelstwí!“

Hlasitě zacinkaly na to sklenice jedna o druhou — a Pedrazzi naléwal poznowu.

„Nejsem wšetečný, bratře!“ mluwil zpěwec dále, „ale bezpochyby sedí ještě někdo we twém srdéčku; neťukneme si také na jeho zdrawí?“

„Ty jsi dnes welmi dobrého rozmaru,“ odpowěděl přítel, chopiw se sklenice.

„Corpo di Bacco! Jakž bych nebyl?“ zwolal Pedrazzi s twáří ozářenou a naléwal po třetí. „Což nemám zase tebe? — tebe jediného na dalekém swětě, kdežto jsem posud jako wěčný poutník wypálenou Saharou putowal, a nadarmo po swěžím pramenu soucitného srdce toužebné zraky otáčel? S weselým zpěwem, cinkem a zwukem táhnou weškeré zpomínky na dny s tebou ztráwené duší mou — a nemělbych býti dobrého rozmaru? Či-li mám s tebou mluwiti jako s panem hrabětem a zapomenouti na Pražského malíře?“

„Nebuď bláhowý, Ludwíku, a nezlob dobré lidi,“ řekl Welenský trochu newrle.

„Tedy pí!“ zwolal Pedrazzi. „Na zdrawí otce twého!“

„Bůh mu dej dlouhého zdrawí!“ řekl Jaroslaw pološeptem a lehýnký mráček přeletěl čelo jeho.

„Aby se dočkal radosti na synu swém!“ ozwala se tichým, wážným hlasem u stolu třetí osoba, kteráž byla posud skoro pořád mlčela.

„Amen!“ doložil Pedrazzi, a w okamžení na to držel w ruce prázdnou sklenici.

„Máte-li chuti držet morální čtení,“ ozwal se hrabě, bodawě oko swé na Swobodu upřew — „hleďte, abyste si jiné posluchače objednal. Já nemám chuti z waší moudrosti něco získati.“

„Já projewil swé nejčistější přání, pane hrabě,“ řekl Swoboda wážně, „a newidím w tom nic záwadného, an šlechetnému otci přeji, aby se na zdařilém synu radosti dočkal.“

„Mlčte, mlčte! — wšak já waše přání znám!“ odsekl Jaroslaw a mrzutě na lehátku se otočil.

„Ale swatý Januare!“ zkřikl Pedrazzi. „Co pak wás napadá? — Carlo — milý pane správče, mějte pak rozumu! — Carlo, netruď mi tu krátkou půlhodinku, kterouž po tolika dlouhých, pustých dnech s tebou ještě tráwiti mohu — a nebo af na wěky wěků ochraptím, jestli zejtra k tobě do wozu neskočím a z pokuty za ztrátu dnešní chwíle celých čtrnácte dní na tobě wiseti nezůstanu — jako wyhladowělá pijawka.“

„To můžeš — i déle,“ usmál se Jaroslaw. „Ale pomysli, co by Praha říkala?“

„Ať říká, co jí nejmoudřejšího napadne,“ řekl

zpěwec; „ať mě žehná nebo ať nademnou kletbu pronese — w tom případu jsem prawý neznaboh! — A kdyby si ubohá zoufati měla — žádné smilowání! Čekati musí, až se Ludwík se swým Karlem potěší. — Tedy smluweno a uzawřeno!“ mluwil dále, opět naléwaje — „pan Swoboda je swědek; já pojedu zejtra s tebou a přilepím se na tebe, až tě omrzím. Připíme si! — tak! — A nyní s Bohem! Spi dobře na zemi domácí! Já chtěl sice dnes mnoho — mnoho s tebou štěbetati; ale když tě budu moci zejtra mučiti, přemohu dnes laskominku a popřeji ti času k wyspání.“

„To také nejlépe učiníš!“ zazíwnul Jaroslaw; „neboť newím, jestli by mi klapky nezapadly — na wzdor twému důwtipnému howoru.“

„To pochází od welikého pohnutí u milost paní tety!“ prohodil Pedrazzi. „Potokowé slzí, ježto jsi při loučení wycedil, spláchli wšechnu sílu, kterouž ti roztřásawá poštowní mašina ještě nechala.“

„Nech starou baronku na pokoji! Onať je w mém celém příbuzenstwu ta jediná, kteráž o mně laskawě myslí, a bolest její byla srdečná, že jsem se dnes tak záhy z náruči její wytrhnouti musel. Ale jakž jsem mohl jinák? Tu sám widíš,“ mluwil Jaroslaw dále, hlawou na Swobodu poukázaw — „že na mne přísný executor otce

mého čeká — a synowské powinnosti nesmím rušiti.“

„Tedy ho rychle z očí twých odwedu, abysi neměl těžké sny!“ zwolal Pedrazzi a chopiw Swobodu, na němž widěti bylo, že by rád odpowěděl, pod páží, odcházel s ním z pokoje. „Adio Carlo! Mně se bude zdáti o ráji, a šťastný Adam budu se procházeti w kwětoucích pokladech wěčného jara, jenže místo po boku Ewy — po boku mého Karla!“ .... S těmi slowy octnuli se za dweřmi na chodbě, kdežto již hasnoucí lampa mžikala.

„My půjdem ještě spolu, milý pane!“ řekl teď Pedrazzi k Swobodowi. „Já mám něco na srdci, a rádbych si ulehčil, nežli se položím. Hledám totiž klíč k jakémusi tajemstwí, a wy mi ho můžete podati. Nemyslete, že je to dětinská zwědawost — nikoli! nepowědomý, neukojný hlas mého srdce mě k tomu dohání, a já musím prawdu zwěděti. Nechtěl byste mi čtwrt hodinky obětowati?“ doložil posléze, když byl Swobodu již ke dweřím pokoje swého dowedl, a nežli mu tento odpowědíti mohl, stál s ním již za prahem.

„Jene, popostrč lampu a podej nám sklenice!“ welel zpěwec letitému sluhowi, kterýž byl, jak se zdálo, na pána čekal. „Račte se posadit, milý pane! nebudu wás dlouho zdržowati. Já jsem řemesla nebo umění swého zpěwák, jmenuji se Pedrazzi —“

Swoboda se uklonil.

„— postawení moje w žiwotě pospolitém je dosti příjemné; mám trochu wíc, nežli moje potřeby obnášejí, a jsem weliký dlužník wašeho hraběte — totiž mladého Welenského. On to nazýwá arci jen pouhou náhodou, co mě u něho zadlužilo, ale já w tom widím silnou nit z oné osudné sítě, pod kteroužto se celý wesmír třepetá, a magneticky ukowalo se moje srdce k srdci jeho. Kdyby nebylo Karla — anebo, jak wy ho jmenujete, Jaroslawa – tlelyby nyní kosti moje we střewách Wlaské propasti. Wáš hrabě zachowal mi žiwot. Jindy o tom wíce; nyní to sem nepatří. Až posud nemohl jsem jinák se odsloužit, nežli wděčným pocitem; ale teď se mi zdá, jako bych něco proň udělati, jakobych mu aspoň podobnou mírou odplatit mohl. U baronky Bělowеské mluwilo se dnes o starém hraběti Welenském; já newěděl, že je to otec Karlůw, neboť jsem neznal ochrance mého s jiné strany, nežli co Českého malíře; on cestowal pod tím jménem, a já neměl příčinu o jeho stawu pochybowati; bylť jsem rád, že diwným řízením umělec k umělci tak pewnými okowy se upoutal. Dnes teprwa zwěděl jsem jeho prawé jméno — a tuť mi také hned otec jeho i wše, co jsem byl o něm zaslechl, jako tížící skalisko na srdce upadlo. Co je to, pane, se starým

hrabětem? W saloně mluwili o jakési nemoci, o stálé widě — nedělali z toho žádné tajemstwí; ale já, člowěk s poměry wašimi cele neznámý, nemohu si přece dobrý obraz o neštěstí otce přítele swého učiniti. Co je to? — poučte mě, pane! Nemůžete-li to učiniti, musím zejtra samému Karlowi o té wěci otázku předložiti; ale nyní se to snad může státi bez nejmenší záwady o srdce jeho a já dostanu měřitko, podlé něhož myšlénky, slowa i chowání swé usrownám. Kdo wí, nepowede-li to k něčemu dobrému.“

Pozorně byl Swoboda Pedrazziho wyslechl, a pak se na několik okamžení zamyslil.

„Já sice newím“ — jal se konečně mluwiti — „k jakému cíli a prospěchu s wámi o wěcech jednati mám, které wás jakožto cizince interesowati nebudou —“

„Ale ony mě interesují, můj zlatinký! — náramně interesují!“ doswèdčowal Pedrazzi, a sahaje do krásně wykládané skřínky pro Havanské cigarro, pobízel hosta swého, aby taktéž učinil. „Líbí-li se šálek čaje? Můj Jean je excellentní kuchtík a při čaji prawý Čiňan. Nebo se wám líbí raději sklenka z křídowatých pahorků Šampaňských? Malá wlažička nebude na škodu.“

„Děkuji“ — omlouwal se Swoboda — „pro mne je k tomu trochu pozdní hodina. A kdyby mě

při tom něco lidského potkalo,“ mluwil dále s polowičním usměwem, „newím, jak bych wám wěc dosti srozumitelnou učinil, abych nebyl tuze obšírným? . . . Znáte historii Českého národu?“

„K swé hanbě musím se přiznati“ — usmál se Pedrazzi, a zapalowal si cigarro w pěkném stříbrném troubeli — „že je mi o ní sotwa tolik powědomo, jako o knihách nesmrtelného Konfu-tse!“

„To není pranic diwného,“ řekl Swoboda; „neboť jsou lidé, kterých se dějiny České blíže týkají nežli wás, kteří by je znáti měli, jako wy swé u t, r e, m i, f a, s o l, a přece o nich ani tolik newědí, jako wy o Činském zákonodárci. Ptal jsem se wás jen proto, abych wás nenudil wěcmi, které snad již znáte.“

„Jednejte se mnou jen jako s prawým nedoukem. Nebudeť mi na škodu, když počnete od abecedy.“

„Málo kterou zemi naleznete na kouli světa našeho,“ — začal nato Swoboda wyprawowati, „kterážby při tak skrowné rozlehlosti dějištěm tak welikých, znamenitých a na celý wěk swůj působících činů byla, jako země Česká, a málo který národ shledáte, kteryžby při tak obmezeném počtu u weliké weřejnosti slawněji a mohutněji byl wystupowal, jako národ Český. Mělť jsme

doby, kdežto žezlo panowníků našich od moře Baltického až k Adriatskému sahalo; bylyť časowé, kde se před hlukem České zbraně wůkol wšickni národowé třásli, a byly časowé, kdežto duch Český jasností poledního slunce zářil, an zatím wůkol tma neumělosti nebo nečinnosti ležela. Měliť jsme také wěk — s bolestnou zpomínkou nazýwáme jej nyní zlatým — kdežto se učenci, měšťanu i šlechtici prsa s hrdostí dmula, když se o Čechu mluwilo, a on na kolébku swou okázati a říci mohl: I já jsem Čech! Ale jakož národowé celého světa, k jistým wysostem wyniknuwše, pomalu anebo náhlým překotem zase k pádu a nízkosti přicházejí — jedni, aby úkol swůj odbywše, k wěčnému odpočínku se uložili, jiní ale, aby w tuhém zkoušení sílu swou otužiwše a poznawše, k nowým a ještě slawnějším, ještě bujařejším činům se zase wzchopili: takto se přewrhla a rozdrobila i mohútnost Česká brzy na to, když byla skoro nejskwělejšího stupně dospěla, a w černých rumech někdejší sláwy swé, mezi roztrhanými wěnci a polámanými meči bloudila pak s hlawou hluboko swěšenou déle než půl druhého století. I otupěla we swé slabosti a neměla již téměř ani místečka w srdci pro hoře swé. Tehdáž tu byli Čechowé jen podlé jména. W řadě činných, sobě swědomých národů byl byste je hledal nadarmo. Chrám

České národnosti stál opuštěn, šperku swého pozbawen, brány jeho byly zawřeny, plamen na oltáři jeho wyhaslý a cesty k němu zanešeny bodláčím. Konečně ale wzchopilo se několik mužů, jichžto bolest nade stawem národu horoucnější a odwážliwější byla, nežli wšeobecná ochablost, i začali tlouci na brány opuštěného chrámu a pozdwihli hlasů swých a wolali a hřímali w zmalátnělé duše bratrů swých, aby pomněli rodu swého a otců swých, by co hodní a wděční potomci slawných předků přiwedli jméno České k nowé oslawě; aby se uchopili jediného, krom pouhých zpomínek jim pozůstalého dědictwí, m a t e ř s k é h o j a z y k a, a pomocí jeho, pod ochranným štítem sprawedliwé a milostiwé wlády znowu na dráhu oswěty a pozemského blaha se powznesli. I powstali mužowé, kteří potřebu přirozeného mateřského jazyka k prawému, jistému a rychlému wzdělání národu, k wywinutí-se dušewních sil jeho a k dosažení žádoucího blaženstwí uznali a také i hned utuhlou k němu lásku w prsou domácích buditi, sočiwé předsudky neznalců a nepřízniwců porážeti, o zwelebení drahně zanedbaného pracowati — slowem: z jazyka Českého pewný, pěkný mramorowý sloup twořiti začali, okolo něhož by národní štěstí swých nesčíslných, wonným kwětem osypaných ratolestí bezpečně otáčeti mohlo.“

)(

„Aha! zdá mi se, že jsem dnes o těch páních slyšel. Nejmenowali se wlastenci?“

„Jmenowali a posawád se tak jmenují.“

„Posawád? . . . tedy ještě existují?“

„Ještě? — A což pak jste nenašel i jinde lidi, kteřížby toto čestné jméno nesli a také je zasluhowali? Což nemají též jiné země wlastenců, že i wám, u wěcech našich bez podílu stojícímu, tento poswátný názew nápadným býti se widí? Zlé bych prorokowal wlasti swé, kdyby wlastenců neměla. Což byste soudil o zemi, nemohoucí honositi se muži, kteříby napnutím wšech sil swých o blaho její pečowali? Byloby dětské, kdybych w howoru s mužem wašeho postawení obšírně uwáděti měl, že bez lásky k wlasti, bez pewného, čistého wlastenectwí ještě žádný národ k něčemu welkému nedospěl, a že je swětanstwí bez wlastenectwí nesmyslná smýšlenka, nemající žádné podstaty. — I naše země zplodila w posledních časech mužů wlasteneckého smýšlení, a k těmto náleží také starý hrabě Welenský.“

„Tolik jsem w saloně porozuměl,“ řekl Pedrazzi, ohořelé cigarro oklepáwaje; „ale jak to s ním wypadá tuhle?“ doložil potom, lehkým hnutím ruky na čelo okázaw.

Swoboda pokrčil rameny. — „Kdybyste w Če-

chách déle pomeškal, shledal byste nejednou, že člowěka, kterýž krásné jméno wlastence zasluhuje, přepiatým, pošetilým nebo i šíleným nazýwají. Jeť to wěc přirozená. Prwní hlas wlastenců zawzněl za časů wšeobecné ospalosti; počínání jejich muselo míti ráz šlechetné horliwosti, jakéhosi nadpozemského zápalu; udiweni otwírali ospalci očí swých, a nemajíce sami w sobě míru na myšlénky a záměry nenadálých buditelů, powažowali je za wyběhlíky z wěčného pořádku, za pomatence a nebezpečné blázny. A mezi zoumyslnými odporníky nebo swéhlawými newědomci přeletuje tato powěst posawád jako zlá powěra. — Co se týče hraběte Welenského nemohu dle jasných jeho chwil a udáni otce mého jinák souditi, nežli že také on wlast horoucně zamilowal a weškeré kořeny žiwota swého w Českou půdu zakotwil, Českým sluncem a deštěm je živil — že byl Čechem a po noworození Českého národu toužil. Utkwěla-li wšak tato jeho touha, toto jeho bažení tak pewně na mysli jeho, že newida we swé důmínce okolo sebe posud nic jiného nežli odrodilost a protiwenstwí, sebe nyní za posledního Čecha powažuje — anebo přiwedla-li jej k tomu smutnému bludu nějaká neobyčejná nešťastná příhoda: to si netroufám rozhodnouti; to ale jest prawdiwé, že již drahně let

w hlubokém zármutku nad zhynulým národem trávi, denně jako nad hrobem jeho pláče, a při tom skoro poustewnický žiwot wede.“

„Ale což nemá zdárného syna?“ podiwil se Pedrazzi. „Nemůže mu ten útěchy poskytnouti?“

„Ach, milý pane, to by bylo mnoho co powídati. Smýšlení otcowo a synowo jsou dwa nepřátelské póly!“

„Co že prawíte? Takowý horliwec pro swou ideu bylby si jediného syna tak přewráceně wychowal?“

„On ho sám newychowal, nýbrž jsa již nešťastnou myšlénkou tísněn a w rozbroji se světem i s wlastní domácností, zůstawil jeho wychowání choti své. Jaroslaw se dostal brzy do rukou cizích, a wyrostl s náhledy, jakéž wůbec ještě mezi welikou částí jeho stawu panují. Prawdať arci, srdce jeho je šlechetné, plno čisté, dalekosáhlé lásky, duch jeho je sklad nejwzácnějších wědomostí — oně také upřímně a wřele wlast naši miluje; ale k oblažení a oslawení jejímu wolí právě ony prostředky, jež úplný rozkwět její zimním dechem zapuzují, a jež tedy lidé, jako otec jeho, za škodné uznáwají. Protož nebylo také nikdy jemného, sladkého swazku mezi ním a starým hrabětem; nikdy po sobě netoužili, nikdy se newyhledáwali, a přece jsou oba duše ušlechtilé,

přece nikdo z nich outlé meze powinností nebo weřejné slušnosti nepřekročil. Chtěl-li co otec — arci mimo jednu a to nejhlawnější wěc! — wždy byl syn poslušný; měl-li kdy syn nějakou žádost, byl mu otec wždy po wůli, a já bych to chtěl blažeností swou uručiti, že se oba milují; neboť wyjmouce jeho stálou widu, je starý Welenský wzor lidské šlechetnosti — to musí Jaroslaw uznati, a on sám je tak wzácný obraz šlechtické spanilomyslnosti, že mu dobrý starec zazlíti nemůže; oni se milují, ale rozdílné smýšlení o wěcech národních stawí a tře se mezi ně jako děsiwá příšera.“

„Powídalo se,“ prohodil Pedrazzi, „že se teď mladý na zwláštní otcůw rozkaz domů nawrací?“

„Takž jest,“ doswědčil Swoboda. „Od nějakého času přepadá starého bázeň, jako by již nad hrobem stál; i chce tedy, jak prawí, poslední života swého záležitosti w pořádek uwesti, a protož powolal jediného dědice swého z ciziny. I wytknul mu nejdelší lhůtu a spoléhaje se na poslušnost synowskou, wyslal mě dnes napřed, abych ho zde uwítal a ještě jednou newyslownou touhu srdce otcowského mu oznámil. Zejtra nás bude doma čekati.“

„Já jsem žádostiw, toho podiwného muže seznati.“

„To newím, pane, jestli se wám podaří. Starý hrabě nepřijímá žádné náwštěwy“ — řekl Swoboda k odchodu wstáwaje.

„Jak?“ wzchopil se Pedrazzi. „A wy myslíte, caro mio, že bych konal tu cestu nadarmo?“

„Nadarmo ne; wždyť se zdá, že hojné náhrady we společnosti mladého hraběte naleznete.“

„To také w skutku naleznu — ale starého hraběte musím také poznati. Mne k tomu pudí cosi tajného, čemuž odolati nemohu.“

„O tom budete museti tedy s mladým promluwit. Wůbec ale myslím“ — doložil usměwawě — „že dlouhou chwílí zahynete, budete-li mít čtyry a dwadcet hodin na Welenském zámku ztráwiti. My wám tam nemůžeme hlučných zábaw poskytnouti, a posléze bude se wám zdáti, že jste w klášteře.“

„Ale kdož pak wám powídá, že toužím po hlučných zábawách?“ řekl Pedrazzi. „Patříte wy také k swětu, kterýž člowèka dle stawu posuzuje? Já wás mohu ubezpečit, že umím býti welmi wážným, a kdyby to i ze srdce nešlo; pomyslete — wždyť to musím již k wůli swému powolání uměti. Ne, ne! Buďte bez starosti, a kdyby byl zámek Welenský sídlo Českých trappistů, mně se nebude stýskati. Měli jsme na př. nyní hlučnou zábawu? A widíte — čas mi uběhl tak líbezně, že bych s wámi do rána wydržel.“

„Byloby to přece trochu mnoho,“ usmál se Swoboda, „a zejtra by nás to třeba mrzelo, kdyby nám za bílého dne a w pěkné krajině oči zapadly. Za waši pochlebnou poklonu zůstanu dlužníkem, a jelikož Welenský zámek mermomocí swou náwštěwou poctíti hodláte, jsem nyní skoro rád, že se mi poštěstilo, dáti wám alespoň slabý, powrchní nástin o naší panské rodině a o poměru starého k mladému hraběti, nežli by se wám snad od jinud neprawým swětlem oči byly zakalily. Ostatně naleznete na zámku také ženskou společnost — nu, wšak uwidíte. Zatím dobrou noc!“

„Spanilou společnost — to se rozumí?“ zdržowal ho Pedrazzi kwapnou otázkou.

„Já neznám Francouzské gusto,“ wymlouwal se Swoboda, „a mohl bych něco wychwáliti, co by pak před znatelským, cizozemskou krásou wybroušeným zrakem zkoušku neobstálo. Zatím — dobrou noc!“

„Dobrou noc, nemilosrdný člowěče!“ wolal za ním Pedrazzi.

3.

Příští jitro spatřilo mladého Welenského a soudruha jeho na cestě k otcowskému sídlu. W ranních temnostech zmizela nejbližší, poněkud holá krajina okolo hlawního města; když ale konečně slunce z plamenného, růžemi wytkaného lože na modrou nebes oponu wyploulo a proudy světla swého po wůkolí rozlilo: střídaly se okolo hbitě jedoucích pocestníků lesnaté pahorky, bujně zelenawé role, kwětoucí sady a poklidné wesnice.

Smyslowé cestujících probrali se z posledního polospánku, w nějžto je bylo časné wstáwání, ranní powětří a houpání wozu na počátku jízdy ukolébalo, a oči proletowaly s potěšením rozmanitou, w lesku ranního slunce tonoucí krajinou. Nejživější byl owšem Pedrazzi, kterýž si počínal, jakoby za zpěwným skřiwanem k modré obloze wyletět a s hrawým hříbětem po tráwnatém pastwišti dowáděti chtěl. Čilá mysl jeho utkwěla na každém předmětu a živá obraziwost upnula k němu i hned půwabnou rozmluwu. Porownáwalf

obrazy, kterými se byl duch jeho na mnohých a dalekých cestách jako wzácným pokladem obohatil, a žil takto dwojí žiwot — w minulosti a w nynějšku.

„Krásná je ta země waše!“ zwolal nejednou, pohledem na bohatou, požehnanou krajinu rozčílený — „wnadná jako wýřízek ze samého ráje! Swatý Januare! já nemohu pochopiti, jak ty podiwné cizozemské báchorky o Čechách powstaly! Člověk nezkušený myslilby, že tu za každým krokem medwěda potká.“

„Země naše má to neštěstí,“ odpowídal Jaroslaw — „že leží, skrowné, věncem wysokých hor obehnané oudolí, u prostřed jiných národů, z nichžto každý ode dáwna žádostiwým zrakem po ní střílel, a nemoha cíle swého dosáhnouti —“

„— jako liška o hrozni rozhlásil, že je nezralá; je-liž prawda?“ zasmál se Pedrazzi. „Teď by ale mohly přece wšeliké předsudky a lžiwé pověsti pominouti? Teď byste mohli přece tak wysoko čelo swé napnouti, žeby i nejwzdálenější končiny twář waši spatřily a poznaly?“

„Wšak ono také panowání neprawých o nás předsudků již dochází, ačkoli powěst naše nikdy k jasné, všeho mráčku prosté wýši nedospěje, dokud se weškeren živel náš we dwí rozpadáwati bude . . . jako oheň a woda.“

„Jak to?“

„Země naše“ — řekl Jaroslaw — „je od nějakých časů bojištěm dwou stran, z nichžto každá před sebe prapor národního blaha wywěsila, a práwě odpornou zbraní, cele protiwnými cestami k stejnému cíli pospíchá. Lidu našemu schází totiž posud úplné, celou jeho útrobu pronikawé wzdělání; oní nemá posud jasného wědomí ani o účelu a powinnostech, ani o silách a schopnostech swých; posud nežije; celá jeho bytost je, abych řekl, pouhá vegetace. Z tohoto stawu jej ale wytrhnouti — jest cíl a snažení oněch dwou bojowných stran; jen že jedna druhé překáží a dosažení účelu pospolného wzdaluje. Apropos, pane Swobodo!“ — obrátil se nyní k správci, kterýž proti němu seděl, pokojně před sebe hledě, jakoby si posawádních slow mladého hraběte ani newšímal . . . „Jak pak to wypadá s naší nowou školou?“

„Výborně, pane hrabě!“ odpowěděl tento wážně. „Na podzim se otewřela, a radost je tam nahlídnouti. Učitel si počíná jako muž, plný šlechetné horliwosti a dokonalé známosti swého powolání.“

„Jeť bez pochyby Čech?“ prohodil Jaroslaw s malým ousměchem, z koutu swého po oku na Swobodu hledě.

„Dokud je pan otec na živě,“ řekl tento, „nebudeme lid náš, obzvláště ten prostý wenkowský, jinák nežli po prawé cestě k oswícení rozumu a zušlechtění srdce woditi.“

„Tak?“ ozwal se Jaroslaw, a bledé tváře jeho poněkud se zarděly. „Tedy myslíte, až jedenkráte já na místo otcowo nastoupím, že budu lid swůj w temnosti a surowosti držeti?“

„Jakž bych to mohl o tak šlechetném kmenu Českého państwa mysliti?“ řekl na to správce pokojně. „Ale nejsem wšewědoucí, a newím tedy, jakými cestami se napotom panu hraběti kráčeti zalíbí.“

„Nedělejte se“ — zamumlal Jaroslaw mezi zuby .... „bylbych málem řekl —“

—„hloupějším, nežli w skutku jste!“ doložil Swoboda mírně. „Neračte swému ostrowtipu žádného násilí dělati.“

„Já nepotřebuji žádného wykladače slow mých!“ odsekl Jaroslaw; potom se zamlčel a wtisknuw se do kouta, lehkým pláštěm tváře si zahalil. Swoboda hleděl mírným okem po okolí, a Pedrazzi střílel pozorně očima z jednoho na druhého, nechtěje rušiti anebo na jiný předmět uwáděti rozprávku, z níž dojímawého poučení a potřebného snad světla nabyti doufal.

„Ale co pak máte s tou češtinou?“

ozwal se konečně Jaroslaw, trhnuw sebou na swém sedadle. Uznáwaltě, že byl Swobodu urazil, a že nějakým způsobem řeč počíti musí, aby své překwapení wyrownal. — „Co to do těch lidí nutíte? Co budou z toho Čechowé míti, jestli jazyk swůj podrží? Co jim na tom záleží, mluwí-li Česky nebo Německy? Národ zde zůstane dle celého počtu swého, neutrpí nižádnou škodu, aniž wyhyne, když i Česky mluwiti přestane.“

Jedním proudem byl Jaroslaw tyto otázky prohodil, a učiniw nyní malou přestáwku, zdál se odporníka swého k odpowědi wyzýwati. Bledé, tiché tváře jeho byly přitom nabyly živosti, a temně hořiwé oko jeho spočíwalo zwědawě na Swobodowi.

Tento zachowal mírnost swou a jal se po krátkém rozmýšlení takto mluwiti: „Jesti to — a newím, mám-li říci: Bohu žel! anebo: Bohu díky! — ponejprw, pane hrabě, co mi zjewně takowé otázky předkládáte; a dle živosti jich nemohu jinák, nežli domejšleti se, že s mé strany rowně tak přímého wyznání wíry očekáwáte, jakož jste nyní sám přede mnou učinil. I pokusím se tedy o to na waše pobídnutí, aby se nezdálo, že mají naše interesy ochablejších zástupců, nežli waše. Škoda jen, že na mnohé otázky waše také tak krátce odpowěditi nemohu,

jako wy jste mi je předložil. Především ale musím se očistiti z bolestné wýčitky. Ptáte se, proč jazyk Český do lidu wnucujeme? Kdo se toho kdy dopustil? a kdo se toho mohl kdy dopustit? Či je to wnucowání, když o blaho národu swého pečliwí muži powstanou a to, co se jim w srdci znítilo, co w hlawě zablesklo, živými, horoucími slowy swým pokrewným bratrům zwěstují? — a když pak tito, z hrobowého spaní, z dávnoleté temnosti wytrženi, najednou za swětlem se wzchopí a jako za wodící hwězdou pospíchají? Nikoli! U nás není žádného donucowání. Národ náš lne ku swé drahé wěci z wlastní pohnútky, z onoho wěčného přirozeného lnutí ke wšemu, což jej k wlasti poutá, z onoho ušlechtilého pocitu, kterýž — třeba léta w srdci doutnal — konečně přece w živý plamen wyšlehne. My nechceme žádných donucenců! A pak — toť sám tak dobře wíte, jako já? — kdež máme prostředků, jimiž bychme někoho donucowali? Kde máme ústawů, kde zákonů nebo nějakého zřízení, ježto by něco podobného jenom trpěly, neřkuli, aby samy jazyk Český do lidu našeho násilně wléwaly? Co se děje, děje se wlastním popudem, děje se ostnem přirozené, z dřímoty konečně powstalé přítulnosti ke wšemu, co sluje národním.“

„Kdybyste ale mlčeli,“ wpadl mu Jaroslaw do řeči — „kdyby nebylo křiku těch wašich wlastenců, ani toto by se nedělo.“

„Křiku?“ ozwal se Swoboda trochu horliwěji. „Chcete-li býti sprawedliw, nesmíte straně naší křik připisowati. Toť wíte sám tak dobře, jako já, že by se jí křik ani netrpěl, kdyby i hned tak přepiatě horliwá nebo newzdělaná byla, aby křik za swůj nejlepší prostředek považowala.“

„Naposledy mě budete chtít ještě přemluwit, že docela mlčíte?“

„To ne — i newím také, proč bychme mlčeli? Pročby zawřel ústa člowěk, jejž wěčná prozřetelnost oswítila, aby zářil před swým národem? Či-li jste nepřítel wší oswěty národu? A nejste-li — jakož to pewně wěřím — proč káráte sprawedliwé, dowolené weřejné organy naše a swé podobné bez pochyby hájíte? Či-li zanewíráte i na horliwé Němce, když na př. k obraně hynoucího ducha Německého w Elsasích, nebo proti zdánliwému ztenčowání Německého práwa w krajinách Pobaltických, nebo k pewnému setrwání wšech končin Německých w jediném bratrském spolku w časopisech hlasy swé pozdwihují? Či-li mají k tomu wšemu Němci již od přírody zwláštní wýsady, schopnosti a powolání, kterýchž se národům Slowanským nedostáwá?“

„Ale co když sám lid k podobnému wzbuzování žádných náklonností, žádné chuti nemá?“ nawrhnul Jaroslaw.

„Já nemíwal z mládí také někdy chuti jíti do školy,“ usmál se Swoboda, lehýnce ramena pokrčiw; „ale otec myslil, že nebude přece na škodu, když mě tam i proti mé wůli pošle.“

„Waše podobenstwí je hrozně kulhawé. Učiti se musí lid, a wy jste musel také jíti do školy; ale zde se jedná o to, jakými prostředky by se měl učiti, jakou cestou by měl jíti do školy — a tuť přece náklonnost jeho není wěc poslední. Čechowé ale chtějí býti Němcemi, to dokazuje řemeslník, průmyslník, měšťan, wesničan — wšecko se učí Německy a dáwá děti swé učiti. Ano mnozí již jazykem Českým cele opowrhují a chtějí býti jenom Němcemi. Proti tomu nemůžete přece nic namítnouti?“

„Tiše wyslechl jsem tuto těžkou a dílem i sprawedliwou žalobu,“ řekl Swoboda po krátkém zamlčení — „sprawedliwou, pokud stíhá wředowitou částku národu, kteráž lepšího poznání nemajíc a po jakémsi powrchním, ale neprawém, toliko w mozku jistých zbloudilců panujícím lesku toužíc, již o mnoho lepší býti se soudí, když jazykem obecního, snad sprostého, ale počtem silnějšího lidu nemluwí — lidu, jehož mozolemi

přece pošetilý žiwot swůj zachowáwá. Ostatně není ona i při swé bídnosti samojediná mezi národy světa tohoto. Abychme nejbližší příklad wzali — podobá se oné přewrácené částce národu Německého, kteráž myslí, že o padesáte stupňů prawého wzdělání wýše postoupila, když Francouzsky rozpráwí. Co se ale, pane hrabě, obwinění wašeho týká, že se Čechowé zněmčiti chtějí, to musím we jménu wšech krajanů swých za neprawé prohlásiti! Kdybyste chtěl, pane hrabě, w dějepisu lidu našeho nazpět postoupiti, shledal byste, že toto wtékání cizího žiwlu w Český žiwot již déle šestera století trwá — že byly doby, kdežto národnosti České jistější záhuba hrozila, nežli za našich dnů, kteréž tak rády swornosti a uznáním wšech národností se honosí; i poznal byste, že se Čechowé powždy cizímu žiwlu wzpírali, a byť by na některý čas ochablost ku swým wlastním wěcem a zalíbení w cizích byli jewili, přece nikdy tak newděčně a hanebně nad swou krwí a ctí se nezapomněli, aby byli chtěli jazyk swůj za jiný wyměniti a národem Českým být přestati. Patrný důkaz toho máte na pokolení našich dnů. Musíť teprwa z hlubokého prachu oči pozdwihowati a protírati je polo zaslepené, a již se žene hučiwým proudem k drahému paladium národnosti swé. Literatura, toto naše jediné mě-

řidlo postupujícího neb klesajícího ducha národního, napořád se zmáhá a šíř a šíře ratolesti swé do žiwota rozpíná; každá myšlénka, týkající-se rozkwětu a zwelebení Českého jazyka, Českého národu, nachází wřelé účastenstwí, a Čechem slouti nepokládá se již za swědectwí newzdělanosti a sprostoty. Že se ale Čech bedliwě i jazyku Německému učí, musí mu při nynějších okolnostech spíše k zásluhám se počísti. Oně widí, že při nynějším stawu weřejných wěcí we wlasti swé jiným způsobem k oswícení, hodnosti a užitku, nebo, w čem se to wlastně wšecko spojuje: k e k u s u c h l e b a nepřijde, nežli pomocí jazyka Německého — a proto se mu přiučuje wedlé jazyka mateřského; nikdy ale k wůli onomu tento nezradí.“

„To se klamete sladkým omylem,“ usmál se Jaroslaw jaksi litostně. „Či-li skutečně newíte, jakých pokroků jazyk Německý w Čechách dělá?“

„Dělá-li jakých — ačkoliw mi nedokážete, že by se byl za posledních časů w Českých osadách jako panující rozhostil, ještoto já spíše doswědčím, že w místech, kde se před dwadcíti lety skoro ani slowa Českého nemluwilo, nyní již zhusta čeština zazníwá — dělá-li wšak, jakož prawíte, němčina skutečně jakých pokroků, račtež také pomysliti, že nowě probuzený a čile

již pohybný duch České národnosti nanejméně w rowné wáze s ní se drží a nikdy wíce pod ni neklesne. Co se půldruhému století při úplné ochablosti národu nezdařilo, nezdaří se nynějšku při procitnulém jeho wědomí.“

„K té wíře je wěru potřebí České twrdohlawosti a wlastenecké zaslepenosti!“ řekl Jaroslaw, mrzutě se zase do swého koutu tiskna. „Čili jste oprawdu tak newidoucí, abyste nepozorowali, jaká to doba obecného blaha w Německu nastáwá? Obchod je w největším rozkwětu, průmysl přináší denně krásnější owoce, wědy a umění stojí na stupni úžasné wysosti, školy jsou w nejkrásnějším pořádku, wšickni stawowé mají stejných práw — skwělá budoucnost není daleká. Jakž to wypadne ale s Čechy, kteřížto w jazyku swém toho nejmenšího poučení nabýti, té nejprostější wědomosti získati nemohou? — kteří držíce při jazyku swém, ani stín toho nadíti se nesmějí, co jim poněmčení poskytnouti musí!“

„Nehledíce na to, zdali Německo we wšech wěcech nad Čechy wyniká — i musel byste býti we wlasti ouplným cizincem, kdybyste w ničem zemi naší stejného, ne-li wyššího stupně nepopřál; ale dejme tomu, že wšude nízko pod Němci stojíme: řekněte mi, kdy by asi mohlo waše oblíbené poněmčení slíbených užitků přinesti?“

— ptal se Swoboda, tiše na soka swého pohlížeje.

„Až bude úplné“, řekl tento.

„Až bude! — Tedy připouštíte, že není posud úplné?“

„Lež a patrný blud nikdy nedotwrzuji.“

„A z nynějšího stawu jeho neočekáváte žádné wywinutí nějakého wyššího žiwota?“

„Z polowičatosti nemůže nikdy nic dokonalého wzniknouti.“

„Což ale aby úplné poněmčení jeho nikdy ani státi se nemohlo?“

„Ono se ale stane, a již se i stáwá.“

„Tuto waši důmínku znám a již jsem také na ni odpowěděl, pane hrabě! Okázalť jsem, že na omylu býti ráčíte, a kdybyste se přeswědčiti chtěl, poznal byste prawdu mých odmítek. Či-li nemůžete w skutku nijak wěřiti, že nynějšek nezwede, co mnohá století nedokázala? Myslíte, že wěk náš tak daleko wyspěl, že je mu to hračkou, celý, w kořeně a jádru swém ještě uchowalý národ jako hebounkou Pařížskou rukawičku na ruby obrátit? Myslíte, že je za dnů našich již tak snadno wytrhnouti z prsou národu wšechen přirozený pud, kterýž jej k otčině, k jazyku, ke wšem drahým náwykům čarownými pouty wíže? — nebo wymazati z paměti jeho wšechny poswá-

tné zpomínky, ježto jej pobádají, aby se nowou, welikou přítomností hoden stal slawné minulosti jména swého? Či-li se, pane hrabě, domejšlíte, že je wůbec tak snadno všechny známky národnosti z lidu setříti — snadněji, nežli jej k uswědomění sil jeho, nežli jej k žádouci oswětě powznesti? Anebo se domníwáte, že weliká úloha našeho wěku w tom spočíwá, ze wšech národů zwláštní ráz setříti a slíti je wjeden weliký? Toho tuším nezlíbí se wám proti denním úkazům tak rozličných, w obapolném zápasu nyní práwě-se troucích, na sebe řewniwých národností Ewropských dokazowati, a dějepis, tento neúplatný, nestranný soudce skutků lidských, poučuje wás, pane hrabě, že se národ náš neponěmčí. Oně jest w tomto způsobu, při neustálém wtékání cizích částek w jeho bytost, takořka jediný příklad w dějinách člowěčenstwa, a co po tolika krwawých, w osudné minulosti swedených bojích, po tolikerém a tak bolestném zkoušení uhájil a w nejhlubších útrobách uschowal: tím nepohodí teď jako wěcí neplatnou.“

„Ani, když se mu jiná platnější do ruky dá?“

„A kteráž bylaby platnější? Snad němčina? Domníwáte se oprawdu, pane hrabě, že se wede lid k jasnějšímu a mrawnějšímu poznání, když se mu učení jazykem wykládá, jímžto ledwa několik

slow mluwiti, ale ničeho pojmouti, ničeho promysliti neumí? Netane wám w skutku na mysli bídný, politowání hodný staw národu, kterýž toliko w jazyku nepřirozeném k nějaké a to arci dosti plané, powrchní wzdělanosti se dotírá? Anebo chowá snad w sobě jazyk Německý nějakou zwláštní nadpřirozenou sílu, kteráž nade wšemi překážkami wítězí? Jest on snad ten jediný wywolený, kterýmž důstojno člověka wyučowati? nehodí se k tomu stejnou mírou také Český?“

„Podlé nynějšího stawu jeho — nehodí. Kdež máte w něm pramenů, pomůcek a náwodů k jakékoli wětwi lidského wědění? kde máte knihy, školy, učitely, kteříby jazykem národním k lidu mluwili?“

„A myslíte, že ke wšemu tomu jazyk Český nikdy ani nestačí?“

„Já ho tak dalece neznám,“ řekl hrabě; „wím toliko, že se rádi bohatostí a ohebností jeho wychloubáte; ale zanedbán tak dáwný čas — jakžby mohl ke wšemu tomu stačiti?“

„Kdyby ale přece stačil — a kdo ho nezná, nemůže mu práwem ničeho upírati! — a kdybychme wšechny wámi uwedené požadawky ku wšeobecnému wzdělání — totiž knihy, školy a učitely měli; myslíte, že bychme pak s Českou

hlawou a Českým jazykem tak dobře k oněm wyšinám světské blaženosti doběhli, které jste právě tak horliwě w Německu wychwalowal?“

„Zač mě považujete, abych wěc na bílém dni ležící upíral? To se samo sebou rozumí.“

„A snad bychme pak onoho žádoucího cíle ještě dříwe dospěli, než kdybychme na úplné poněmčení čekali?“

„Nemohu zapříti, že mám přirozený jazyk za nejwhodnější, ba jediný prostředek k brzkému a jistému wzdělání národu.“

„Proč tedy proti němu horlíte? proč nám ho nepřejete? proč mu nedáte wůle a prostory, aby se w úplné síle swé rozkládati a ze zdrawých kořenů zlaté owoce přinášeti mohl? Proč to našincům za zlé pokládáte, když w něm k lidu mluwí a nejwhodnějšího, ba jediného prostředku k brzkému a jistému wzdělání národu swého užiwají? Proč sám w tomto poznání nepowstanete, a šlechetný syn slawného domu Českého ruku ochotnou k pomoci newztáhnete? Proč nás odkazujete na nemožné poněmčení? Dejte nám jen, oč dobrý, tichý, wěrný ale i bystrý, důwtipný a pilný národ prosí, a brzo jej na onom stupni wysosti lesknouti se spatříte, na kterýž nám nyní jako na wěc nepřístupnou ukazujete.“ . . . .

W tom se zastawil kočár a učinil přítrž

w další rozmluwě. Bylo to na místě, kde se obědwati mělo.

„Bravo!“ zwolal Pedrazzi, zaslechnuw tuto nowinu. „Wy budete při chuti od samého jazykem tepání, a já mám hlad ze samého uší natahowání. Parbleu! byla to krwawá šarwátka. Já se jen diwím, že jste při tom krupobití ran ještě bez úrazu zůstali. Mně bylo, jakobych četl pikantní článek w satyro-humoristickém žurnále. Po jídle budu prositi o pokračowání.“

Ale bojowníci neměli, anebo alespoň nejewili odpoledne tuze weliké chuti nowou seč počíti. Jesti to wůbec skoro wždy wěc nemožná, anebo alespoň pokaždé špatně wypadne, když se lidé úmyslně k interesantnímu howoru připrawují. Mimo to bylo mezi Jaroslawa a Swobodu jakési chladné napnutí wstoupilo, tak že se jim takořka žádná rozpráwka dařiti nechtěla. Tím živěji počínal si Pedrazzi. Onť widěl a cítil mezeru mezi swými soucestníky, a čilý, wzdělaný duch jeho snažil se wšemožně, aby ji nějak wyplnil. Wyprawowal i wybízel k wyprawowání, wyptáwal se na okolní místa, bylť wšude očima i jazykem, a zahlídl také prwní na wzdáleném pahorku z wysokých topolů štíhlou wížku strměti, kterouž mu pak Jaroslaw za cíl dnešní cesty poznamenal.

„Je-li možná?“ zwolal Pedrazzi. „Aj, tedy

mi buď již w dálce pozdrawena, wížko plechowá, w nížto můj Karel jako newinné pacholátko snad wrány wybíral! Já se ti musím přiznati, Carlo mio!“ mluwil dále, „že se jako dítě na rodinné místo twoje těším. Jesti to ponejprw, co zámek wáš nawštěwuji, a přece mi je při tom, jako bych měl mezi staré, dáwno newídané přátele wejíti. Nepamatuji se, že by mi bylo srdce kdy tak silně klepalo.“

„Snad ani, když jsi po letech do wlastní otčiny přicházel?“ usmál se Jaroslaw.

„To jistě ne!“ odpowěděl zpěwák s poloutajeným wzdechem, a lehýnký mráček přeletěl mu přes čelo — „neboť já ji od swého pacholetstwí ještě newiděl. Wždyť jsem již skoro zapomněl, jak se moje otčina jmenuje! A wšak — nechme dnes plačtiwých zpomínek! Struny srdce mého jsou naladěny k weselé písni a z nejhlubší hlubiny duše pošlu ji na boží swětlo, až dům otců twých twáří we twář uwidím.“

„Budu z toho míti welikou radost,“ odpowídal Jaroslaw, „ale newím, kde k twému zpěwu posluchače seženu, a nadarmo tak drahými perlemi, jako twé tóny jsou, plýtwati, bylaby wěčná škoda.“

„Toby byla — to je wěc jistá! a dokud swět tak dalece nezmoudří, aby swé trwající zlato za naše pomíjející perle newyhazowal, nebudu jimi

také plýtwati. Ale což potřebujeme posluchactwo? Nejste tam wy dwa? Není tam twůj otec?“

„Na toho se nespolehej,“ řekl Jaroslaw poněkud oddálaje — „a wůbec musím ti, milý Ludwíku, oznámiti, abysi welkých radostí a zábaw na zámku našem neočekáwal. Wypadá to tam trochu klášťersky. A můj otec — nechci abysi w tom nějakého pohoršení nalezl — on je letitý a nepřijímá žádné náwštěwy — žádné.“

„Toby bylo hezké, abych wešel do domu a domácího pána nepoznal! Či-li myslíš, panáčku, žeby Pařížský tenorista před očima staročeského hraběte —“

„Powídám ti, že nepřijímá žádné náwštěwy, bez wýminky. Mnoho let newiděl cizí lidskou twář, krom domácích a poddaných.“

„Ale mou musí widěti, a já ho musím také widěti,“ zwolal Pedrazzi, „a kdybych se měl jako pašer k němu dostati! Pomysli jen, Carlo! — twého otce, otce mého Karla abych newiděl! Ach s tebou se staly weliké změny od oněch dob, co jsi, pouhý malíř, se zpěwákem Alpy prolézal! Já se těším na twou domácnost jako dítě, a ty mě ledowou wýmluwou odháníš.“

„Nedělej mi křiwdu, Ludwíku! Cokoliw ti zámek Welenský poskytnouti může, toho použí jako wlastního; ale —“

)(

— „po čem wlastně toužíš, na to si nech laskominu zajíti! Není-li prawda? Ale já ti powídám, že musím otce twého widěti, a kdybych se měl k němu jako twůj sluha, mysliwec, nebo nějaké neznámé, z cizích končin přiwezené zwíře dotříti.“

Jaroslaw se usmál.

„W stawu bysi byl to udělati,“ řekl, „to tě znám, a kdybych nebyl moudřejší —“

— „nežli já, to se rozumí, tedy bys mi tu radost popřál. Ale já nepotřebuji tenkráte moudrosti, já chci té rozkoše, abych otce twého poznal. Mohl bych ti něco říci, Carlo,“ mluwil Pedrazzi dále, a po tváři jeho přeletěla náhle neobyčejná oprawdiwost; „mohl bych ti powědíti, že něco newyslowného, tajemného we mně bouří, a jako diwně se-míhající mlha před očima duše mojí wystupuje a padá — co to je? nemohu ještě slowem wyříknouti, ale podobá se to silně úplnému uzdrawení otce twého —“

„Co že prawíš?“ trhl sebou mladý Welenský a tváře jeho se zarděly a oči jeho poletowaly zpytawě z Pedrazziho na Swobodu.

„Nelekej se a neměj žádné zlé důmnění,“ prosil onen, ruku swou na jeho klada. „Já o tom slyšel wčera u baronky mluwiti — pan Swoboda je bez winy, a já wím, co o té wěci souditi.

Nemysli, že jsem pouhý komediant, an se k službě nabízím, kterouž bych swému Karlu rád nějaký wděk učinil. Ale pustiti mě k němu musíš!“ zwolal náhle zas plný živosti. „Poznati musí lékař nemocného, má-li medicina oučinkowati. Neptej se mne, co počnu; já to sám ještě úplně powěditi nemohu; ale nežli co podniknu, dám ti důkazy, že mi budeš moci důwěřowati; jenom hleď, abych mohl otce twého poznati.“

4.

Slunce dokonáwalo odpolední pout a lilo wysokými okny starožitného zámku Welenského zlaté poblesky do prostranného pokoje, kdežto se nacházely dwě osoby, poskytující zkušenému pozorowateli stejně zajímawého pohledu. U pěkného forte-piana seděla díwka w plném rozkwětu, a obstaralý muž, howě podlé okna oudům w pohodlné lenošce, teskliwě ji poslouchal.

Díwka náležela k oněm wzácným postawám, kteréž rozwinuwše jednou kwět mladosti swé napotom ještě mnohá leta tímto půwabným šperkem se honosí. Zdálať se býti něco málo přes dwadcet a přece klonila se spíše k třidcíti. Byla štíhlá, skoro welké postawy, nad míru spanile utwářených oudů — živý obraz panenské důstojnosti. Krásně podlouhlé, bělostné, jen slabými růžemi prokwětalé tváře byly otisk wážné mysli, a w temnomodrých, dlouhými řasami zastíněných očích zrcadlila se čistota srdce a hlubokost mysli. Na těle měla jasně popelawý hedbáwný šat, podlé jehož

barwy čistý sníh wnadně sklenuté šíje, krásně táhlého krku a hebkých, swětlohnědými kadeřemi obroubených lící čarowabným leskem wyswítal.

Seděla u skwostného nástroje; outlé, podlouhlé prsty její probíhaly lesknawou klawiaturu, a táhlým hrdlem perlily se plné, jádrné zwuky srdce-jemného zpěwu.

Byla to píseň k drahé wlasti wracujícího-se poutníka, jenž drahně let s horoucí touhou w studeném lůně daleké ciziny úpěl, nyní pak na swatém prahu jejím stojí a wida splněnou poslední wůli žiwota swého, potoky wděčných slzí swých s prachem jejím mísí a radostně — umírá. Jednoduchý byl nápěw této písně, ale ze rtů díwčích zněly ty prosté stříbrné zwuky tak mocně, že když byl poslední jich ohlas doznìl, starec posud tiše poslouchající, rychle se wzchopil a poslední slowa tichým hlasem opakowal; potom sepnuw ruce na prsou, pozwedl oko zarosené otewřeným oknem k nebi a wzdychl: „Tak nech i mne skonati, Pane můj!“

Dobře bylo nyní podobu jeho widěti. Byla to wysoká, důstojná postawa. Z bledých, hlubokým žalem zacloněných twáří swítily jemným paprskem černé, wpadlé oči jako dwě hwězdy wěčného míru. Wlasy mu začínaly po skráních již bělеti, a šedesátiletá hlawa jeho, kdykoliw se popudem

živého srdce newztýčila, ráda se trochu ku předu klonila — ne tak welice břemenem wysokých let, jako tíží wnitřních strastí. Na celém těle jeho nebylo widěti bílé nitky; černý byl šátek, náprsnička, westa i ostatní části obleku jeho.

A když takto stál k nebi hledě, sáhla dívka zase w libozwuký nástroj a jala se hráti nápěw, plný tichého, líbezného rozmaru, složený dle písní národních. Zdáloť se, že je to oblíbený kousek starcůw; neboť ruce jeho pozwolna sklesly a ústa se stáhla k slabounkému, sladkobolnému usměwu. I obrátil se k dívce a přistoupiw pozadu k sesli její, nahnul se přes ni a políbil ji na čelo.

„Nech toho, Milado má — anebo wlastně Dawide můj! .... nejsemť zarmoucen,“ řekl přitom welmi měkce. „Srdce mé jest plno rozkoše, a připrawen jesti w něm swáteční stánek k uwítání hosta wzácného. Pojď! budeme se díwati, až ho spatříme, an přichází.“

I wstala Milada a wzawši do ruky ze stolku pěkný dalekohled, přistoupila k oknu, i pohlížela chwíli ozbrojeným okem w podwečerní krajinu, po kteréžto se od zámku pěkná, jako mlat urownaná a po obou stranách owocnými stromy owroubená cesta k hlawní silnici winula.

„Já bych nemohla býti hwězdářem,“ promluwila nato po chwíli; „neboť wždy widím jen to,

co widěti nechci. Newiditelné swěty nemohu wyskoumat.“

„Dej sem,“ řekl starec, jakoby se dětinsky těšil; „já budu snad šťastnější.“

I přiložil dalekohled k oku a dychtivě hleděl dlouhou chwíli z okna. W tváři jeho jewil se opětowaným potrhováním nepokoj srdce — ruka s dalekohledem počala se třásti, až i pozwolna klesla.

„Já nejsem také žádný hwězdář,“ wrtěl starec hlawou zkormoucenou; „já nebyl wůbec nikdy šťasten s hwězdami. Obloha moje byla odjakživa potažena mrakem neprohledným, a nikdy jsem nezhlednul, co jsem zhlednouti doufal. Pročby mělo neštěstí dnes wýmínku se mnou dělati? Já měl dáwno wěděti, že Jaroslawa dnes nespatřím.“

„Aj, milý otče!“ promluwila Milada, prosebně své jasné oči naň upírajíc — „kdož pak by k wůli hodině hned malomocněl? Ještě není pozdě.“

„Již tu mohl dáwno býti, kdyby zde wůbec býti chtěl!“ zwolal starý. „Ale což je mu do hlasu otcowa! Což je mu do strasti, do bolu, do nebezpečí otcowa! Já se těšil na dnešní den a wyprázdnil srdce své ze wšech starostí .... ale dobře se mi stalo!“ doložil polobolestným,

polonewrlým wýrazem. „Proč jsem se dal zase jednou nadějí podwesti. Jakobych ji neznal.“

Při tom udělal několik kroků po pokoji, a Milada wzala zase dalekohled do ruky.

„Otče! — otče!“ zwolala pak w několika okamženích, nástroj pewně u oka držíc. „Mně se zdá —“

„Jedou? — jedou?“ ptal se hrabě jako náhle ožiwený a kwapně se opět k oknu obrátil.

„Alespoň je to náš modrý kočár,“ řekla díwka, „w kterémž Swoboda odjel.“

„Děkuji tobě, Pane můj!“ zwolal starec a jasné slzy leskly se mu w očích. „Tedy bude přece radost w domě mém! Otewrou se brány srdce mého a rozkoš wejde do nich s hlučným průwodem! — Jedou, dcero má?“ obrátil se opět k díwce. „Otewři ústa swá, utěšený zwěstowateli — a nebo nech ať pohlednu sám a napasu očí swých!“

Horliwě wzal díwce dalekohled z ruky a položil jej k oku swému; ale ruce jeho se chwěly, že nemohl žádaného předmětu w dálce nalezti.

„Hle, hle! — moje blahowé ruce!“ řekl přitom; „zpouzejí se službu konati. Nedejž, Pane, aby to bylo zlé znamení!“ doložil k tomu, hluboko si powzdychnuw; pak odewzdal dalekohled Miladě, a sám hlawu swěsiw posadil se u okna do

swé lenošky. -- „Snad se nemám radowati! Snad nemám struny srdce swého k weselému prozpěwu napínati! Snad můj syn .... Bože! zachowej mě při zdrawém rozumu! — Owšemť, owšemť, to není zdrawá ratolest kmenu mého, to není zdařilý plod krwe mé! Naděje moje práchniwí w prsou mých a newydá již kwětu. Já jsem poslední!“

Hlas jeho poumíral w bolestném šeptání. Milada stála wedlé něho, a soucitně spočíwaly na něm zraky její. Znalať takowéto doby starcowy, a wědělať, jak jim nejlépe wyhowěti. Položilať ruku swou na rameno jeho, a se rtů jí splynulo tichým, jemně prosebným hlasem jediné slowo: „Otče!“

„A přece jej miluji!“ zwolal na to z hlubokosti duše své, a wztýčiw se poněkud na sedadle, sepnul na prsou ruce své. „Přece bych jej přitisknul k tomuto starému, ale wřelému srdci — ačkoli jako odpadlík z domu otců swých ubíhá, a s ledowou tváří, s kamenným srdcem se nawrací.“

W tom zarachotil kočár po dlážděném nádwoří; w malé chwili zawzněly kroky na schodech a sloužicí oznamowal příchod mladého hraběte. Starec powstal, a chwěje se touhou i bázní, očekáwal syna swého. I otewřely se dwéře a do pokoje wešel Jaroslaw. Oba se potkali očima,

ale nikdo z nich nekwapil, aby druhému w náruč padl. Wážným krokem, ale se wší známkou úcty blížil se Jaroslaw k otci, kterýž také pokročil a wztáhnuw proti synowi prawici swou, z úst polohlasité: „Budiž mi wítán!“ wypustil. Jaroslaw políbil ruku jeho, a pak lehce hlawou pokynuw, pozdrawil Miladu lhostejným: „Mademoiselle, je vous salue!“

Starý Welenský sebou trhnul, i chtěl pohoršen odpowědíti; ale Milada, chtící wšemu nakwašení předejíti, skočila mu kwapně do řeči.

„Welmi powděčna, pane hrabě! že jste mě posud w paměti podržeti a nyní laskawým powšimnutím poctíti ráčil,“ odpowěděla položertem Česky a s podobným úklonkem. „Wítám wás co nejsrdečněji w domě otců wašich.“

Při tom se hnula, jakoby z pokoje odejíti chtěla.

„Pro živý Bůh, co jest to?“ zwolal starý hrabě s nejistým, zpytawým pohledem díwce do cesty wkročiw. „Kam jdeš?“

„Nebudu překážeti,“ řekla díwka. „Jsoutě wěci, které si otec a syn při prwním shledání nejraději mezi čtyrmi očmi powídají —“

„Já nemám žádných tajností, kteréž bych před tebou ukrýwal,“ řekl starý welmi laskawě; „leda-

by syn můj něco w srdci přechowáwal, coby před twou čistou duší objewiti nemohl.“

„Srdce mé je beze wšeho tajemstwí,“ řekl Jaroslaw, „kterežby se slečny snad štítilo.“

„Přece, přece w tobě něco wězí, co ti hned w prwní hodině příchodu twého jedowaté šípy na jazyk klade!“ dotwrzowal starý, přísným okem na něj zaměřiw. „Jáť mohl arci wěděti, že se dítě mé tak hluboko nesníží, aby starého otce jazykem slawných předků swých pozdrawilo, i mohlť jsem očekáwati, že se mi ratolest České šlechty s cizozemskou průpowídkou na oči postawí: žeby ale prwní slowo jeho spolu urážkou osoby bylo, kteráž k srdci mému drahými pouty —“

„Prosím, pane hrabě!“ přejala mu řeč Milada tónem chlácholiwým — „nemyslete, že mě páně synowa slowa urazila. Jáť nemám práwa očekáwati od něho pozdrawy srdečnější, a celá wina leží toliko na mé straně, ješto jsem tak nedůtkliwě slowa jeho přijala. On sám zajisté odpustí překwapení osobě, kteráž jsoucí otcowskou laskawostí hlawy rodinné we zlém náwyku, pošetile myslí, že od každého w domě podobného chowání očekáwati může.“

Slowa její zněla skoro jako prosebná omluwa, a přece spočíwalo w tónu a w celé bytosti její tolik důstojnosti, že se Jaroslaw pohnuta cítil,

chladné slowo swé poněkud naprawiti, ačkoliw si byl pewně umínil, že u ní ledowou lhostejnost zachowá.

„Nebudeť také zajisté w celém domě osoby, od posledního sluhy až k domácímu synowi, kterážby důkaz úcty a šetrnosti wám wzdáti opominula, ježto jako anděl útěchy wedlé otce mého stojíte,“ promluwil s úklonkem. „Já chtěl jenom na jewo dáti, že jsem se newrátil w jistém ohledu se wřelejší nadějí, nežli s jakowou jsem byl naposledy otcowský dům opustil.“

„Neslyš ho — neposlouchej, Milado!“ zwolal starý hrabě popuzen. „Mně se zdá, že přichází z krajin, kdež nowou urážku za omluwu mají. Já stojím nad hrobem — i chtěl jsem za dnů posledních radowati se mezi wámi jako článek růžowého swazku; chtěl jsem, abyste úzce a pewně wedlé mne stáli, nežli mi oči zatlačíte; doufal jsem, že alespoň prwní wečer našeho nowého sejití-se w líbezné swornosti ztráwíme — i chtěl jsem těch několik hodin přijmouti za náhradu mnoholetých nedůstatků; ale já se neměl jakžiw— od té chwíle, co prwní myšlénka we mně dozrála a cit se probudil — nikdy jsem neměl chowati nějakou naději, a w syna swého, we wlastní krew swou docela žádnou skládati.“

S těmito slowy wrhnul se na sesli a podepřew

lokte o kolena, zahalil oběma dlaněma tváře swé.

„Nenadál jsem se, že wás tak nelibé mysli naleznu,“ jal se na to Jaroslaw chladnou wážností mluwiti, jakoby na podobné wýrazy otcowského srdce již dáwno byl uwyknul; „a jestli wás moje slowa pohoršila, tedy pomyslete, že mluwil syn wáš, kterýž nezná žádnou přetwářku, a hned w prwním okamžení upřímně wám stanowisko okazuje, kteréž by we společnosti waši rád zaujal.“

„Dobře, dobře!“ odbýwal jej starý, a hlawu z prawé dlaně nezwedaje lewicí naň kynul. „Budeme o tom stanowisku ještě rozpráwěti — až nemilá mysl moje přejde, a pan syn zase chuti nabude upřímně mluwiti.“

„Já jsem wždy rozkazů wašich poslušen,“ řekl Jaroslaw, „a budu je we swém pokoji očekáwati.“ — S těmi slowy se uklonil a odešel....

„To je syn můj?“ zwolal starý hrabě hlasem úpěnliwým, když se byly dwéře za Jaroslawem zamknuly, a wášniwě se wztýčil. „Tak mluwí a jedná dítě s otcem swým? O Absalone! Absalone! ty roztrhuješ srdce otcowské! Ty kalíš poslední usedlinu žiwota mého — a sobě sám připrawuješ hořkost. Ale wzchopím se, opásám bedra mečem otcowského práwa, postawím se proti tobě a násilím tě porazím!“

„Milý otče!“ prosila Milada, a lehkým kročejem k němu přistoupiwši, tulila se k nešťastnému starci.

„Mlč, mlč! tys drahé dítě moje!“ promluwil tento s welikou mírností, a jemně hlawu její k prsoum přitiskl. „Po tobě se obrací zřetelnice oka mého! Tys krměnesoucí hawran na poušti dnů mých! Tys wěčně má — a kdybysi byla synem mým, ještě dnes bych uložil starou lebku swou, wěda, že neumírám poslední!“

„Mám dáti Jaroslawa zawolat?“ ptala se díwka, modré oči swé prosebně k hraběti pozwednouc. „Mám, milý otče?“

Starý wrtěl zwolna hlawou. — „Nech ho! Tichý wečer a tajuplná noc jsou welmi příležity k rozjímání; ať si rozmyslí, kdo komu křiwdu učinil — zdaž otec synowi anebo syn otci. Já ztráwím wečer o samotě, leda bysi ty chtěla družkou býti žalů mých.“

Takto hořekowal starý Welenský, an zatím mladý se swým wzdorem do pokojů se ubíral, kdežto bydlil, kdykoli se na dědičném zámku zdržowal. Bylyť to pokoje po nebožce matce hraběnce na protějším křídle roztáhlého stawení, a tam byl Jaroslaw při swém nynějším wjezdu do otcowského domu w rychlosti též Pedrazziho uhostil. Bodromyslný zpěwák nechávaje prozatím

hostiteli swému ouplnou wůli, odstěhowal se bez okolků do tichého, odlehlého, ale welmi úprawného příbytku. Byltě w něm brzy jako doma a to tím wíce, an si letitý domácí služebník pospíšil, aby dwě temně-zelené láhwe Swatojanského a nejchutnější pochoutky ze studené kuchyně na stůl snesl.

Byla to dobrá, poctiwá duše; šedesátiletá wěrnost hleděla mu z modrozelenawých očí, z wráskowitých tváří a wetchého, ale čistého hřebíčkowého kabátu, zwláště ale z černých manšestrowých krátkých nohawic, bílých punčoch a ze střewíců s přastičkami, kteréž mu byly odedáwna tak milé a příjemné, jako on sám swé wrchnosti.

„Pro dnešek bude museti milostpán o samotě wečeřeti“ — ozwalo se toto staré domácí dobrotisko w jadrné češtině, když sklepní a kuchynské poklady na stůl kladlo; „náš milostpanáček bude se museti trochu déle u milostpantatínka, starého pana hraběte, zdržeti.“

„Mhm — mhm!“ pokýwal Pedrazzi několikráte hlawou a chystal se k wečeři sednouti.

„Neračte si zastesknouti!“ rozwázal zase krátkokalhotník, wida, že cizí pán tak milostiwě rozpráwku jeho přijímá. „Já mám poručeno, abych wšechny rozkazy milostpána wyplnil.“

„Aha!“ kýwal Pedrazzi zase hlawou, bera si na talíř wýborného rosolu.

„My se těšili jak náleží na příjezd milostpanáčka,“ začal starý zase po chwíli — „odpusťte, milost pane, že se opowažuji milostpána w důležité práci wytrhowati; ale člowěk má plné srdce, když tak milostiwého milostpána widí, a rád si o swé milostiwé wrchnosti promluwí.“

„Mhm!“ mumlal Pedrazzi, utíraje si ústa sněhoskwělým ubrouskem. Byl práwě sklenici wýborného wína wyprázdnil; pak ji zase nalil a podáwal starému. „A votre santé!“ řekl přitom.

„Ne, milostpane, to je Rýnské, prawé Swatojanské!“ řekl starec usmíwawě, mysle, že se host na jméno wína ptá. „My máme kapitální sklípek.“

„No, no!“ zasmál se Pedrazzi, wida, že mu starý nerozumí, a wrtěl hlawou. „Ik trinken — Gesundheit — auf Deinige!“

„Já newím, co se ráčí!“ omlouwal se wetchý domácí nábytek, a bázeň wrazila se mu do tváří. „Já jsem byl odjakživa trochu nechytlawé hlawy — a ta němčina... ale což pak neumíte, milostpane, Česky?“ doložil konečně jaksi bázliwě.

„Comment?“ ptal se Pedrazzi, oka z něho nespouštěje.

„Ty milý Spasiteli!“ wzdychl starec skoro úpěnliwě. „A já toho již tolik namluwil! Račte

dowoliti, milostpane. Já sem pošlu Antonína — ten byl dwě léta w Praze a smluwí se s národy celého světa.“

A nežli Pedrazzi něco namítnouti anebo jej zadržeti mohl, byl starec již ze dweří, a weselému hostu nezbylo nic jiného, nežli dáti se do smíchu.

„Škoda, že jsem swého Jeana s sebou newzal — to by byl roztomilý páreček!“ mluwil sám k sobě, sklenici opět wyprázdniw. „Ta kabinetní památka musela mysliti, že jsem se w žrawého draka proměnil, an uslyšel, že Česky neumím — tak skwostně komicky stál tu předemnou.“

Byltě w nejlepším rozmaru, když Jaroslaw do pokoje wešel.

„I požehnána budiž hodina,“ jel mu Francouzský jazejček — „kteráž mi tak neočekáwaných hostů přiwádí. Jáť již myslil, že budu museti tyto bašty sám přemoci.“

Se smíchem ukázal přitom na winné láhwice, a powěděl mu o příhodě se starým služebníkem.

„Nesmíš mu to za zlé pokládati,“ řekl Jaroslaw, poněkud newrlý na pohodlné lehátko se ukládaje — „že se třel k twé posluze. Jeť to jako staré práwo jeho, že mě obsluhuje, kdykoli se domů nawrátím.“

„I swatý Januare!“ zwolal Pedrazzi — „což bych mu to za zlé pokládal? Wšecko za dobré.

On mi způsobil rozkošné okamžení. Přálbych si, aby se můj Carlo také tak byl wyrážel. Jak ale widím“ — přitom wstal a naplnil křišťálowou sklenici, kterouž byl právě švarný mysliwec na místě starého služebníka přinesl. . . . „Pí, Carlo mio!“ řekl s plnou sklenicí w ruce k samému lehátku se postawiw, „pí a splákni hořkosti, kteréžkoliw ti na srdce ulehly.“

Welenský wyprázdnil sklenici a odbyl pak mysliwce. „K wečeři nepřijdu, a budu-li co potřebowati — zazwoním.“

Pedrazzi postawiw sklenici zase na stůl, neměl již chuti k němu sednouti. Byloť mu náhle, jakoby měl hrdlo stáhnuté. Posadil se wedlé Jaroslawa.

„Co je ti, Carlo mio?“ jal se tu po chwíli obapolného mlčení jemněji mluwiti, nežli s obyčejným rozmarem jeho se srownáwalo. „Nesmí to twůj Ludovico wěděti? Je snad zdrawí otce twého oprawdu w takowém nebezpečí, že trudné tyto mraky na čele twém powstáwají?“

„Ah!“ odpowěděl Welenský polomrzutě. „Tomu nic neschází.“

„Že neschází? Což tě mohlo tedy w domě otcowském potkati, ježto by w stawu bylo w první hodině twého nawrácení —“

„Pro živý Bůh, nemluw mi o domu otcowském!“ zwolal Jaroslaw, a náhle se wzchopiw

začal prudce po pokoji přecházeti. Zdáloť se, že nalezl wítanou příležitost, aby ztísněnému, hořkostí naplněnému srdci swému odlehčil, a že jí také se wší chutí použíti chce..... „Kde je můj dům otcowský?“ mluwil dále. „Kde je to poswátné místo, w němžto nás za let pacholetských medem krásných báchorek krmějí? Je to snad onen kus podlahy, kde moje kolébka stáwala? Anebo střecha, kteráž mě před zimou a parnem chránila? Já newím nic jiného o domě otcowském. — Při sám Bůh! já bych si přál býti synem jednoho z tamhle těch rolníků, kteří teď snad okolo mísy mléka s černým chlebem sedí a spokojeně wečeří! — Mělbych alespoň srdce, k němuž bych se z celé duše přiwinouti mohl!“ doložil tónem polotemným, a přistoupiw k oknu pohlížel w údolí nedaleko zámku, kdežto w utichlé wesnici zde onde wečerní swětla proskakowati začínala.

„Já slyšel o twém otci jakož o muži šlechetném mluwiti,“ ozwal se Pedrazzi, kterýž byl také powstal a nyní Jaroslawowi ruku na rameno položil.

„Šlechetný je,“ doswědčil Welenský. „Já wšak nehledám šlechetného muže, já potřebuji laskawého otce. Já chci srdce, na něžto bych skleснouti, na němžto bych zaplakati, jemužbych nejtajnější, nejsladší touhy a přání swé objewiti,

s nímžto bych se radowati a z pozemského trupele wylítnouti mohl.“

„Milý Carlo! já zkusil na světě již ledaco, ale nepamatuji se, abych byl kdy slyšel, že by se k takowým wěcem otcowské srdce hodilo; to se bojí, aby na swou důstojnost, na své starodáwné práwo nezapomnělo, aby se neurazilo, kdyby se k stejnému běhu nebo letu s mladým srdéčkem pustilo. Ty požaduješ na otci tuze mnoho. Pro tajné touhy a létání nad zemí hodí se jen srdce přítelowo nebo — milenčino. Přítele máš a — milenku? — nu, co není, to snad bude.“

„Ba wěru!“ řekl Jaroslaw, w němžto byla bouře mezi řečí Pedrazziho opět poněkud utichla. „Jiní se mi alespoň již o ni starají.“

„Ah — Corpo di Bacco! teď se mi zajiskřilo — a nech mi duchowní otec posledního pomazání neudělí, jestli že neuhodnu, proč jsi mrzutý od starého pána se nawrátil.“

„Nepamatuji se, abych byl mezi Wlachy tuze prorockého ducha nalezl.“

„Bravo! tak se mi líbíš. — Jenom střílej, wšak já ti nezůstanu ani šípky dlužen, a přitom zaženeme trampoty. Proroci we Wlaších nejsme, ale powěrčiwí, a hádáme podlé jistých znamení. Tobě ku př. wybral otec — jistou newěstu.“

„Přálbych si, abych mohl říci, že to není prawda.“

„Hodně bohatou.“

„Twoje znamení selháwají.“

„Inu, wšecko nemůže jediný člowěk uhodnouti — druhý musí pomáhati. Tedy chudou. Ale hezkou — spanilou?“

„Kdyby byla mladší, řekl bych, že je růžowé poupátko.“

„Wždyť jsem si to myslil! — Tedy nějaká zwadlá tetička, nebo odkwětlá dceruška wysokého úředníka — ?“

„Nic podobného! Nepatrná, neznaná díwka, o nížto žiwá duše newí, kdo je — co je.“

„Charmant! z té historie bude brzy román!“ zwolal Pedrazzi a otočiw prawici okolo Jaroslawa wedl jej k lehátku. „Pojď, caro mio! Tak dobré mysli nebyl jsi již dáwno; sedni si a powídej. Já rozewru celé srdce swé, aby každé slowíčko swého místa nalezlo. Swému Ludwíku se wyznej; kdo wí, jak se ti ulehčí — nebo jakou radu on ti poskytne.“

„Wyprawowání moje není weliké“ — jal se Welenský po malé přestáwce mluwiti. „Já jsem jediný syn a budoucí dědic hraběte Welenského. Otec můj — newím posud jakou náhodou — přichytil se w mladém wěku oněch mužů, k nimžto

i nynější jeho správec náleží, a jichžto přewrácený směr jsi mohl dnes na cestě poznati. Pojaw manželku, rozenou baronku Běloweskou, myslil, že třeštiwé sny mladosti swé i w srdci jejím ohlasu naleznou; ale matka moje byla wychowána we swětě, jehož meze dále sahaly, nežli obmezené manžela jejího žádosti, a srdce i hlawa její byla prázdna wšech přepiatých smyšlének. Láska otce mého — byla-li dříwe jaká — uhasla. Zdáloť se mu, že je zrazen, oklamán, a w choti nalezal swou nepřítelkyni; k tomu přibyla jakási trudomyslnost, kteráž měla počátek w letech prwnějších, a tak se stalo, že i matka moje, nemohouci déle wrtochy manželowy snášeti, srdce swé před ním uzawřela, a že se konečně rozešli, aby žiwot pro sebe tráwili, po celý čas téměř ani okem se nespatřujíce. Já zůstal u matky a wychowání moje řídilo se podlé požadawků swěta, do něhož jsem jednou s práwy stawu swého wkročiti měl. Otec nejewil po mně žádné toužení, maje mě za plod stromu zkaženého, a já slyšel o swém otci tolik wěcí podiwných, že we mně synowská láska nebo touha wniknouti nemohla. Tak jsme si zůstali odcizeni od let nejprwnějších až po čas nynější.“

„Matka ti, tuším, záhy zemřela?“ ptał se Pedrazzi, když se byl Welenský na chwílku zamlčel.

„Ano — zemřela!“ doswědčil tento. „A wšak nalezl jsem w sestře její hojnou náhradu. Wčera's ji poznal. Baronka Běloweská byla mládí mého laskawou opatrownicí, a jsem jí co prawé matce powinnowán. Tím řidčeji wídal jsem pak otce, jehož trudomysl již tak silně propukáwala, že se wší lidské společnosti wyhýbati začínal a prawě poustennický žiwot wedl. Jednoho času — chystal jsem se prawě na prwní wýlet do swěta — nawštíwím zase otce a naleznu jej we společnosti díwky, kterouž mi jako swou dceru, jako swého rajského těšitele představowal. Já se podiwil, newěda posud, že bych měl nějakou sestru. Zdálať se mi býti starší nežli já prworozenec; i domýšlel jsem se tedy, že je to tajný wýstřelek bujné jeho mladosti. Z lidí domácích nemohl mi nikdo o ní bližší zprawu zděliti. Starý Swoboda, otec nynějšího správce, byl s ní w noci přijel, a z toho něco wyzwědíti, co se tajností otce mého týkalo, byla marná práce. Zůstal jsem tedy dlouhý čas při swé důmince — a w celém zámku newěděli, zač mají díwku wlastně powažowati. Říkali jí wůbec jen slečna Milada.“

„Milada?“ wpadl mu Pedrazzi živě do řeči.

„Co se diwíš? Je ti to jméno nápadné?“

„Líbí se mi,“ řekl onen. „Je w Čechách obyčejné?“

„Nyní? to bych neřekl. Před několika stolety byl bysi je spíše zaslechl. I měl jsem je dlouhý čas také za pouhý nápad otce, jakož horliwého šiřitele wšech starodáwných obyčejů. Ostatně jí toto jméno pěkně sluší, a lid si je oblíbil tak, jako samu paní jeho, ku kteréž brzo wšickni tak přilnuli, jakoby w skutku byla dcera domácí. Celá dědina ji welebila jako pomocného anděla, a otec můj ní mládnul. My dwa zůstali wždy w mezech slušné uctiwosti. Já nemohl arci nic kráse její předstírati, i chowání její bylo plno panenské lahody a důstojnosti; ale na wzdor tomu wál přece mezi námi neustále tak studený wítr, že se kwět něžného přátelstwí w prsou našich dařiti nemohl. Měli jsme se k sobě tak, jako se mezi newlastním bratrem a sestrou přihází. Konečně začal o ní se mnou otec mluwiti. Já se užasnul; pak jsem myslil, že jsem se přeslechnul; ale smysl řečí otcowých zůstal wždy ten samý; wždy to bylo přání, aby se Milada šťastné budoucnosti dočkala, on sám aby mohl starý wěk mezi námi dwěma ztráwiti — a tomu podobné wěci; přitom mi dáwal radu, abych díwku bedliwěji pozorowal, že w ní poklad weškerých cností naleznu; slowem: čím dále, tím patrněji wystupowala wůle jeho, abych si Miladu za příští družku dnů swých wywolil.“

„Nu . . . a ty?“ ptal se Pedrazzi zwědawě.

„Já byl dáwno u sebe ustanowil, že w každé rozhodné záležitosti žiwota swou wlastní, pewnou wůli podržím, protož i u wolení přiští swé manželky,“ řekl Welenský žiwěji. „Nečinilť jsem také z toho před otcem žádného tajemstwí, a posud mužně, ač i šetrně jeho nábídkám se wyhýbám. Nemohuť si pomoci,“ doložil, a jako nowým nepokojem poháněn rychle se opět wzchopil — „ale pořád se mi zdá, jakoby otec jen pouhým nástrojem w rukou chytré, swého prospěchu hledící ženštiny byl. Neboť newím, coby proň tak silnou pohnutkou býti mohlo, aby mi neznámé děwče násilně wnucowal. I poslední jeho dopis nebyl bez narážení na tento jeho zamilowaný plán; ale já se dnes hned na prwní uwítání wyjádřil, čeho se oba, on i ona, ode mne nadíti mohou — a proto jsme se w hodině opětného shledání hned zase mrzutě rozešli.“

„A nezwěděl jsi do této chwíle, kdo ta díwka wlastně je?“ ptal se Pedrazzi.

„Co jsem zwěděl, je skoro tolik, jako nic.“ řekl Welenský. „Otec zachowáwá až posud o wěci té hluboké tajemstwí, a dle toho, co mu snad někdy w řeči proklouzlo a k čemu se i ona přiznáwá, podobá se, že je dcera chudých rodičů — nějakého wenkowského učitele.“

)(

„Co že powídáš?“ wykřikl Pedrazzi a rychle se sedadla wyskočil. W tváři se mu usadilo podiwení, kteréž ale brzo w hlasitý smích se rozplynulo. „Dcera wenkowského učitele — ha, ha, ha! To by byla wítaná newěsta hraběcí!“

„O to není — ona by se do stawu swého hodila. Wychowání její muselo býti welmi pečliwé a pro paní má skoro až tuze mnoho rozumu.“

„Odkud pak je domowem?“ ptal se zase Pedrazzi, kterýž, jak se zdálo, w celé té wěci patrného zalíbení nalezal.

„Po tom jsem až posawade přísně nepatral,“ řekl Jaroslaw. „Byl jsem wůbec rád, když jsem o ni slowa neslyšel, ačkoli jsem, chtěje býti sprawedliw, tento swůj odpor nikdá si dobře wyswětliti nemohl — leda tím, že ji powažuji za osobu, w jejíž ruce můj otec nástrojem ženské chytrosti se stal.“

„A Milada je skutečně jméno její?“

„Aspoň si dá tak říkati. Tyť ale projewuješ najednou wětší zwědawost, nežli určený ženich její! — Co pak to znamená?“

„Já“ .... odpowídal Pedrazzi polo w nesnázi, a jakoby w bolnojemné zpomínání upadal — „já znal také jednu Miladu, a proto mě to jméno pohnulo, když jsem je prwé z úst twých zaslechl.“

„Ty že jsi znal — ? . . . co pak jsi byl již někdy w Čechách?“

„Nikoli . . . . to bylo w naší Italii.“

„Italky ale nemíwají obyčejně jména Česká,“ namítal Jaroslaw.

„Nebyla to také Italka,“ řekl Pedrazzi polozamyšlený. „Nu, wšak já ti o ní ještě powím. Ale widěti musím tu waši Miladu!“ zwolal náhle, nutě se opět do swého obyčejného rozmaru. „Widěti ji musím — a dowolíš-li, k wůli ní na swou třeba zapomenouti!“

5.

Byla to jedna z oněch podiwných nocí pozdního jara, jichžto temnětkaný záwoj nás jako čarowná síť obklopuje. Na obloze honí se wlny požloutlých mráčků, jimiž luna místo stříbrného lesku jen kmitawou polozáři po tichém okolí rozléwá. Z polopuklých poupat a plného kwětu wane wečerním chladem ožiwený zápach; powětřím se houpá, jako sbor nočních panen, líbezně šumiwý wětýrek; listí šepotá tisícerým jazykem tichou noční modlitbou; w tichém hnízdečku cwrliká pěnice ze sladkého snu; hluboké tušení rozpíná swatý swůj prapor celou přírodou, a do kořan otwírá se lidské srdce, uchystáwaje w sobě chrám lásky.

Jaroslaw wešel do weliké Anglické zahrady, kteráž objímala Welenský zámek se třech stran. Uhnuw se brzo z hlawní, táhlými topoly owroubené cesty, sešel na stezku, kteráž jej za malou chwíli okolo rozličných loubí, diwně se winouc hustolistými křowinami, na pěkný, bujným trá-

wníkem porostlý prostor přiwedla, kdež u prostřed jako na zeleném čalouně asi deset do půl kola wysázených, košatých, stoletých líp šumělo.

Živěji počalo Jaroslawowi srdce tlouci, když se blížil k tomuto tichému a wzdálenému místečku. Bystřeji těkaly oči jeho ku předu, hledajíce za šera nočního předmět touhy své; kroky jeho se rychlily a — skokem octnul se konečně pod zástonou širokmenných stromů. Tu se ohlídl na wše strany a wzdychl polohlasitě:

„Ještě tu není.“

I posadil se na jedno z březowých sedátek, jakowých tu nèkolik podlé stromů stálo, a upnul zraky své w onu stranu, odkud očekáwal osobu, kteráž mu byla práwě swou nepřítomností hluboký wzdech wywábila.

„A wšak přijde — musí přijíti!“ jal se pak w malých přestáwkách sám k sobě mluwiti. „Onať jest jediná kotwice žiwota mého. Wlnami wěčných pochybností unášen, tonu w proudě shlukujících-se okolností; já nezawírám oči před světlem a přece klopýtám jako w ustawičných temnostech, jimiž jenom chwílkami poloswětlo zabřeskne; srdce mé je měké, cítím to — i prahne po srdci soucitném; a přece je uzawřeno před celým světem, a nedůwěra sedí u fortny jeho na

stráži . . . jesti to bídný, suchopárem se-wlekoucí žiwot . . . W tebe jedinou, Ludmilo má!“ zwolal živěji a wzchopil se, jakoby tato drahá bytost před ním w powětří poletowala — „w tebe ukotwuje se moje naděje a sen o jasné budoucnosti!“

„To bych wás, pane hrabě, musel politowati!“ ozwal se najednou wedlé něho wážný mužský hlas, a když se Jaroslaw překwapen obrátil, stál mu po prawici Swoboda.

„Jak? — w y tady?“ zwolal mladý hrabě, když byl domácího správce poznal. „Co tu chcete?“

„Jsem tady na místě sestry swé,“ odpověděl Swoboda, „a přicházím wás požádat, abyste ji . . . . z paměti wypustil.“

„Co se opowažujete?“ wzkřikl Jaroslaw, jehož celá duše při této zprávě se zachwěla. „Kdo wám dowolil — ?“

„Nežli se rozhorlíte, dowolte w y, pane hrabě, abych dopověděl,“ wskočil mu Swoboda mírně do řeči. „Dobrowolně wyznala mi Ludmila lásku swou; z wlastního popudu učinila mě účastníkem swého tajemstwí a poznáwajíc, že pošetilá wášeň její k žádnému šťastnému konci newede, dala mi plnou moc, abych wám we jménu jejím oznámil, že wás ze wšech slibů propouští a přeje, abyste nalezl jinde srdce, kteréžby slušněji —“

„To neni prawda!“ zkřikl zase Jaroslaw, jehož wášeň Swobodowi ani domluwiti nedala. „Nic wám newyznala! Oulisně anebo násilně wydobyl jste z ní tajemstwí lásky naší! Ona wás neposílá. Z wlastní zlé wůle přicházíte. Nic mi newzkazuje — leda co jste z ní wynutil — a nebo sám si wymyslil!“

„Pane hrabě!“ ozwal se Swoboda poloprosebným, polopřísným názwukem — „já nejsem zwyklý takowéto řeči slýchati.“

„Ale já to wěděl dáwno!“ mluwil Jaroslaw dále, na slowa jeho se neohlížeje. „Wy jste byl odjakžiwa mým protiwníkem a z celé duše mi odporen; já tušil dáwno, že we wás jednou swého zlého ducha naleznu! Ale při sám Bůh! já nejsem děcko, abych se dal pouhými strašidly zahnati. Já musím jasně w té wěci widěti, a běda wám, jestli wás na úskoku dopadnu.“

„Pane hrabě! — nechci, abyste se jednou studem přede mnou zapýřil, protož — dobrou noc! Až budete pokojnější mysli, budeme o tom dále mluwiti!“

„Potměšilý zrádce a wrah utíká po každé, když mu čisté swědomí do cesty wkročí.“

„Jen kdo se bojí, utíká, a nebo se alespoň pod pláštěm černé noci jako zrádce a wrah plaziwě ukrývá!“ řekl Swoboda silným wýrazem, a

každé slowo jeho bylo šíp do prsou Jaroslawowých. „Já se wás ale nebojím, pane hrabě, sice bych zde nestál. Jsemtě bratr počestného děwčete, kteréž poddawši se prwnímu hnutí mladistwého srdce a poslechnuwši sladké štěbetání mladého člowěka, w nebezpečí padlo celé swé příští sobě zkaziti. Jsemtě syn starého muže, kterýžby žalostí do hrobu se položil, kdyby se wášní a nerozumem wlastního dítěte drahému pánu poslední naděje zwrátily — jsem posléze služebník wrchnosti, jížto jsem slíbil poctiwé služby konati — a z těchto příčin postawil jsem se dnes před wás bez bázně, bez potměšilosti a bez zrady, abych škodě nadešel, jejížto símě bohužel! již dosti hlubokých kořenů rozpnulo, a posléze jenom jedowatého owoce wydati by mohlo. Ostatně“ — mluwil mírněji dále — „co se mé osoby týče, w nížto swého protiwníka, odpůrce a zlého ducha nalezati ráčíte — to wše musím na ten čas waší soudnosti a sprawedliwosti zůstawiti. Jáť arci ode dáwna s bolestí pozoruji, že w srdci wašem jakási tajná kyselost . . . .“

Jaroslaw tu stál beze wší známky žiwota. Prawice jeho spočíwala na prsou, oči jeho byly upřeny k zemi; — byltě po neobyčejném wypuknutí wášně swé nawyklou silou wýtok její opět utišil, a jako po krutém zápasu wysláblý bojownik

stál tu nyní skoro beze wší dušewní činnosti. Swislá hlawa jeho byla bez jasných myšlének a poslednější slowa Swobodowa zněla mu w ušich jenom jako diwná směsice zwuků nesrozumitelných. I pokoušel se násilně o jistý, pewný rozmysl; ale neočekáwanou ranou zwrácená síla jeho nemohla si pod sutinami řítícího-se chrámu wíry dosti čerstwě zmužiti. Hroziloť mu nebezpečí, že bude museti wšechnu naději a radost žiwota pochowati.

Přestáwka, jižto Swoboda náhle w řeči své učinil, wytrhla jej poněkud z polowičních mrákot. Pozwednuw rychle hlawu, pohleděl bystře na domnělého odpůrce a wykwapil s otázkou: „Co jest? — Chcete ještě něco?“

„Mámtě wašnostem ještě něco odewzdati,“ řekl Swoboda wyndáwaje z ňader malý swazek papíru.

„Co je to?“

„Tuším, že denník sestry mé. Musil jsem jí slíbiti, že jej w ruce waše odewzdám.“

„K čemu to? myslíte, že je kus mrtwého papíru za ztracenou lásku dosti dobrá náhrada?“

„Jesti to wýlew srdce jejího. W osamělých hodinách otewřelo se wonné poupě prsou jejích, a bolest, w nížto se zachwěly lupeny jeho, wyploula prostými, nelíčenými slowy na papír. Jesti to spolu odříkací list lásky její.“

„Já to ale chci z úst jejích slyšeti! Já nevěřím obojetnému papíru — a ničemu, co z wašich rukou wychází!“ doložil Jaroslaw zwukem temným. „Já budu s Ludmilou mluwiti. Podíwám se jí do očí a pak ze rtů jejích usudek swůj wyslechnu.“

„Musím wašnost prositi, abyste ji ušetřil a přítomností swou —“

„Jak?“ zwolal Jaroslaw zase poněkud živěji a obočí jeho škaredě se stáhlo. „Chcete mé wůli pouta klásti? Chcete mým krokům cesty wyměřowati? chcete naději mou násilně zwracowati? Ale já wám prawím, že musím s Ludmilou mluwiti. S právem, kteréž mocnější ruka nežli křehkého zemšťana w srdce lidské napsala, s přirozenou touhou po blahu, přistoupím k ní člověk k člověku, a zeptám se ji, co ji pohnulo swaté sliby zrušiti. Musím wěděti, zda-li jsem před jejíma očima tak hluboce klesl, že se násilně ode mne odtrhnouti musela — anebo zda-li již ničemu na světě důwěřowati nemám, zda-li w lidském srdci již nic wíce tak swatého není, aby se s tím lehkowážné žerty netropily!“

„Jakž ale, pane hrabě, když wás Ludmila sama widěti nechce?“

„Že nechce?“

„Mohlbyste býti tak ukrutný a rušiti pokoj její, kterýž tak těžce dobyla?“

„To chci, při sám Bůh!“ zwolal Jaroslaw s welikou hořkostí — „to chci! Widěti chci tu wítězku nad wášní, kteráž měla býti olejem celého žiwota jejího! Anebo si myslíte, že měla práwo, zahráwati raněným srdcem jako mrtwou hračkou, a pak ji omrzele odhoditi? Anebo je to wůbec obyčej díwek Českých?.... Tuze bych se tomú arci nediwil!“ doložil s kyselým ousměchem. „Plnění slibu nezdá se býti hlawní Českou cností.“

„Pane hrabě!“ ozwal se Swoboda, a šlechetným hněwem zwučela slowa jeho. „Newím sice, jakých příčin máte o přísnosti a poctiwosti České pochybowati — také se wýrazu takowému w ústech wašich nediwím; může-li wás to ale poněkud upokojiti a s ubohou sestrou, jakož i wůbec s upřímnou, wěrnou myslí celého Českého národu smířiti: tedy změňtež celý obraz Ludmily w duchu swém. Neníť to již ona weselá srnka, jež po zahradě hráwala; kmítá se nyní tichá trpitelka mezi kwětinami jako stín. Černé oko neleskne se rozkoší, nýbrž tichou hlubokou žalostí; růže twáří jejích oprchaly, a místo dowádiwého žertu pohráwá rtoma jejíma sladkobolný úsměw —“

„A wy se krmíte chtiwým pohlížením na její

utrpení?“ zwolal Jaroslaw Swobodowi ani dokončiti nedaje.

„Powinnost je silná zbraň w boji s wášněmi,“ řekl tento pewně, „a lépe rok dříwe trpěti, nežli později celý žiwot proplakati.“

„Wy jste necitelný, záwistiwý mrawokárce!“ roznítil se Jaroslaw. „Ale já wám prawím, že Ludmila swůj žiwot nepropláče, pakli srdce své ryzí uchowala we škole protiwenstwí a nátisků — ledaby jednou nad waší zaslepeností zplakala. Mimo to nejste wy pánem srdce jejího; Ludmila má ještě otce, a ten nebude tak zwrácený, tak škodychtiwý, jako syn!“

Po těch slowech se obrátiw, rychlým krokem opustil zahradu a wracel se do zámku. Duše jeho byla plna bouře, plna mučiwých pochybností, hynoucího a opět wznikajícího doufání....

Pedrazzi byl se zatím uchýlil do swého pokoje a spal. Osamělá, tichá komnata zdála se nyní Jaroslawu jako prázdná hrobka, jejížto příkrow co nejdříw se poboří a pod sutinami jej udusí. I přáltě si w té chwíli býti daleko — daleko na wonnokořenitém wrchu Šwejcarském, kdežto na zeleném, boží rukou tkaném čalounu leže na Ludmilu zpomínal. Přál si umět čarowati, aby wlekawé hodiny noční zapudil a jitro přiwolal. Za prwního paprsku probuzené zoře chtěl pak Lud-

milu wyhledati a na štěstí nebo neštěstí celého žiwota swého kostky wrhnouti.

Hněw, lítost, naděje, zoufalost honily jej prudkými kroky po pokoji, kdežto na stole skwostná argantická lampa hořela. Lože se mu protiwilo. Chtěl tedy bdíti a tak ranního zábřesku se dočkati.

Ticho bylo w rozlehlém stawení, toliko ohlas opatrných psů a bloudícího po wsi ponocného zalétal někdy w komnatu. Najednou se zdálo, jakoby na chodbě před Jaroslawowým pokojem pozorné kroky šustěly — brzy na to otewřely se i dwéře, a do pokoje wešel . . . starý hrabě.

Jaroslaw užasl nad tímto objewem. W dlouhém, tmawém domácím obleku, stříbrný dwouramenný swícen s hořícíma swíčkama w ruce nesa, wkročil starec tiše přes práh a pozorně za sebou zawřel. Hlawa jeho byla sklopena, a na swislé, bledé tváři ležela hluboká, srdcerywá žalost. Mlčky přiblížil se ke stolu a postawiw naň swícen, usadil se proti Jaroslawowi, kterýž nemoha tento wýjew pochopiti, posud také mlče a wšechen užasnutý na otce pohlížel.

„Dobrý wečer, milý synu!“ jal se konečně starec welmi jemně, ale nesnadně mluwiti, a oko jeho nemohlo pewně na jednom místě utkwíti,

„Nediw se tak pozdnímu a neobyčejnému hostu. Ležíť mi něco na srdci a nemohu si oddechnouti — nemohu oči zamhouřiti, dokud se toho břemena nezprostím. — Nechtěl bysi usednouti?“

„Jsem welmi žádostiw poslechnouti, co otce mého do pokojů přiwádí, kdežto jsem ho posud newiděl,“ řekl Jaroslaw hlasem polodušeným, boje se, aby silnějším howorem w pokoji wedlejším spícího přítele nepřiwábil. Wědělte arci, že by Wlach, třebas probuzený, Českým slowům nerozuměl; nechtěl ale také, aby newčasnou zwědawostí do pokoje wešel, jelikož mu jakýsi tajný hlas wnitřní šeptal, že se dowí něco důležitého.

„Ba, je prawda,“ řekl starý po malém pomlčení, bolestně hlawou potřásaje — „my se wůbec málo widali, a tudíž snad stalo se, že nyní půlnočního času k tobě přicházím. Synu! — nemohu a nesmím sice tohoto slowa w úplném jeho wýznamu použíti, to wím a cítím; neboť mezi náma leželo odjakžiwa něco, ježto naším srdcím srůsti zabraňowalo —“

„Dowolte mi, otče! abych wás ujistil, že we mně wždy člověka shledáte, kterýž wí, čím otci swému powinnen,“ přejal mu Jaroslaw řeč tónem uctiwým. „Žádejte, cokoliw dle práwa swého na člověku jen žádati můžete, kterýž myslí, že až posud synowské powinnosti nezrušil.“

„Já nepřišel, abych odměřowal činy twoje z časů minulých," řekl opět starý s welikou měkostí; „ale abych synu swému prwní a poslední prosbu předložil. Tys byl arci posud w každém případu wůle mojí poslušen — až na ony wěci, ježto se owšem nedají lidským slowem do prsou člowěka wnutiti, nýbrž jako jiskra boží, jako símě rajské samy w srdci wzniknouti a ujmouti se musejí — wždyť snad wíš, co myslím? — onu swatou lásku k swému národu a jazyku, bez níž tebe na světě zůstawím —"

„Nechtěl byste mi otče wůli swou oznámiti, kteráž wás ke mně přiwedla?" přejal mu Jaroslaw další slowa, starostí, aby starec o swém zalíbeném předmětu příliš dlouho nejednal.

„Swou wůli — ano! Byla to sice také wůle moje, wychowati z tebe pěknou, zdárnou ratolest šlechetného rodu Českého, abych jednou na pokraji hrobu samojediným, posledním z nešťastného národu nezůstal; ale ruka Páně wyměřila cesty naše jinák, a srdce twé obrátilo se od kolébky a powěsilo se na cizinské praporce, a ucho twoje poslouchá nerádo řečí kárawé: protož budu o tom mlčeti, abych tím jistějšího místečka pro swou prosbu nalezl. Jesti to arci podiwně přewrácený swět, že otcowé s prosbami k synům docházejí; ale já jsem letitý, slabý, hříšný člowěk,

a musím všechno podstoupiti, čím bych pokání učinil za swé přečinění.“

Nemálo udiwen poslouchal Jaroslaw takto mluwícího starce. Temný byl mu záwěrek řeči jeho, ale nechtěje otázkou nebo námítkou proud její na jinou stranu obraceti, mlčel, očekáwaje, že se mu temnost její dále sama wyjasní.

„Milý synu!“ jal se po malé přestáwce Welenský zase mluwiti — „náwštěwa moje týká se Milady.“

„Jak to?“ ptal se Jaroslaw nemile překwapen.

„Wždyť ji snad znáš . . . Miladu naši? Nerad bych nebeské slunce mizernou swíčkou oswěcowal, a mnoho o té díwce mluwil. Wěř alespoň jednou otci swému, a buď jist, že je Milada obraz wší panenské dokonalosti.“

„Nikdy jsem o tom nepochybowal; ale což mi do toho — a práwě tuto hodinu?“

„Nechceš mi rozuměti anebo mi nerozumíš?“ zwolal starec poněkud popuzený. „Já ti dal dosti často na srozuměnou, že je nejwřelejší moje žádost, abysi Miladu za manželku pojal.“

„A já wám dal, tuším, dosti často poznati, že s Miladou nikdy k oltáři nestoupím!“ řekl Jaroslaw pewně. „I myslil jsem, že nebude již o té wěci mezi námi řeči.“

„Bude — a bude wěčně!“ zwolal nyní starý

hrabě ze sedadla wyskočiw. „Ona musí býti twou!“

„Nepouštějte nadarmo uzdu hněwu swému,“ řekl Jaroslaw mírně, také wstáwaje. „Milada nebude mou nikdy. Já se nedám skowati s osobou, kterouž nemiluji.“

„Ale ty ji musíš milowati — ty ji musíš wésti k oltáři!“ rozkřikl se opět Welenský, a ruka jeho zajela na synowa prsa. „Anebo chceš raději, aby se letitá hlawa otcowa se zoufalstwím do hrobu sklonila? — Chceš?“

„Tak zle nebude,“ odpowěděl kwapně Jaroslaw, ruky otcowy šetrně sprostiti se hledě. „Nepochopuji, proč by k wůli cizí, nepatrné díwce dům náš takowou obět přinášel — anebo proč byste k wůli cizí osobě štěstí syna swého na jistou prohru sázel?“

„To není žádná cizí, nepatrná osoba!“ řekl starý, a hlas jeho začal se wášniwě třásti. „Milada je pewnými, těžkými, drahými okowy k srdci mému připnuta. Já se musím jako otec — živěji než otec o blaho její starati. Já jí musím nahraditi poklad srdce mateřského, já jí musím dáti náhradu za ztracené bohatstwí lásky otcowské. Ty ji musíš milowati, Jaroslawe — musíš! k wůli swému starému, nešťastnému otci, kterýž nemá oddechu a pokoje, dokud jí skwělý a čestný stu-

peň w lidské společnosti nedobude. Pro živý Bůh, synu! chceš-li otci swému několik tichých, blažených dnů na podzim života jeho zjednati — chceš-li ho zbawiti strašidel, kteréž na něj dnem i nocí ohawné, zpotwořené tváře wyšklebují — synu, synu!“ wolal starec dále, a křečowitě popadl Jaroslawa za ramena i prsa oběma rukama — „chceš-li jednou míti naději w nebes milosrdenstwí, že jsi we starých otcowských prsou zlého červa utišil, hlodawého pro zpáchanou wraždu — —“

Zděšený trhnul sebou při těch slowech Jaroslaw a na krok ucouwnul; starec ale, jakoby byl dáwno skrýwané, weliké tajemstwí prozradil, pronikawě zkřiknuw, oběma rukama tváře si zakryw a potáceje se na sedadlo klesl. Hlawa jeho sklonila se a týlo přehnulo; prsa jeho dmula se rychlým, silným oddychowáním, a ústa wydáwala polotemné, žalostné úpění. S bolestí a hrůzou pohlížel naň Jaroslaw.

„Nikoli! nikoli!“ zwolal konečně pobouřený starec, a kwapně se opět wztýčil. „Pošetilec, blázen jsem, že se k wůli zamilowané myšlénce něčeho děsím, co nikdy nebylo a nikdy nebude. Mluwím o strašidlech,“ rozpráwěl dále jako sám k sobě, po pokoji přecházeje — „mluwím o wraždě, ježto bych s láskou a důwěrou přiblížiti se

měl — a prositi . . . Nedbej na moje slowa, milý synu! Jsem slabý, letitý člowěk — a stáří bývá dětinské. Není-li prawda, synu!“ řekl pak s welikou jemností, u Jaroslawa se zastawiw — „že pojmeš Miladu za manželku?“

„Nemohu, otče! — nemohu!“ odpíral tento wážně, ale mírně.

„Ani když tě z dědictwí wymrštím?“ zkřikl opět starec, a diwě zajiskřily se oči jeho. „Ani když na tebe kletbu swou uwrhnu?“

„To neučiníte. Jméno Welenských není ještě pokáleno skwrnou nesprawedliwosti. O zákonech mlčím.“ . . . .

Nyní nastalo hluboké ticho. Hodnou chwíli nebylo nic jiného slyšeti, nežli wzdechy starého Welenského, pracně z prsou stísněných na světlo se deroucí. On i syn stáli bez pohnutí na místě.

„Tedy ji nechceš?“ otewřel konečně starec ústa k tiché, jemné, zdlouhawé otázce, ale nedůwěřowal si na syna pohlednouti. Jaroslaw nemohl odpowědíti. Widěltě weliké slzy na starých řasách otcowých; widèltě bolest jeho, ale nemohl mu býti po wůli. Starý čekal ještě chwílku na odpowěd; wida wšak, že čeká nadarmo, pokýwal jen hlawou, a řekl: „Dobře, dobře! — Anebo chceš, abych před tebou na kolena padl?“

„Otče! otče!“ zwolal Jaroslaw. „Co wás to napadá?“

„Dobře, dobře“ — kýwal starec hlawou; potom wzal swůj swícen se stolu a chystal se k odchodu. „Teď mi nezbývá nic jiného,“ doložil welmi měkce a skoro s pláčem, „nežli položiti se a pokojně čekati, až mě ta dobrotiwá žena s kosou nawštíwí. S tebou jsem hotow, synu můj! — leda budeš-li chtít u smrtelné postele posledního Čecha ještě něco poslechnouti. Nyní musím hledět, abych se porownal s jinými a sám s sebou. Dobrou noc!“ ....

6.

S klopotným srdcem očekáwala dcera panského zahradníka Swobody náwrat bratra swého. Bylaf se na tuto hodinu dlouho připrawowala, bylaf pro dosažení míru mnohý těžký boj se srdcem swým podnikla, a nyní — kdežto ji pomocí šlechetného bratra wítězstwí mělo wěnčiti — nyní ztrácela wšechnu sílu, wšechnu dûwěru. Ona posud milowala.

Ludmila byla díwka sedmnácti let — rozkošné poupě w bujném čarowabném rozwinu. Zdáloť se, jakoby příroda w tomto útlém, něžném tílku, w této kulaté, jemnou pletí pokryté a žiwě kwětoucí tváři, w tom jiskrném oku, w těch hawraních wlasech poklad swých nejkrásnějších darů byla chtěla nashromážditi. Wše na ni jen hrálo, a weselý rozmar poletowal okolo ní jako wěčný průwodce; přitom bylo srdce její žiwá citliwka, a při nejmenším dotknutí zachwělo se we swých nejtenčích žilkách. Wzděláním, jakéhož nabyla obzwláštní péčí bratrowou, nezkameněla ani ne-

zledowatěla mysl její, nýbrž uchowala onu nevinnou prostotu, kteráž je díwek nejpůwabnější ozdoba.

Nyní owšem nespočíwal tento čarowný lesk na postawě mladistwé díwky; jemnou rouškou tichého, tajného zármutku byla postřena bytost její. Okolo malých, krásných rtů pohráwalo bolestné usmíwání, a celá hlawa, lítostí k panenským ňádrům skloněna, podobala se ohnuté lilii.

Takto seděla na kanapi, ruce majíc před sebou na klíně složeny. Myšlénky její byly u Jaroslawa. Wědělať, že ji bude prwní wečer u líp očekáwati, neboť mu byla přijíti slíbila; i malowala si w duchu zděšení jeho, až místo ní bratra nalezne, a duše její chwěla se newyslownou ouzkostí. Hodinami zdály se jí býti minuty, a každým okamžením zrůstala bázeň její. Desetkráte byla již přistoupila k oknu, z něhož na cestu widěla, po níž bratr wraceti se měl; bedliwým okem probíhala noční šero, zda-li by někde žádoucí stín pohybowati se nezastihla: ale desetkráte posadila se zase na kanape, a mysl její dostáwala napořád nowého pokrmu ku twoření strašliwých obrazů.

Konečně — zdálo se jí — wrzla klika u domowních dweří, a potom bylo po schodech pozorné kroky slyšeti. Ludmila kwapně wyskočila; třásla se, bledla a opět hořela. Dwéře se otewřely

a do pokoje wešel Swoboda. Tichý, ale wážný byl pohled jeho. Ludmila byla by mu ráda w nejhlubší schránku srdce nahlídla; oko její se jiskřilo ohněm zimničným. Celý žiwot chtěla položiti we sta otázek, ale jazyk jí wáznul bázní, ouzkostí — nezmoženou láskou.

Mlčky stáli obadwa chwíli proti sobě. Outrpně upřelo se oko bratrowo na Ludmilu.

„Mluwil jsi s ním?“ ptala se konečně díwka nesmělým šeptem, bázliwě oči k zemi klopíc.

„Mluwil,“ řekl Swoboda mírně, a klobouk odložiw, přešel několikrát po pokoji, jakoby s welkým úmyslem zápasil.

„Co je ti bratře?“ ptala se Ludmila s rostoucí starostí po něm hledíc. . . . „Neshodli jste se?“

„Jaroslaw newěřil slowům mým,“ řekl Swoboda, „a chce usudek swůj z twých úst slyšeti.“

„Toho jsem se nadála!“ zwolala díwka, jako nowým žiwotem nadchnuta. „On mě miluje a nemůže jedním okamžikem wěřiti, že bych mu dané sliby zrušila.“

„Ludmilo!“ pozastawil se bratr — „jest to ta šlechetná, ale i potřebná odhodlanost twoje? Jest to ten pewný, byť i těžký úmysl sestry mé? Bojím se, bojím, že toliko ústa twoje se mnou mluwila; srdce ale, byť i škodu swou poznáwalo, nemohlo okowy swé setřásti.“

„Ale, což pak to musí býti, bratře můj?“ ptala se díwka hlasem úpěnliwě prosebným. „Musím úwazek roztrhnouti, w němžto ležela moje blaženost?“

Bázliwě upnula přitom oči swé na oči bratrowy, a zaražena jich wýrazem umlkla. Dlouho pohlížel na ni bratr, jakoby ještě dálších řečí očekáwal; potom ale jal se wlídně-wážnými slowy takto mluwiti:

„Nyní se ještě tážeš, zda-liž to býti musí? Domníwáš se tedy, že jsem posud se srdcem twým jenom nemilosrdnou hříčku prowáděl? Že jsem tě jako nezkušené děcko strašidly děsil, které se jen ledabylo w mé lehkowážné bratrské lebce wylíhly? Anebo snad myslíš, že jsem proto celý rok sprawedliwou zbraní rozumu proti tobě bojowal, abych se w twém tichém hoři, we twých slzách pokochal, a pak řekl: Jdi, wezmi odměnu, pro kterou jsi newinně tolik zkusila?“

„Můj drahý bratře!“ zwolala díwka, a s plášem na prsa jeho sklesnuwši, otočila křečowitě ramena swá okolo krku jeho.

„Nech mě domluwiti, Ludmilo!“ řekl Swoboda hlasem powyšeným. „Mezi námi musí býti jasno a čisto, abychme wěděli, jak na sebe hleděti — abysi wěděla, jak dalece w bratra swého důwěřowati máš.“

„Já w tebe důwěřuji, Wojtěše!“ lkala Ludmila posud na prsou Swobodowých. „Wěřím ti, bratře! — Wšecko — wšecko ti wěřím!“

„Upokoj se!“ řekl on a wedl ji k sedadlu. „Jáť wěřím, že w mladém, čistém srdci twém ještě trn wězí, jehož bodem se celá twoje bytost znitila; wěřím, že krew z rány twé tekla, an jsi onen trn wytrhnouti se pokoušela — wěřím, že twé srdce posud krwácí: ale zpomeň si také na wšechno, co jsem k tobě dříwe mluwíwal; uwaž na mysli, co jsem ti o Jaroslawowu postawení, o nadějích otce jeho, o našem dobrém otci w uwážení podal, a pak rozhodni, jak ti jednati přisluší. A to nechci ani o kroku mluwiti, kterýž jsme tuto noc již učinili, a kterýž nám zabraňuje couwnouti. Cožby si Jaroslaw pomyslil, kdyby si náhle úmysl swůj opět změnila? Nemuselby welikomyslné, dobrowolné odřeknutí twoje za pouhou léčku, za chytré osidlo považowati? Nemuselby se domýšleti, že jsme ho zdánliwým odporem jen popuditi a z pouhé zištnosti k rozhodnému činu, snad k rychlému sňatku donutiti chtěli? A kdyby i s t e b e w očích jeho toto hanbiwé podezření sjelo, kdyby toliko n a m n e proud oškliwení a hněwu jeho se obrátil ....“

„Nikoli, nikoli, můj Wojtěše!“ zwolala díwka další jeho řeč přetrhujíc a wřele se k němu tulíc;

)(

„na tobě nesmí žádné podezření spočinouti! twoje powěst musí w každých ústech býti bez poskwrny, jako je srdce twé. Wždyť já učiním, co jsem dáwno za dobré uznala! — moje otázka, moje pochybnost byla jen poslední trhnutí srdce wykrwácelého.“

„Ó nikoli — poslední nebylo, drahé děwče! neklam sama sebe;“ řekl Swoboda s welikou jemností, a owinul ruku swou okolo těla jejího. „Wimť předobře, k jak weliké a nebezpečné oběti jsi se odhodlala, abych se nadíti měl, že srdce swé jinák, nežli po dlouhém a těžkém boji přemůžeš. Wím a cítím to sám hluboce,“ mluwil dále s neobyčejnou wřelostí, „že k tomu skalopewné odhodlanosti a mužné, rekowské síly potřebí, udusiti plamen, kterýž nás užíraje blaží a trápí, kterýž mezníky rozumu přechwacuje, a z nás nemohútné děcka činí.“

Tato slowa pronesl s hlubokým citem a patrným pohnutím. I wzchopil se potom, jakoby je zase potlačiti chtěl.

„Co je ti, bratře?“ ptala se Ludmila tichým, nesmělým hlasem, newědouc, jak si neobyčejné hnutí jeho wyswětliti, a z jakési tajné bázně netroufala si powstati.

„Milé, drahé děwče!“ řekl Swoboda, na swé místo opět se wrátiw a díwku za obě ruce pojaw.

„Ty si posud myslíš: Tobě je snadno mluwiti a napomínati; tobě je snadno welikomyslnou obět wychwalowati; ty newíš, co to jest, míti w prsou rozkošný ráj a chladnou rukou blahowonné kwěty jeho roztrháwati; ty newíš, co to jest, nositi w srdci sladkou střelu a ledowým rozumem ji zakrwácenou wyškubáwati! Ale já to wím, Ludmilo! já to cítím práwě tak hluboce a živě a bolestně jako ty, duše má! — já wím předobře, co od tebe očekáwám. Poznej mě, jak jsem, abys mi úplně důwěřowala, se wší silou swé newinné, čisté duše. Tys jediná, prwní a poslední, s kterouž o té wěci mluwím, a ňádra twoje budou hrob, w němžto mé tajemstwí bezpečně usne a zetlí. Také moje srdce wede boj — těžký, bolestný, jakož je zápas twůj; i já miluji beze wší naděje a musím ukrýwati, musím dusiti plamen swůj.“

Hlas jeho chwěl se — i musel umlknouti; neboť cítil, že jej pohnutí přemáhá, a slabým nechtěl se okázati před sestrou. Uhnul a podepřel se tedy w kout širokého kanape, a položil čelo we dlaň. Ludmila wlastní strasti z mysli pouštějíc poslouchala ho s rostoucí zwědawostí a zdílností. W takowémto swětle nebyl se jí upřímně milowaný bratr ještě nikdy objewil, a měkký, bolnozwuký hlas jeho pronikal dwojí silou jemné srdce její.

„O můj dobrý, drahý bratře!“ prawila ruku jeho wřele tisknouc. „Jak šťastnou činíš mě touto důwěrou, ale jak také nešťastnou, že pranic učiniti nemohu, abysi byl při swé lásce blažen.“

Bratr neodpowídal. Mlčky přitiskl prawici její k srdci swému, a silný tlukot jeho probíhal jako proud električní weškeré žíly díwčí. Ludmila sklonila hlawu swou na rameno jeho, a takto dleli oba welkou chwíli w poswátném mlčení. Byla to doba tajného, ale sladkého a wzácného howoru dwou duší, kteréž jedna matka pod srdcem nosila.

Konečně pozdwihla díwka poněkud očí swých a se rtů jí sletělo polohlasem jediné slowo: „Milada?“ Bratrem to ale trhlo, jakoby byla slowo kouzelné wyřknula. Wzchopil se. Ledowá pokrywka na srdci jeho pukala, a žiwým proudem chtělo se wylíti tajemstwí jeho. Sladkobolným ohněm hořely mu prsa . . . byloť to ponejprw, co chtěl o swé lasce mluwiti.

S plamenným soucitem hleděla za ním Ludmila. Šlechetný a krásný muž byl bratr její; cítilať, žeby zasluhowal milost díwky nejušlechtilejší, a žeby s ním newyslowně šťastnou byla wywolená srdce jeho. Poznáwalať také, že není mezi ním a Miladou takowá propasť, jako mezi synem hraběcím a dcerou zahradníkowou, a že tedy mno-

hem větší naděje a důwodnějšího práwa, nežli ona, se odříká, lásku swou nerušebným powinnostem w obět přinášeje. A duše její sílila se, rána srdce jejího celila se w tomto poznání; společná bolest, společná tíže snáší se lehčeji.

Konečně přisedl Swoboda zase k Ludmile. Bouře w srdci jeho byla se poněkud ustanowila.

„Ano, miluji Miladu!“ promluwil k sestře. „Miluji tou horoucností, jakowá se wyprýštěla w denníku twém; znám ale také zámysly starého hraběte, znám lesklý staw, kterýž jí připrawiti hodlá, a kterýž já swé manželce nikdá podati nemohu....“

„Jak, milý bratře? Ty se můžeš domýšleti, žeby žena milující měla zřetel na wšední wýhody wezdejšího žiwota?“

„To nesmím hloubawě na mysli přemítati. Známť swou powinnost, a podlé ní musím říditi kroky své.“

„A miluje tě Milada?“

„Smím se na to ptáti? smím s ní o lásce rozpráwěti? Ona je newěsta jiného, wywolena ctihodným mužem, jemuž naše rodina nejwřelejších díků powinnuje — a to je dosti, abych srdci swému wěčné mlčení uložil. W jejích očích arci — ach! tam se mi zdá, že stáwá psáno hwězdnatým písmem: Já tě miluji! Duše naše po-

letují proti sobě, a nezděsily by se hlasitého wyznání jako zwuku neznámého . . . ale což mluwím teď o sobě? Chtěl jsem ti jen dokázati, že znám cenu oběti twé, Ludmilo má! — Musíme mluwiti o tobě.“

Ludmila neodpowídala. Očima sklopenýma hleděla před sebe.

„Welenský“ — mluwil tedy Swoboda dále — „mi newěřil, že jsem s ním dnes jednal s twou nenucenou příwolí; on mi newěřil, že bysi mohla swou lásku w obět přinesti. Ani twůj denník nechtěl wzíti, jako by byl dílo rukou mých — tu jej máš, nalož s ním dle líbosti. Pewně stál na tom, že musí wůli twou ze rtů twých slyšeti; i jeť se tedy co nadíti, že wášni swé zadost učiní, a třeba jen proto, aby mně wzdorowal, ježto mě za swého ouhlawního nepřítele pokládá.“

„Tebe — za swého nepřítele? O já nešťastná! I toho jsem snad příčinou?“

„O tom není teď řeči, a také na tom nic nezáleží. Zde se jedná o to: chceš-li Welenského zase widěti, a máš-li tolik zmužilosti, abysi mu swůj úmysl twáří we twář oznámila?“

„Já newím — ustanow ty, co činiti mám. Wediž mě — w tebe úplně důwěřuji!“

„Wyhni se mu tedy, nedej mu žádné příležitosti, aby se wášeň jeho živila nebo snad

zrůstala. Srdce twoje mohlo by býti slabší, nežli wůle twá!“

„Jakž ale, bude-li chtít mermomocí přede mne wstoupiti?“ ptala se díwka se srdcem tlukoucím — „jakož doufám i bojím se, že učiní, byla-li weškerá slowa jeho třeba jen polopravdiwá; bude-li chtít násilně pokoj domácnosti naší rušiti?“

„To bude! — a mne těší, že sama k tomu poznání přicházíš,“ řekl Swoboda a na chwíli se zamyslil. Potom doložil: „Na nějaký čas musíš tedy z domu.“

„Z domu?“ lekla se díwka.

„Já newím jiné pomoci,“ pokrčil bratr rameny.

„Ale kam — a co řekne otec?“ ptala se Ludmila s rostoucí úzkostí.

„Bude hořekowati,“ řekl Swoboda, kwapně wstáwaje — „a toho jsem se dáwno strachowal. Nezbývá ale nic jiného, nežli se mu swěřiti.“

Ludmila schowala swé tváře do rohu měké pohowky a plakala.

„Půjdu k němu, a wšecko mu wyjewím,“ řekl Swoboda po krátkém rozmyšlení. „Ty seber zatím některé wěci swé a připraw se na cestu. Kam? — to sám ještě newím. Pryč ale musíš, aby nás wšechny další hoře minulo. Neplač, milé děwče!“ mluwil dále a pozwednuw přes kanape

přehnutou, přiwinul ji wřele k srdci swému. „Wšecko se ještě blaze ukončí, a wědomím, že jsi wykonala powinnost, wrátí se weselá mysl twá.“

Na to ji zůstawil o samotě a bral se dolů do příbytku otce swého....

Starý Swoboda, w panském domě wůbec jen „pan Wawřinec“ jmenowán, byl čilý šedesátník, newelká, ale jádrná, složitá postawa. Kdo ji jednou spatřil, nepustil ji tak snadno z paměti. I při swém stáří držel tělo své přímě, a poněkud obhroublá, kulatá hlawa jeho seděla pewně na silné šíji, zelenawýma, pod hustým, snědým obočím polo ukrytýma očima wážně hledíc do světa. Usměw byl na osmahlých twářích něco welmi wzácného, a mnoho řeči wěc neslýchaná w ústech jeho. Za to ale bylo srdce jeho jemné, láskyplné, mysl nanejweyš poctiwá a statečná. Žiwot jeho byl až do nejmenší žilky; do poslední krůpěje krwe obětowán starému hraběti a dítkám swým. On wlastně ani newěděl, koho wíce miluje, neuměl to také powědíti: ale každý o tom wěděl, každý mu to wěřil. Celý starec byl twrdá, poněkud i drsnatá skořepina, w nížto čistá, pěkná perle dřímala.....

Ze spaní probuzený podiwil se nemálo, spatřiw u sebe syna swého w tak neobyčejnou hodinu. W pokoji hořela noční lampa.

„Co jest?“ — upřel naň zwědawě oči swé.

„Nelekejte se, milý otče! Mámť s wámi o wěci jednati, která se nedá odložiti; proto wás wytrhuji ze spaní,“ řekl syn.

„Nu?“ tázal se starec, w posteli úplně se narownaw, a Swoboda si přistawil k němu sesli. „Doufám,“ jal se pak mluwiti, „že jste o lásce dětí swých přeswědčen; my sami chowáme poklad lásky waší hluboko w srdci swém.“

Starý neodpowídal, také wšak ani oka ze syna nespustil.

„Protož i doufáme, že budete laskawě showíwati našim křehkostem, jakowéž wládnou každým člowěkem.“

„Nu?“

„Ludmila je mladé, nezkušené děwče, srdce její přístupno a otewřeno wšem dojemům, kteréž mladistwá léta potkáwají. Ludmila, otče... miluje.“

„Miluje?“

„Rádi bychme wám to byli dáwno swěřili, jsouce ale té naděje, že wášeň swou přemůže, nechtěli jsme wám nadarmo starosti dělati.“

„A proč starosti?“

„Ludmila miluje — mladého hraběte.“

„Jaroslawa?“ zkřikl starec, a jakoby jej byla půlnoční příšera zděsila, wyskočil z postele.

Krátkými, ale srdečnými slowy začal nyni Swoboda powídati, jak tato láska powstala. Živými a přirozenými barwami wymalowal poměr obou milujících.

„Nešťastné děwče!“ bědowal otec.

Potom ale wyobrazil Swoboda i Ludmilino poznání a šlechetné předsewzetí, a powěděl posléz o swé dnešní s Jaroslawem rozmluwě i o jejím wýsledku.

„Nešťastný otec!“ bědowal opět starý — newida již nic jiného nežli zmařené naděje, pána swého, jemuž byl uwyknul s celou duší sloužiti. — „Nešťastný syn! — Ale Jaroslaw mi nesmí přes práh!“

Swoboda byl také jeho mínění; okázal ale otci, jakby to jen k dalším mrzutostem wedlo, kdyby se Jaroslawu do domu přicházeti zabraňowalo, a že by tedy nejlépe bylo, kdyby Ludmila na čas odešla.

„To musí — ano!“ zwolal starý dlouho neslýchanou wýmluwností. „Mé dítě — a syn pána mého! Hračky — a mnoholeté zámysly — a ulehčení trapného swědomí! Ticho — pryč s tím! Raději mě do rakwe položte! Holka musí z domu!“

Nenadálou starostí a žalostí sklíčen ulehčowal arci ještě pořád chwílemi citu swému krátkým wykřikowáním, radil se ale také upřímně s obe-

zřetným synem, jakby ze všech nesnází nejsnadněji wywázli, a když konečně Ludmila do světnice wešla, aby soud otcowského srdce wyslechla, přiwinul ji dobrý starec k prsoum swým, a jediná slowa, kteráž mu při tom bezděky se rtů sklouzla, byla:

„Nešťastné děwče!“

7.

Mladistwá poupata ranního jitra začala proskakowati z tmawého lůna tiché noci, a sotwa zplamenala záře jejich nad korunou temně-modrých wrchů, opouštěl Jaroslaw již opět pokoje swé i zámek, a wcházel do prostranné zahrady. Newábila ho ale krása májowého jitra. Smyslowé jeho byli obráceni w nejhlubší nitro, žádnému dojemu z wenčí přístupu nedáwajíce. Zbytek noci byl ztráwil bez spaní, a nyní spěchal s odhodlanou myslí, aby w hlawní záležitosti žiwota swého úplné jistoty dosáhl. Kroky ho wedly k obydlí panského zahradníka, starého Swobody.

Bylo to newelké stawení o jednom poschodí, uzawírajíc w sobě také příbytek zahradníkowa syna, správce Swobody, a stálo w rozkošném položení. Po dwou stranách bylo obehnáno stinným loubím, w zadu za prostranným dworečkem prostíral se bohatý sad owocného stromowí, a po předu bylo z oken, winným réwím otočených, na záhony peřestých kwětin widěti.

Kolem panowalo ještě hluboké ticho; jenom pěnkawy a pěnice ozýwaly se w hustém lupení, a na hřebeně střechy štěbetala domácí wlašťowka. I před samým domem bylo posawad ticho a prázdno, ačkoliw jindy tou hodinou dcera domácí již kwětinowé záhonky swé zaléwala. Wnitř ale zněla píseň z hrdla ženského, a dwéře byly pootewřeny. Jaroslaw k nim tedy odhodlaně přistoupil a wešel na předsíň. Tady zastihl domácí služku, jádrnou weskou díwčinu a zpěwačku ranní písně.

„Spí domácí panna ještě?“ ptal se jí rychle Welenský.

Děwečka se ohlídla a wywalila oči.

„I ty nejswětější rodičko boží!“ zwolala příchozího konečně poznawši; „totě náš urozený milostiwý — i Pán Bůh rač dát šťastné dobré jitro, poníženě wítám milostpanáčku!“ A odhodiwši koště, jímžto na předsíni bez pochyby swé první denní cwičení okoušeti chtěla, pospíchala Jaroslawu ruku políbit.

„Wždyť je dobře“ — odbýwal ji tento trochu netrpěliwě. „Dobré jitro! Spí ještě domácí panna?“

„Ach ty, milý Spasiteli!“ začalo děwče rukama lomiti, a již mělo i pláč na konečku. „Tedy to milostpane hrabě ještě neračte wědět? Ach to je neštěstí!“

„Jaké neštěstí?“ zkřikl Jaroslaw po celém těle ztrnuw.

„Naše panna Lidunka je ta tam — jakoby ji tu ani jakžiwo nebylo.“

„Co že powídáš? — snad jsi se newyspala — a bloudíš nyní we snách. Ptám se na dceru panského zahradníka —“

„Našeho pana Wawřince — owšem, owšem, můj drahý milostpanáčku — na naši roztomilou pannu Lidunku! O že jsem se té chwíle dočkala!“

„Neumíš-li mluwiti zřetelněji, tedy se jinde zeptám, co ti tak smysly pomátlo,“ zamrzel se Jaroslaw, a chtěl s těmito slowy dále do domu wejíti.

„Darmo hledáte, milostpanáčku;“ zadržela ho děwečka. „W celém domě není žiwé duše.“

„Nu — tedy mluw ty — ale mluw rozumně a rychle!“ zwolal Jaroslaw s hořící netrpěliwostí. „Mluw, co se stalo?“

„Ach, ty swatý Jene Nepomucký! — já bych ráda powídala, jen kdybych to mohla milostpánu hraběti nějak po lžičce podat. Byly asi dwě hodiny s půlnoci, když mě panna Lidunka zbudila. Umučená hodino! Já myslila, že hoří. Celý dům byl na nohou. Panna Lidunka skládala swé prádlo, náš hospodář wedl s panem správcem tajné rozpráwky, a kočí sedlal ryzky. Já co to? — ale

ničeho nebylo k doptání, a když jsem se panny Lidunky ptáti začala — ty můj nejsladší Ježíši! — tu ji polily slze, až mi srdce pukalo. Potom sedla honem k stolku — právě nebyl mimo mne žádný w sednici — a napsala na kousek papíru několik slow — kam pak jsem to dala? — abych prý ho milostpánu odewzdala.“

„Kam jsi to dala? Kde je to?“ ptal se Jaroslaw se srdcem klopotným.

Děwče hledalo w kapsáři, potom si wjelo rukou w záňadří a wyndalo malý, úzce složený lísteček. „Tu hle je to! Pak jsem ale dostala ještě wíce papíru k odewzdání — račte milostiwě chwílčinku počkati — schowala jsem je do swé komůrky.“

S těmi slowy odběhla, a Jaroslaw zůstal s lístkem samoten. Dychtiwě těkaly oči jeho po písmenách, čerstwě naškrtaných jen olůwkem, a četly je již po druhé.

„Pane hrabě!“ psala Ludmila. „Nemůže jinák býti, nežli jak wám bratr powěděl. Popřejte slabé díwce posilňujícího wědomí, že se jí zdařila těžká powinnost, a chcete-li ji před srdcem swým omluwiti, nepohrdejte jejím denníkem. Čtěte! Snad budete pak sprawedliwě o nás o wšech souditi. S Bohem — na wěky — buďte blažen.“

Děwečka se wrátila, a powěděla ještě, že

konečně starý Swoboda s Ludmilou odejel, mladý že je bez pochyby wyprowázel a posud se ještě newrátil.

Mlčky přijal Jaroslaw z rukou jejích papíry. Duše jeho tkwěla upnutě na slowech Ludmilina lístku, a hledajíc nějakého tajného smyslu, byla by ráda zaslechla, že z nich nowá naděje zazníwá. Potom odešel jako s drahou, w posledním boji dobytou kořistí, a uchýlil se w ticho líp, zaswěcených sladkým prwní lásky tajemstwim. Nemohlť nyní ani hostu swému, ani domácímu lidu na oči. Dříwe musel roztrhnouti roušku, kteráž jako hustá tkanina záwistiwých rukou od wčerejška celou budoucnost jeho zasláněla. —

* * *

Samowluwy milujícího děwčete.

Já se wždycky smáwala, čtoucí, že si to neb ono děwče pořádný denník wedlo. Představowalať jsem si na mysli, jakbych asi já nebo wlastně moje práce wypadala, kdybych si také denní swé kousky, swé myšlénky a řeči do pěkně sešité knížky zaznamenáwala. Prádlo zapisowati, nebo poučení „jak se mandlowý dort peče,“ na neyweyš nějakou weselou písničku opisowati — to bych arci dowedla; nebo kdybych uměla malowati, wyobrazila bych se mezi kwětinami se zahradní konwí — wíš, w tom zeleném, aksamitowém žiwůtku, co se ti wždycky tak líbíwá! — ale abych swé myšlénky, nebo to, co se mi w srdci pohnulo, na papír uwedla — to bych nebyla w stawu.

A přece to mám zkusiti! — musím to zkusiti — wždyť si mi to poručil. Ne — wlastně jsi to neporučil; ještě mám swou hlawičku, a nedám si poroučeti; ale ty jsi řekl: Jenom několik řádečků, několik slow denně, a nežli se wrátím, bude z toho celá kniha zlatých upomínek — bude

z toho kwětoucí záhon, jehož leskem a wůní se umdlená duše moje napojí; — tak jsi řekl, a slowo twé je mi rozkazem — sladkým rozkazem — ach, wždyť se ti snad mohu přiznati? — tak líbezným rozkazem, že jsem líbeznějšího posud nepoznala.

Dala jsem si také od našeho učitele již dwě cele nowé péra uříznouti, a na bratrowi wyžebronila jsem čtyry archy nejpěknějšího papíru. On chtěl pořáde wědět na č? — ale já si to byla již dříwe rozmyslila, a řekla jsem, že chci někomu radost udělati. A to jsem nelhala — je-liž prawda? Já chtěla tobě radost udělati, a myslil-li bratr někoho jiného, za to nemohu. Zhola a přímo nemohla jsem mu přece prawdu powědít — ty tomu ještě nechceš; a já? — ach ty můj drahý Jaroslawe! — mně by bylo, jakobych částku blaženosti swé ztratila, kdybych swé tajemstwí prozradila.

Kdybysi mě widěl, jak tu sedím — práwě jsem namalowala po kraji asi padesát koleček, proto že jsem newěděla, jak dále do toho; posléz mi ale napadlo, že bych mohla jen psáti, jak jsem s tebau štěbetáwala, a že by bylo dobře. A s tebou mohla bych štěbetati celý den — snad mohu tedy také něco z toho napsati. Že ne? — Tedy: Jak se máš, drahý Jaroslawe? Myslil jsi dnes na mne? — Ale jakž bysi nemyslil! Jako bych já nebyla na tebe myslila. Ty jsi nyní již daleko; se-

díš w pěkném kočáře, jedeš welikým městem — tam se otwírá okno, spanilá dáma hledí za tebou — a pan Jaroslaw? — ne, ne! ten myslí na swou Ludmilu. Wšak on také na celém swětě žádnou jinou nenajde! —

Wečer byla jsem u líp. Já to nemohu ještě pochopiti, že bysi byl odjel. Já tě widěla ještě na sedátku, mezi stromořadím, na pěšince, wšude, kde jsme stáwali, kudy jsi přicházel. Mluwila jsem s lípami, s křowinami, a husté lupení šeptalo se mnou, jakoby mi rozumělo — jakoby mi odpowídalo. Byla jsem welmi blažena. Nesmála jsem se, nedowáděla jsem sice — ale bylo mi, jakobysi wedlé mne stál, a dech twůj mne owíwal.

Teď ale dobrou noc! — Napsala jsem toho již tolik, že se bojím, aby se ti oči nezkalily, až to jednou čísti budeš. Dobrou noc! — Ještě si otewru okno, podíwám se na mé milé hwězdy, a potom — dobrou noc! ..... bude se mi zdáti — o tobě!

Dobrý wečer, Jaroslawe! — Abych se ti přiznala, mně se zdá, že w tom spisowání jakési zalíbení nacházeti začínám. Kdo by to byl řekl! Sotwa jsem se této osamotnělé chwílčinky dočkala — abych s tebou zase požwatlati mohla.

O jakž ti děkuji, že jsi mne k tomu nawedl! Nyní teprwa ti rozumím.

Dobrý wečer, Jaroslawe! Ráno jsem byla u našich růží. Květou roztomile. I nahnula jsem hlawu mezi ně, a jestli se nemejlím, tedy jsem některé poupátko i políbila. Bylo mi při tom, jakoby kolem lahodný wětřík wanul, a polibky zanášel — daleko, daleko zanášel — za tebou, můj Jaroslawe! Nesměj se mi, že jsem dětinská. Já neumím tak wážné twáře dělati, jako ty — ale přece to myslím a cítím tak oprawdowě, jako ty. Nu wždyť to wíš.

Potom bylo mi jaksi ouzko. Rádabych byla s wětříkem letěla. Začalo se mi stýskati. Ale nechtěla jsem, aby to tatínek poznal; i začala jsem zpíwati. Ale zwuky mi wázly w hrdle, ano zdály se býti přikowány k srdci. Já běžela k lípám; ale tam to dnes wypadalo wšecko jinák, nežli jindy. Bylo mi jako na poušti..... ach, cele — cele jinák, nežli jako když tady býwáš. I mluwila jsem opět s lupením, ale ono mi dnes nerozumělo. Hluché a mrtwé wiselo na wětwích. Ještě to oškliwé, zapomněnliwé lupení! Sotwa že tě den mluwiti neslyšelo, zapomnělo již na slowa twá. Nedej Bože! aby byla i lidská pamět takowá. Moje takowá není — ne, ne! to cítím we hlubinách srdce swého, to mi powídá každá žilka; a two-

je? — ach, jakž by mohla býti takowá! Ne, ne! ta je pewná, silná skála, a na té skále postawím si zlatý zámek swého budoucího štěstí.

Dnes jsme mluwili mnoho o tobě — tatínek, bratr, slečna. Powídali si arci jen, kudy pojedeš, o cestě, o krajinách — ale já jsem poslouchala, jako by se o nejswětějším tajemstwí srdce twého jednalo. Těšili se na prwní zprâwu o tobě, ale jak by mi to byli záwiděli, kdyby byli wěděli, že já snad nejdříwe psaníčko od tebe dostanu. Wiď? — Nezapomeň ale také hned starému pánu psáti — on je zas hrozně smutný.

Honila jsem motýla — pěkného žlutého motýlka, a w běhu za ním dostala jsem se až k láwce — wíš? tam, kde jsi mne wzal za ruku — a kde jsme si powěděli .... ach, to byl krásný podwečer! Já ho widím celý živý před sebou.

Já běžela z wísky a ty jsi přicházel od zámku po louce. Srdce mi začalo tlouci, když jsem tě spatřila. Od jakžiwa byla jsem weselá, dowádiwá, ale před tebou ztrácela se moje weselost, a jakási tesknost naplňowala duši mou; a přece sem byla tak ráda blízko u tebe! — přece jsem po tobě dychtila!

Dychtila? Podíwej se na to chudičké slo-

wíčko! Dychtila! . . . Jsem přece jak náleží neumělá písařka, že ani to powěditi neumím. Dychtila! Jakoby w těch několika písmenách weškerá moje touha, moje naděje i wíra, moje sladká bolest a hořká rozkoš wězela!

Ty jsi byl skokem přes láwku u mne, a držel jsi mě za ruce, nežli jsem se nadála. Jak se lesklo oko twoje! Kdykoliw jsem napotom z wečera prwní hwězdu spatřila, wždy mi padlo na mysl tehdejší oko twé. A já — jak jsem se tě ulekla — radostně ulekla! ani mluwiti jsem nemohla, a přece jsem toho měla plné srdce. Já bych ti toho byla, kdo wí co, napowídala, a přece jsem tu chwíli newěděla, jak začíti. Musela jsem mlčeti, musela tiše wedlé tebe jíti — ach! — wždyť ani newím, jestli jsem ti tehdáž dobrý wečer dala! Tak jsi mě zmátl, nešťastný člowěče!

Wíš? — potom jsme šli stromořadím na wršíček; šli jsme a nic nemluwili. Já — to žwatlawé, pošetilé děwče, a nic nemluwiti! — já bych tomu newěřila, kdybych nebyla sama při tom bywala. Ale ty jsi, tuším, také ani ústa neotewřel? — i arci že neotewřel; wždyť jsem se ti pak častěji pro to smáwala. Moudrý pan Jaroslaw — a šel wedlé blázniwé Lidunky, jakoby neuměl pět počítat.

Ale my mluwili přece — wid? — tajnou, ne-

slýchanou, neznámou řečí mluwily srdce naše a rozuměly si.

Najednou jsme stáli na pahorku — ani newím, jak jsme se tam octnuli. Byl to krásný wečer — bylo to rozkošné podíwání! Slunce, to dobré, pěkné sluníčko, ukrýwalo se práwě za hory; já bych je byla políbila, jak milostně, jak wlídně se usmíwalo a zlatorůžowé poblesky úsměwu swého kolem po tichnoucí krajině rozléwalo. Wísky, háje, luka tonuly w kouzelné záři, a líbý wětřík přinášel k nám pobožné zwuky wečerního klekání. Ty jsi stál wedlé mne — a oči naše spočíwaly na spanilém obrazu; ruce naše spočíwaly w sobě. Tu jsem ucítila stisknutí ruky twé a jako blesk projelo to žíly moje, a ústa twoje zašeptala: „Blažený wečer!“ — a zwuky dwou těchto slow zawzněly w duši mé, jako wyzwánění k welikému swátku. A ty jsi začal nato asi w tomto smyslu mluwiti:

Krásný wečer — řekl jsi — milozwěstný předchůdce krásného jitra a blaženého dne, kterýž bych s tebou ztráwiti chtěl, Ludmilo má! —

Nikdá před tím nemluwil jsi ke mně takowým hlasem a takowými slowy; ale mně bylo přitom, jakobych známé, w srdci dáwno tušené zwuky slyšela, že jsem jako radostí plakati musela. Snad jsi se ulekl slzí mých, ještoť jsi mě nikdy plakati

newídal — snad jsi w nich četl odpowěd na slowa swoje, a radostí, že tak dobře odpowídati umím, pustil jsi ruku mou; ale swou jsi owinul okolo těla mého — a w okamžení pocítila jsem, jak srdce twé tlouklo na mém, jak rtowé twoji zahořeli na mých; ale jenom na okamžení .... potom jsem necítila nic wíce, potom jsem wyswlekla tělo swé, země pode mnou zmizela, a jako čistá, pouhá duše letěla jsem wzhůru — daleko, daleko .... Jaroslawe můj! — — tenkráte mi bylo, jakobych do ráje letěla!

Ale ty se mi budeš smáti — wiď? Tolikráte jsme spolu o tom wečeru mluwili, a já toho nemám ještě dost; já musím o něm ještě žwatlati. Žwatlám o něm; ale žwatlajíc myslím na tebe, na řeči twoje, na řeči swoje — i myslím, jak tě nezkončeně miluji, a opakuji sliby swé, a w duchu si odpowídám sliby twými. O můj Jaroslawe! ze mne se dělá diwné děwče, a někdy se již bojím, že budu tak wážně hlawu nosit, a tak wážně očima kroutit, jako naše milá slečna Milada. Jí to arci krásně sluší — ale já bych s takowou twáří asi wypadala, že bych sama sebe se zhrozila.

Ráda bych wěděla, jakby mi teď asi bylo, kdybych tě neznala? — Stála jsem u růží a tu mi

to napadlo. Jedna z nich odkwítala, a klonila hlawu. Wybledlé lupení wiselo větrem rozcuchané, smrt ležela prostřena w jejím kalichu, každá žilka chwěla se smrtí. Mně bylo ouzko, jakoby mi sestra umírala — a newím přece proč? Jáť widěla již tolik růží wadnouti, že snad ani tolik dní na swětě nejsem, a nikdá mi přitom tak diwné myšlénky nepřipadly, jako dnes.

Myslilať jsem si také, kdybych sama takowou růží byla, a tak umírala, a ty šel okolo: jestli bysi mě politowal? Ale pak mi zas napadlo: Wždyť by mě neznal, kdybych byla růží — a pročby tedy litowal někoho jiného, nežli mne? —

A dále mi zas napadlo, jak bysi as byl, kdybysi mě neznal? — a potom, jakbych asi já byla, kdybych tebe neznala? — Ale já si ten staw ani představiti neumím. Jak bych mohla teď wůbec žíti, kdybych tebe neznala? Já tě musela poznati, mělo-li z mého žiwota něco wíce býti, nežli žiwot pouhé růže, která kwěte, odkwěte a zmizí.

Ale podíwej se, jak jsem pošetile hrdá! K růži se přirownáwám, a potom jí wšechnu zásluhu upírám! Není-liž růže spanilá? není-liž libowonná? Netěší-li oko i srdce člowěka? Ba, nebyla bych jako růže — leda jako wadnoucí, žádného netěšící. Bez tebe nemohu si o sobě ji-

)(

ný obraz na mysli utwořiti, leda podobu wybledlého lupení. Bez tebe! — to jsou dwě zlá, záwistiwá slowa, a přiwádějí zase jenom na zlé myšlénky. Kdybych tě míti neměla! Kdybych tě ztratila!....

Dnes musím přestati, bojím se zlých snů.

Dwa dny nemohla jsem péro wzíti do ruky — nedalo mi to! Bylať jsem plna strachu, abych zase něco takowého nenapsala, jako byl konec posledního rozjímání mého. A kolikráte chtěla jsem tento konec roztrhnouti a zapuditi strašidlo, které jsem si sama přiwolala? — ale to jsem také nemohla. Slíbilať jsem psáti, co mi srdce do péra přinese, i nesmím tedy ničeho rušiti, ničeho před tebou tajiti.

Kdybych tě ztratila! — Nejsem-li děcko? nespokojené, rozmazlené děcko? Jak mi takowá myšlénka jen připadnouti mohla? Také ale zasluhuji, že mě napotom tak děsila. Ty jsi můj! — není-liž prawda? — wěčně můj, a swazek duší našich nemůže nic wíce roztrhnouti.

Kdybych tě ztratila! — pak bych musela wšelikou wíru w blaženost lidskou do nejmenšího a nejtenšího kořínku z lehkowěrné duše wypleniti! — s otewřenýma očima stála bych slepá

na světě -- s tlukoucím srdcem chodila bych živá mrtwola — bílé byloby černé — a žádná prá-wda, žádná jistota pod nebem.

Já newím, co se to semnou děje? — to ale cítím, že již nejsem ona díwka, ježto se bezstarostně po lukách za motýlem honíwala — a celá tato změna potkala mě w několika dnech! Kdo by si to byl pomyslil

---

O proč nejsem wlašťowkou — tou rychlole-tou, wesele štěbetawou wlašťowkou, kteráž nad mým oknem sedá! Jak bych to letěla — prudce letěla, abych tě spatřila, abys ty mě spatřil, a radost mou widěl, a wděčné řeči moje slyšel. Jak bych to letěla, a třeba hory do nebes wysoké mezi námi stály, anebo dlouhé, šíré moře mezi námi leželo!

O jak jsem ráda, že jsi psal! Celý zámek ožiwnul a omládnul! Člowěk by ani neuwěřil, že by několik mrtwých napsaných řádků pramenem tolika radostí býti mohlo. Starý pán si za celý den ani jednou neposteskl; třikráte byl je přečetl, a četl je zase poznowu, a wážil každou písmenu, a usmál se, mysle, že w ní nějaký tajný smysl nalezl — a každému přečítal sám, co jsi ty dal komu wzkázati.

„Jak se wede starému, poctiwému Swobodowi — a co dělá jeho weselá dceruška?“

Jsou to jen prostá, obyčejná, zewšednělá slowa; člověk by myslil, že w nich pranic neweží, že pranic newyznamenáwají — a já wím dobře, že jsi naschwál tak denní průpowídku wywolil — i wím také, proč jsi to učinil! — A hle! přece mě tato prostinká slowa, když jsem je zaslechla, tak ohniwě projela, že jsem plamen w celé tváři cítila — a w srdci mém bylo tak sladko a wolno, jakoby w něm celý ráj rozkwítal.

A když na ně teď hledím — na ta zewšednělá slowa, an jsem si je neumělou rukou napsala, zdá mi se, že čtu celý příběh dwou milujících, se wšemi radostmi a žalostmi.

Děkuji ti, Jaroslawe! — Dnes mluwily zase lípy šeptem srozumitelným, dnes na mne hleděly růže zase okem milostným — dnes byl celý swět utěšeným obrazem. Já se dnes mnoho nasmála; naši arci newěděli, proč se směji, a wrtěli tušim hlawou; ale já jsem wěděla, proč mi bylo do smíchu, a nechala je wrtět.

Kdybych jen mohla wyskoumati, co se asi bratru přihodilo! — nebo co se to w něm děje.

Tak nebyl nikdy. Tak nespočíwaly oči jeho na mně, pokud mi pamět postačí. A proč je přitom tak náramně zamyšlený? Proč hledí na mne tak wážně, jakoby w mých prsou nějaké tajemstwí hledal?

Tajemstwí? — Ty milé nebe, jak jsem se toho slowa lekla! Ano we mně leží tajemstwí — newinné, swaté tajemstwí; onoť je zápalní jiskra života mého. Kdybych ho měla pozbýti, tuším, žebych jako mrtwá loutka na světě stála. A ptáš-li se mě, od kterých časů mě oči jeho tak stíhají? — zdá mi se, že od té chwíle, co twé prwní psaní přišlo. Já se chtěla dělati lhostejnou; we mně to hrálo jako zbor wesnických pacholat na kwětnatých lučinách; we mně to znělo jako weselé písně pasoucích díwek, a já chtěla dělati wážnou, chladnou twář! Ale ono to nešlo a bratr musel pozorowati, co se we mně děje.

A já newím, proč se ho bojím? — tak šlechetného muže? Wždyť nedělám nic zlého! Moje láska nemůže býti prowiněním, aby se přísného soudce štítila! Duše má je tak tichá — sahám si na srdce: Řekni upřímně, swědomí neumí pochlebowati — powěz: nemám-li miłowati? A každé klepnutí žil, každá krůpěj krwe odpowídá: Miluj! Proč tedy bratrowy oči na mně tak wážně a přísně spočíwají? A nejsem-li na omylu,

čtu we tváři jeho i jakousi outrpnost, jakési politowání. Co jen chce?

O že nejsi tady, abysi jedním pohledem, jediným slowem mraky zahnal, kteréž oblohu mou kaliti začínají! Já sice newím, co by mě zlého potkati mohlo; ale tušení swírá duši mou. Nesměj se. Já neumíwala býti wážnou — ach, toť wíš, a také jsi to míti nechtěl, abych weselou mysl do těsných okowů byla spínala; ale teď sedím s hlawou swěšenou, jako moje hrdlička, když se jí zasteskne. Ach, že nejsem nyní hrdličkou! Jak bych rozpnula ty malé peroutka a letěla za tebou!

Pamatuješ se na mlynářowic Rozinku? — Bez pochyby, žes ji wídal, anebo alespoň o ní slýchal. Wůbec jí říkali Růže ze mlejna. Posuď dle toho, byla-li hezká. Otec je na celém panstwí nejwětší boháč. Holka byla w Praze, jak říkáme, we cwiku, a udělala si známost s mladíkem ze wzácného domu. Bylo prý to welké štěstí — tak se wůbec tenkráte mluwilo; ačkoli někteří, ježto prý mladíka i rodinu jeho znali, ramena pokrčowali. Rozinka se prowdala, a ..... teď je zase doma. Ubohá Růže ze mlejna! Myslilať, kdo wí do jakého sadu, na jaké slunce se dostane — a s wybledlými lupeny, se skloněnou hlawinkou

se wrátila. Já také jednou o sobě myslila, že bych tak wypadati mohla.

Byla prý nešťastná se swým panským manželem — otec nemohl déle nářek její poslouchati, wzal ji domů. Teď je z toho mrzutá pře.

Já musela děwče srdečně politowati. Byla to dobrá duše, tak jemná a libostná, jako nejrannější jarní kwítek. Mohliť ji na wěčné časy doma nechati. I za práhem umoučeným bylo by ji štěstí nalezlo. Já ji srdečně politowala.

Tak se děje skoro wždycky díwkám, řekl na to bratr, když opouštějí okres rodu swého a pošetilým sňatkem k wysostem se derou, od nichžto je wylučují swětské zásady — buď již moudře, nebo nemoudře.

A pronikawě bodaly mě přitom zase oči jeho. Patrně jsem poznala, že mi těmi slowy něco obzwláštního a důležitého říci chtěl; jen že jsem mu ouplně nerozuměla. Zpytawě hleděla jsem naň.

I mluwil tedy dále:

Jistý hrob ale wykopáwá štěstí swému díwka, kteráž pustiwši měšťanskou krew z mysli, nemoudrou láskou upíná srdce swé na muže z rodu panského.

Řekl to sice nějak wybrannějšími slowy, ale smysl jich byl ten samý. Mne to bodlo u srdce. Na okamžik pozbyla jsem dechu. Byloť mi w té

chwíli, jakoby newinné, swaté tajemstwí moje před očima swětskýma na jewu leželo. Bratr musel to leknutí na mně pozorowati. Nejdřív rozpálily se tváře moje, že jsem myslila: tenkráte mi nezbyla ani krůpěj krwe w srdci; a pak jsem náhle zas takowou studenost po čele a po celém těle cítila, že mi bylo, jakoby mě kladli do rakwe.

Co je ti? ptal se mě bratr tím nejsladším, nejměkším hlasem, jaký jsem kdy u něho slyšela, i přistoupil ke mně, a wzal mě za ruku, a já bláhowá sklonila hlawu na prsa jeho — a dala se do pláče. O zlob se na mne, Jaroslawe můj! Přezdi swé díwce nesmyslných, pošetilých, nepozorných, bojácných — přezdi, jak chceš; ale jen mne miluj. Já za to nemohu, že jsem byla takowý blázínek.

Neumím se přetwařowati. Slowa bratrowa dotkla se mě w nejtajnějších hlubinách duše mé. On je šlechetný muž, laskawý bratr — ach! krom tebe nemiluji žádného na celém dalekém světě jako bratra; ani k mému dobrému, starému otci nemohla bych se tak důwěrně, tak beze wší bázně a ostýchawosti přiwinouti, jako k bratrowi. Jakž mě tedy neměla slowa jeho se dotknouti?

Co je ti? ptal se mě ještě jednou; ale já bych byla za celý swět ani slowo z úst newyprawila.

O mluw, mluw ty, Jaroslawe můj — ty pramene myšlének a citů mých — ty živote můj — proč jsem nemohla mluwiti? Proč jsem se ulekla? Proč jsem plakala? Wězela snad prawda we slowech bratrowých? — wězela? O běda mně! — ty nemůžeš odpowědíti, a bratrowi musím wěřiti.

Já nemohla wýstrahu bratrowu z mysli pustiti — ach! já mu nemohla wěřiti! Což má urozenost, což má rozdíl krwe s láskou co dělati? Co přidá urozenost k blaženosti srdcí? Nic — nic! Já se nemohu toho domysliti.

Zpomínali jsme kdy na to, když se nám na zemi nebe otwíralo? — když každé wanutí wětérků, každý šust lupenů, každé cwrknutí ptáků tisícerým hlasem wolalo: Milujte se! Milujte se!? — A přece — přece! Jakž by mě mohl bratr nadarmo děsiti? A jakž by mohla ta dobrá ubohá Růže z mlejna teď wadnouti? — ta dobrá, tichá duše, kterážto ženicha swého přece milowala, a blaho swé dojista w něm nalezti doufala!

Proč mi teď bratr u každé příležitosti na to připomíná? — a to hlasem, jakoby mě warowati, prositi, hroziti, zaklínati, litowati a zase těšiti chtěl! — Pod wečer seděli jsme wšickni tři —

otec, bratr a já w zelené besídce. Otec byl zarmoucen. Mezi dnem byl u mlynáře, a tam se zarmoutil. Bývaliť od jakžiwa přátelé.

Smutek otcůw nakazil i bratra. Wřeleji než jindy začal proti nestejnostem stawu u zawírání manželstwa horliti. Já se osmělila — ani newím, kde se we mně tolik smělosti wzalo! — já se osmělila mínění swé pronesti. Řekla jsem:

Jáť myslím, že láska wšechnu nestejnost wyrownává.

Wšechnu, nikoli! řekl bratr. Od početí lidské společnosti panují způsoby a zákony, proti kterýmž weškerá síla a zbraň lásky ničeho nezmůže. Prawdiwým anebo jen zdánliwým právem — podstatu a bytost jeho nebudeme teď ohledáwati, majíce dosti na tom, že toto práwo skutečně pozůstáwá — tímto právem tedy wykopal staw panský mezi sebou a krwí nepanskou tak hlubokou nebo trním zarostlou propast, že jim teď oběma bezpečně k sobě kročiti nelze. A odwáží-li se na to přece noha smělá, buďto si nešťastným skokem tělo w černé hlubině roztřepí, anebo si w bodawém trní bolestné lůžko ustele. Šťastnou nohou nedostane se na druhou stranu nikdy — alespoň u nás nikdy, kde zwyk a obyčej silnějšími tyrany bývají, nežli wůle mužowa.

Já si netroufala při jeho slowech ani očí po-

zdwihnouti. Já se bála pohledu jeho. Wždyť pak již bez toho každé slowo jako wroucí slowo do ňader mých kapalo; měla jsem si dáti duši ještě i očima jeho rozrýti? A já to cítila — w každém zwuku řeči jeho jsem to poznáwala, že byl nejtajnější záclonu srdce mého odhrnul a do hlubiny jeho nahledl. A já se třásla — i třesu se před budoucností posawad.

Ó že nejsi tady, abysi leskem pohledu swého mraky zahnal, ježto duši mou stíniti počínají, abysi hudbou hlasu swého bolestné zwuky ukonejšil, ježto mi srdcem zazníwají, jako prasklé struny na harfě. Já newím, jak to wydržím. Wíš, jak jsem tě škádlila, když ti někdy malý mráček na čelo ulehnul? — jak jsem pochopiti nemohla, proč se lidé na té krásné zemi, pod tím spanilým nebem zármutku oddáwají? Ta krásná země stojí posawad — to spanilé nebe pne se posawad: a zármutek nalezl u mne stánek swůj. Ach kdo mě potěší? ...

Oči mě pálejí — já plakala. Již je půlnoci; před očima dělají se mi kola, mžitky, diwné podoby — nemohu dále — dobrou noc!

O můj Jaroslawe, dobrou noc! — dobrou noc! Duši chtěla bych wydechnouti slowy těmito, aby zaletěla k tobě a zeptala se tě: Miluješ mě ještě? miluješ mě, jako já tebe miluji? ..... dobrou noc!

O můj Jaroslawe, dnes nemohu psáti. Černě točí se celá země přede mnou, a ze wšech stran hledí na mne ztráta — weliká, wyzáblá žena s pichlawýma očima!

Ztráta! — já bych wyplakala celé moře slzí, kdybych mohla těchto několik známek hlasu lidského z písma wymazati! O můj Jaroslawe! proč jsem tě kdy poznala? Co je to za diwné řízení na swětě, ježto nám bránu k blaženosti jen proto otwírá, aby nám ji zase zawřelo? Já nemohu na to mysliti, abych nepozbyla rozumu.

A přece — jak šťastná musí býti — šílená! Onať žije we swém swětě, nehledíc na zákony, na způsoby záwistného swěta našeho. — Já nesmím na to mysliti.

Bratr mě dopadl w zahradě u našich líp. Já se tam byla uchýlila, proto že jsem chtěla býti samotna — samotna se swými myšlénkami, se swou bázní, se swou žalostí. Duše moje byla celá u tebe. Jak dlouho jsem tam pod zelenou, stinnou střechou seděla, to newím. Mně bylo wolno, neboť jsem si byla poplakala, a živá duše mě newytrhowala ze sladkých, zlatých snů. Tu jsem byla celá twá. Duše naše splynuly w jedno tělo — jasné duchowé tělo, a opustiwše nuznou zemi,

wznášely se w modrých wýšinách — a pak se wedly zase za ruce a procházely se po rajských lučinách a trhaly wěčně kwětoucí kwítí.

W tom mi zaťukal někdo na rameno. Já spadla s powětrných hradů swých, a předemnou stál — bratr.

Co je ti? ptal se mne. — Zase to nešťastné: Co je ti?!

Proč jsi plakala? — proč wyhledáwáš samotu? Proč se wyhýbáš otci? — proč mně?

A každé proč bylo trojhranný meč do srdce mého! Nemohla jsem odpowědíti. Ruce moje ležely složeny na klíně, hlawa wisela sklopena — a srdce? — ach, to ubohé! to se mi chtělo utrhnouti a zalítnouti přes hory a doly — daleko, daleko!

Co se ti stalo, Lidunko? — Což je to něco tak hrozného a welikého, že by to w srdci a mysli bratra twého ani místa nenalezlo? — Ludmilo! kam jsi dala swou důwěru? Poslalas ji wšechnu tam, kde nyní duše twoje bloudila? —

Tu to bylo na jewu, že wěděl o mém tajemstwí! Mezi otázkami byltě si ke mně přisedl a ruku swou okolo těla mého otočiw, litostně mě k srdci přiwinul. A já byla ráda, že jsem mohla twáře swé na prsou jeho ukrýti.

Tak jsme seděli hodnou chwíli, ani slowa nemluwíce. Konečně sklonil ke mně hlawu swou a ptal se mě tak laskawě, tak pohnutě, že mi každé písmeno jako balzám po ňádrech se rozplynulo. Nemáš mi co říci, Lidunko? ptal se mne. — Swému bratru — swému nejwěrnějšímu příteli?

A já nemohla ani slowa ze rtů wypustit; ale owinula jsem obě ramena okolo krku jeho a začala hlasitě plakati. On mě nechal úpěti, a každou slzou ulewila tíseň srdce mého, jakoby z něho kus po kuse drtící skalina kapala.

Když jsem se poněkud utišila — ale kouknouti mu do očí jsem ještě nemohla — začal zas mluwiti.

Odpowídati již nemusíš; twoje mlčení je důstatečná odpowěd na mou otázku. Ale tys moudré, hodné děwče; nech k sobě nyní powážliwě mluwiti. Tys byla wždy bez klamu a beze lsti — chowej se tak i nyní w této důležité hodině.... Ty miluješ mladého Welenského — já to dáwno pozorowal se strachem; ale těšil jsem se přece, že je to snad jen pouhá hříčka mladé díwčí mysli. Pozdě teprwa seznal jsem, že se w tobě něco událo, co by mohlo bolestnou změnu w žiwobytí wšech nás způsobiti. Nemysli si, že se tomu diwím, a nebo že ti to za zlé pokládám, že Jaroslawa miluješ ....

Ano to powídal, Jaroslawe můj! opakuji to, abysi snad nemyslil, že bratr cenu twoji neuznáwá! Ach, on mluwil ohniwým jazykem o tobě, a já bych ho za to ještě wroucněji milowala, nežli jsem posud činila — kdyby to možná bylo.

Ale z této lásky nemůže nic býti; ta ti nepřinese žádné blaženosti. Nedej se jarním leskem milostného snění šáliti; nedůwěřuj zlatým slibům panského mladíka; nestaw hrady swého štěstí na budoucnost, která se ti jako písek pod nohama rozsype. Tak mluwil bratr.

A což myslíš, drahý bratře, že není láska Jaroslawa mého dosti silna, abych pod ochranným pláštěm jejím wšem náběhům žiwota nepřátelského wzdorowati mohla?

Láska twého Jaroslawa může býti dosti silná — zlatý kwět této rajské kwětiny rozložil se snad hluboce w čistém mládeneckém srdci jeho; ale myslíš nebo smíš od něho očekáwati, aby k wůli swé lásce wšechny ostatní swazky přetrhal, kteréž jej od narození k rodině, k společenstwu, ba k celému lidstwu poutají? — Jaroslaw není pouze twým Jaroslawem, a láska twá byla by welmi soběcká, kdyby si z něho nic wíce míti nechtěla. On se musí z tiché domácnosti, z poswátné osamělosti lásky twé do weřejného swěta postawiti — a sice bez tebe, aby — nelekej

se toho slowa! — aby na tebe jemu rowní prstem neukazowali.....

Mně bylo při tom, jakoby mi byl ostrým nožem srdce probodnul — a jako by mi krew byla všemi žilami ubíhala a horkým proudem všechny oudy moje políwala. Jaroslawe! to jsi mi nikdá neřekl! Je to prawda? Ach, já neznám ten wáš swět, já se o to nikdy nestarala, co a jak se na něm děje — pro mne stačil ten kousek země, na nížto práwě noha moje kráčela, já nedychtila po jiných známostech.

O proč jsi mi to neřekl? Já nemám slow, abych ti žalost swou wylíčila... a kdež bych jich teprwa nabrala, kdybych ti měla nyní celou rozmluwu s bratrem popisowati?

Proč jsi mi neřekl, že nesmím po twém boku do swěta wstoupiti — s tak weselou myslí a tváří tam wstoupiti, jako wstupuji do swé zahrádky, a nebo na luka mezi naše děwčata?

Ale což je mi do swěta? Já nepotřebuji na oči mu přicházeti. Kde twoje láska bydlí, tam bytuje i můj swět. Pouštěj ty se sám do swěta, a swou Lidmilu nech we stínu swé domácnosti. Já nechci býti družkou twé zemské oslawy, důwěrnicí twých welikých zámyslů a zbytečnou i snad

obtížnou společnicí při smělém wýletu ducha twého; já chci býti jen slabým břečtanem, winoucím-se okolo jilmu lásky twé; já chci býti jen za prahem domu twého plnitelkou wůle twé; twé oko, twůj úsměw, twé slowo, twé srdce — to je můj swět; po jiném se neptám.

Ale můj zlý bratr wrtí pořád hlawou, a já to cítím, že má prawdu. Já mohu swět swůj we twé lásce nalezti; — což ale ty? Kde zůstane twůj swět? Ty se nemůžeš k prostinké díwce upoutati; ty nesmíš, tak prawí bratr můj, lesknawou řadu wznešených předků poskwrniti! O, jakž by na tebe ti urození páni s wýsosti swé hleděli, kdybys jim zahradnickou dcerku do staroslawného domu přiwedl!

A někdy si zas myslím: Ať si hledí! Ať si celý swět při swých zastaralých úzkosrdcích způsobech na nás hledí! — ať si očima mhourají a nosem potrhují — jen kdybychme se milowali; jen kdyby bylo prawda, že je láska moje twým životem. A kolikkráte jsi mi to powídal? — nejsladšími sliby dotwrzowal? A nebe tě slyšelo, a země tě slyšela, a celé stwoření wůkol nás bylo plno radosti nad touto láskou. Lípy živěji šuměly, kwítí lahodněji dýchalo, motýlci weseleji poletowali — ach, celý swět byl tak spanilý, tak newýslowně spanilý!

Jen kdyby byla wěrná, wroucí moje láska twým žiwotem! — Já nemohu wěřiti, že by byl manžel mlynářowic Rozinky tuto outlou kwětinku z tichého údolička kdy milowal. Co se ptá láska na stawy a ouřady? Nepowídals ty mi to sám? — a necítila, nepoznáwala jsem já to sama?

Láska má jiný — kwětnatější a hwězdnatější swět, nežli je swět wezdejší. Láska nehledí ze swěta swého na mraw a na způsoby swěta wezdejšího. Láska je dosti sama sobě; láska je blažena sama w sobě.

Jen kdyby byla wěrná, wroucí moje láska twým žiwotem! Já bych měla smělosti pod štítem twé lásky weškerý dlouhý žiwot se wším protiwenstwím do boje wyzwati! Mne by nezděsil, ani nedonutil k outěku swět se swými domnělými, wymyšlenými práwy! Já bych stála hrdě a pewně na práwu swém — na práwu lásky swé w lásce twé.

Ale ach, což wzdychám, co bych učinila? Běda mně! — ját musím pomejšleti na to, co učiním. Bratr má přece dobře.

Dlouho — dlouho jsem nic nepsala. Já se toho dne bála, až zase péro do ruky wezmu; bála jsem se ho jako neposlušné děcko, ježto se prowinilo

— — ne, tak ne! — to by byl tisícerý díl té ouzkosti, ježto mezi tím časem duši mou rozrýwala. Já se ho bála, jako se asi upřímný syn bojí, když na dlouhý, dlouhý čas z otcowského domu odchází — já se ho bála, jako děwče, ježto se s miláčkem duše swé loučí!

Opět a opět kladla jsem na wáhu, co lásku mou pozwednouti, co naději mou udržeti mohlo; i kladla jsem na ni, čím by láska i naděje na swé místce až k zemi se sklonily. Já bojowala dlouhý a krutý boj — ó nemysli si, že bych tě tak snadno, ty můj jediný, z objetí swého, ze swěta swého pustila. Já tě miluji! — ale bratr má dobře. Já w tobě založila žiwot swůj! — ale bratr má dobře. Já newím, jak se příští dnowé moji utwářejí, jak bude slunce swítit, jak budou růže kwésti — ale bratr má dobře.

Jaroslaw tě miluje, on může w tobě objewení-se nejsladších snů swých nalezati — tak mluwil bratr ke mně — on se může odtrhnouti z okowů, jimiž ho owinul rod a staw a způsob a slušnost a jak se wšickni zlobohowé jmenují, co čisté, newinné, milující srdce smrtelným hryzem zakrwácují — on se může z tohoto swěta odtrhnouti a wystawěti sobě wlastní swět, a postawiti se do něho pewnýma nohama — — ale ty nemůžeš takto učiniti, aby tě nezdrtila dwojí kletba.

Jaroslawe můj! — dwojí kletba! Já to slowo říkajíc ani neznám; u nás nepřicházelo nikdy z ust; ale někdy jsem je potkáwala w knihách, a tu mi před ním ustydala krew jako před půlnočním strašidlem. Kletba! O musí to býti něco hrozného, wleci řadu let swých pod tímto břemenem!

Bratr má dobře. Já nejsem paní kroků, činů swých, a kdybych nikoho na dalekém swětě neměla: mám starého, dobrotiwého otce, k němuž mě wíže příkaz Nejwyššího!

Znáš to, milý Jaroslawe? a wíš, co to obnáší: Cti otce swého a matku swou!? — a tyť máš také tak dobrého, tak milostiwého otce. A ten prý ti wyhlídl newěstu....

Widíš, Jaroslawe — já musela zase přestati; slze moje padaly na papír jako déšť a stýkaly se s inkoustem. Jesti to přece tak sličné slowo: Newěsta! — a mně se při něm rozplakalo srdce.

Tobě wyhlídl otec newěstu, a ty to wíš a slowa jsi mi o tom neřekl! Otec ti wyhlídl newěstu, a zakládá na tomto sňatku pokoj swých příštích rokû — ty to wíš a slowa jsi mi neřekl.

A jábych měla nyní jako zlatochtiwá lupička

ku bráně chrámu zlatých snů jeho přikročiti, a smělou, nelitostnou rukou z duhowých barew setkané stawení jeho naděje zbourati? Měla bych dáwnoletou setbu zámyslůw otce twého zkaziti — aby pak ubohý, zklamaný starec z oblíbených krajů swé obraziwosti jako u wyhnanstwí prchnouti musel a mně swou kletbu zůstawil? Ne, ne, Jaroslawe! s takowým břemenem nemohla by twoje Ludmila kráčeti tobě po boku!

A pak Milada! — ta jemná, dobrá, míruplná duše, ten utěšující anděl otce twého... jakž by ta měla mou rukou zkázu trpěti? Jestli že tě miluje — já to newím a tys o tom nemluwil — awšak zajisté by snesla twou ztrátu mužněji; ale já nechci, aby kdo k wůli mně ztrátu trpěl, maje staršího a uznanějšího práwa nežli já. I já mohu snášeti, a wědomí, že jsem učinila swatou powinnost, bude mě síliti.

Powinnost? — wlastně, kdo wí, je-li to moje powinnost, odřeknouti se lásky twé, kterouž ty jsi mně samojediné wěnowal?

Ona je dar twůj swobodný a uštědřený prá-wem člowěka nejstaršim, práwem wšemocné přírody! Kdož by mě mohl nutit, kdybych zlatý dar twůj nechtěla z rukou wydati? Kdybych

twrdohlawě, s podrážděnou swéwolí pokladu swého bránila?

Já to ale neučiním — a kdybych učinila, nestála by ani swéwole, ani twrdohlawost po boku mém; jediná láska, ta srdce mého živitelka a mysli mé silnitelka, musela by wybojowati tento těžký boj — ale já to neučiním; chci jenom říci, že to není moje powinnost, že činím více nežli powinnost — ráda bych se větší silou honosila, nežli Milada.

Ta dobrá, tichá Milada! — jakž ji miluji při wší její chladné nádheře! Ach, wždyť wím, že je přece statnější, nežli já ubohé, hrawé, dětinské děwče, jemuž teď i to uprchlo, co tě tak sladkými úwazky poutalo — má weselá mysl. A jakž bych se mohla zdobiti strakatým květem weselého rozmaru, když teď na swého otce pomyslím?

Můj dobrý — dobrý otec! O bratr má dobře! — jakž bych mohla co počíti, coby tu drahou hlawu před časem do hrobu sklátilo?

Otec můj wí, co starý pán s tebou a Miladou zamejšlí, otec můj žije we starém pánu, pánowo pomejšlení je mu nejpřísnějším rozkazem... pro živý Bůh! jakým okem by se na mne podíwal, kdyby se dowěděl, že jsem rušiwě mezi zámysly

starého pána wstoupila? — Mohla bych jej o požehnání prositi?

Cti otce a matku swou .... wše ostatní musí ustoupiti do zadu.

Bratr měl dobře! — ó jak mu za to děkuji, že mě pečliwým prstem na cestu poukázal, po níž musím kráčeti, chci-li pokoj duše swé uchowati. I widím a poznáwám, že to jinák býti nemůže. Co tomu srdce říkati bude? ... To newím, také se teď na to ptáti nesmím.

Buď zdráw — zdráw můj jediný, drahý Jaroslawe! Já bych si přála, aby srdce moje bylo knihou, hustě popsanou, abych je mohla rozewříti, a každou žílku w něm tobě okázati, abysi poznal, že jméno twoje w každém ťuknutí zazníwá — že jméno twoje z každé písmeny proskakuje. Já tě miluji — ano! to mi nemůže nikdo zapowědít, nikdo zabránit. Já tě mohu milowati — aniž proto jiné powinnosti zanedbám. Láska má je tichá, skromná, nežádoucí — buď si, kde buď, buď si, čí buď — já tě budu milowati. Ale nic wíce! Widěti ne, to tě nechci; ani leskem oka twého, ani zwukem hlasu twého nedám si duši w čarowné sítě pochytit. To wezmi na rozloučenou: že tě miluji — a že ti odpouštím, že jsi Ludmile

swé sám wšecko nepowěděl, co mezi nás jako děsiwá obluda wetříti se musí. A přece jsi to wěděl!

Buď zdráw, můj drahý Jaroslawe! — Ty newíš, co twoje díwka zkusila, an jsi ty zatím snad od radosti k radosti lítal; ale ty to zkusíš také, an se nawrátíš a místo ráje — pusté sutiny, diwé pouště nalezneš. Neplač, nehořekuj — wěz, že Ludmila na tebe myslí, a kdyby mezi nás ohniwé hory nebo wodní propastě položili — twoje Ludmila na tebe myslí. Wždyť je to k smíchu....

O Bože! jak mě to pichlo u srdce! — jesti to bláznowský swět při takowé lásce. Já budu slawíka učiti, aby zpíwal jako hawran. To nejlépe pochodí. Já se musím také něčemu učiti. Nejlépe — když se naučím lítati. Pak sednu na wysokou horu, a dám se do smíchu.

O Bože, to je zase píchnutí — a hlawa mne tak pálí.... dobrou noc!

Již téměř ani newím, kolik tomu neděl, když jsem napsala toto poslední: Dobrou noc! — Od té chwíle uletěly nade mnou těžké doby. Já stonala. Ale Bohu díky! — to byly plameny, kteréž [illegible]tily duši mou; to byla rosa, kteráž ochladi-

mou.

Spanilý je swět — a byť by se i w takowém šperku předemnou neleskl, jako se leskl druhdy — oko mé jest jasné, mysl utišená — swět je spanilý, a člowěk na něm proto, aby ho sám sobě nekazil, aby ho nekazil jinému.

Milý pane hrabě! — ani slowa neruším z toho, co jsem we šťastných i nešťastných chwílech těmto listům swěřila, i doufám, že poznáte oumysl můj . . a w předsewzetí mém posily mi dopřejete.

S rukou na srdci a očima k nebesům učinila jsem sama sobě swědomitou otázku: Může-li býti jinák? — a pokojný tlukot srdce a jasnost mírudatných nebes daly mi odpowěd: že nemůže! Držme se odpowědí této, pane hrabě!

Ten, kterýž uzdrawil tělo moje, uzdrawí také duši mou; jestli ale wedlé neskončené moudrosti swé jinák uzawřel... řeknu: Děj se wůle jeho!... wy pak, milý pane hrabě, neztrpčíte a neztížíte mé wítězstwí.

Wyť jste šťastný — wy jste muž, a můžete bol swůj do wšech swěta končin roznesti; ale já slabá díwka — já ho musím skrýti w nejtajnějším srdce swého záhybu, aby o něm nezwěděly ani lípy, ani růže mé.

Nesmějte se dětinské díwce, že ještě na tyto swědky blahosti swé zpomíná. To jsou zpomínky

na — zemřelé, a nezwolají nikoho wíce k žiwotu. Mějte se dobře, pane hrabě! — Já se budu modliti, aby wás neopouštěla mužná síla, až budete jednou tyto mé papíry čísti. Co se we wás díti bude — to jsem zkusila sama na sobě; i nepochybuji, že se wám stejnou mírou powede. Wědomí toto wyplýwá z mé tiché wíry, že jste mě milowal, a zpomínku na waši milost wezmu s sebou, jako dotýkaný amulet na příští pouť swého žiwota.

Buďte zdráw a šťasten — a neoslyšte poslední mou prosbu, abych i já zdráwa a šťastna býti mohla: popřejte mi totiž místečka we swé paměti, nerušte osamělost mou a s ní těžce dobytý mír.

Widěti se wíce nesmíme, pane hrabě! — To ne! — Musíme w sobě něco ostřežiti a otužiti, čím celému světu odoláme, a při wšech jeho oukladech, nátiscích a protiwenstwích čisté srdce uchowáme.

Hle, hle! prostinká díwka chtěla se před wámi se swou moudrostí wytasiti! Promiňte jí žwatlawost, pane hrabě, a zachowejte ji, jakož i wšechny milé její, we swé milosti.

To také učiníte, není-liž prawda? O jakž bych mohla o tom pochybowati? —

A k čemu se také widěti? Obraz wáš ... ne obraz, ne ten pouhý stín, ten mrtwý nádech, ale wy sám, duše waše se wším pokladem swého krásného srdce bude předemnou státi po wšechny časy ... to wám při loučení mohu swěřiti. A wy? .... myslímť, že se nemusíme očima widěti, a že se přece widěti budeme.

Mějte se dobře! ... já nemohu w této chwíli po slowech lapati, abych wám toto prostinké přání wýmluwněji powěděla .... mějte se dobře!

Pomyslete, že jste spal — že jste snil, snad lahodně, blaženě snil; nyní jste se probudil, ze sniwého swěta udělal se skutečný swět, a wám nezbylo nic, než — upamatowání!

Bůh wám je uchowej, může-li k útěše waší přispěti! .....

8.

S bolnosladkou rozkoší potápěl se Jaroslaw w křišťálowém jezeru Ludmiliných samomluw. Prsa jeho dmuly se střídawými pocity, hněw a láska wedly w nich krutý zápas. Konečně dočetl, a jako nowou silou nadchnutý wzchopil se a zwolal: „Miluje mě, miluje!“ Nowý žiwot rozpínal před ním swé čarowné obrazy, a on se kochal w jejich kráse hltawými zraky.

W prwním okamžení newěděl, co počíti. Prudce popocházel po zeleném čalouně swížího tráwníku, až pak náhle, jako blesk, myšlénka hlawu jeho prolítla a druhým okamžením úmysl w něm dozrál, tak pewný a newywratný, že na něm weškerou budowu příštího žiwota swého založil.

Rychlým krokem nawrátil se do obydlí starého zahradníka, a wyhledal služebnou díwku.

„Powěz — kam odjel starý Wawřinec?“ promluwil k ní hlasem nejwlídnějším. „Kam odjela Ludmila?“

I prosil a slibowal a hrozil, jen aby se uprch-

lým na stopu dostal; ale děwečka nemohla nic jistého udati. Pamatowala se toliko, že slyšela o Praze mluwiti, a že jí pacholek slíbil, že jí z Prahy nowý hřeben přinese.

Jaroslaw byl spokojen, že dosti malého woditka nalezl. Ponejprw za celého žiwota byla jej opustila přirozená, chladnokrewná samowláda — bytost jeho rozplynula se w pouhý cit, a swobodným, bezuzdým během utíkalo srdce jeho. Umínil si, jeti za uprchlými, a welikou záležitost žiwota swého rozhodným krokem skončiti. Doufal, že je dobře placenou poštou ještě před Prahou dohoní.

S tímto oumyslem bral se nazpět do zámku. Na cestě ho potkal Swoboda, kterýž byl otce a sestru kus cesty wyprowázel, nyní pak se domů nawracel. Jizliwým hněwem pobouřila se duše w Jaroslawu, an mu, dle důmínky jeho, půwodce wšech nynějších strastí w oustrety přicházel. I wířilo a bouřilo to w něm, jakoby se mu byly prsa a žíly wroucím olejem naplnily, a wšeliká rozwaha opouštěla mysl jeho. Oně newiděl w bratru díwky swé nic jiného, nežli chladnokrewného, zlomyslného odpůrce swého a potměšilého, nelitostného rušitele blaženosti swé. I musel jej zastawiti a celým proudem rozkwašené žluči swé ho zalíti.

Swoboda očekáwal tiše nemilé setkání. Wyhnouti se Jaroslawu nebylo možno, aby naň ještě temnější stín podezření nepadl; a jinák neměl také ani příčiny, aby se byl Welenského warowal. Wědomí jeho bylo čisté, a s pokojným srdcem mohl se proti wášniwému milenci postawiti, maje mimo to ještě tu wýhodu po swé straně, že mohl bystrookou, chladnou poważliwostí proti zaslepené prudké náružiwosti bojowati.

Když se byli až na několik kroků k sobě přiblížili, zastawil se Jaroslaw, a oči jeho spočinuly w zimničném zápalu na postawě nenáwiděného odpůrníka. Swoboda přikročil krokem rychlejším.

„Dobré jitro, pane hrabě!“ — pozdrawil jej s klidnou uctiwostí klobouk posmeknuw. „Poroučíte něco?“

„O, proč ne!“ odpowídal tento, pozdrawení jeho si ani nepowšimnuw. „Práwě přemejšlím, k čemu bych wás nejlépe použil, kdybych jednou waším pánem býti měl. Za wyzwědače, přeslouchače, přemlouwače hodil byste se výborně!“

„Pane hrabě!“ řekl Swoboda; „ještě nejste pánem mým — a kdybyste ním i byl, takowéto řeči nesnesl bych nikdy — ani kdybyste wášní zaslepený newěděl, co mluwíte, a mne tedy uraziti nemohl.“

Po těchto slowech uhnul se z cesty a chtěl

Jaroslawa minouti; ten ale zakročil mu cestu a poroučel mu zůstati.

„Stůjte!“ zkřikl s plamennou tváří — „a poslechnète, co wám powím bez wášní, s dobrým rozmyslem, s chladným uwážením. Já četl písemné wyznání Ludmilino — tuto leží na prsou mých jako čarojemné brnění w zápasu se wším protiwenstwím swěta —“

„— to jsem si myslil,“ poswědčil Swoboda; „neboť wím, že wám Ludmila swůj denník tady zanechala.“

„Ano, zanechala mi jej,“ zwolal Jaroslaw, jako nowě popuzen, že domnělý nepřítel o každém kroku milowané díwky wí — „zanechala mi jej, abych poznal, že není waše wina při nešťastném rozbroji našich srdcí tak malá, jakobyste mi byl dnes w noci rád namluwil. W y — wy samojediný jste příčina Ludmiliných strastí, příčina hoře mého, příčina černých mračen, jimižto se nyní zatahuje naše obloha. Wy jste naplnil hlawu a srdce díwčí chmurami, aby ubohá na krok před sebe pohleděti nemohla; a boje se nyní, aby jediným slowem mým wšechna strašidla waše neprchla, wyhnal jste bezbrannou díwku z otcowského domu, a dokonal zradu na sestře a upřímným jejím ženichem. Neomlouwejte se — wy nemůžete k obraně swé ničeho přednesti, coby nepocházelo z wašeho

pokrytstwí a tajného ke mně nepřátelstwí — a co bych již napřed za neprawdu prohlásiti nemusel. Chcete-li ale jednak hrbolatou mezi náma cestu wyrownati — chcete-lí alespoň jakou takou důwěru ku swé poctiwosti we mně wzbuditi: tedy mi řekněte, kam jste Ludmilu poslali?“

„Nemůžete-li, pane hrabě, jinak w mou poctiwost důwěřowati,“ řekl Swoboda slowy mírnými, ale ráznými, „tedy jest mi líto, že musím bez waší důwěry zůstati. Já nemám ani práwa, ani chuti o této záležitosti déle s wámi rokowati, a myslím, že se oběma stranám nejlépe pomůže, když se celá ta wěc ode dneška w hluboké mlčení pochowá.“

„Učiňte wy, co pro swou osobu za nejprospěšnější uznáwáte,“ namítnul mu Welenský; „já ale musím jasně kolem sebe hleděti, a oko moje musí wypátrati místo, kde jste Ludmilu ukryli. Já musím před ni wstoupiti — a rozhodnutí nad swou celou budoucností z ust jejích slyšeti.“

„To wám mohu we jmenu jejím sám podati.“

„To wěřím — jen kdybych byl tak lehkowěrný, abych waše rozhodnutí za berné peníze přijímal. Ale w tomto zápasu rozjitřeného srdce je bystřejšího pohledu a přede wším outlejšího srdce potřebí, nežli wy, pane, projewiti můžete. Wy ani nechápete, co Ludmila ztratila; srdce

waše nemá ani míru, dle kteréž by ztrátu její měřilo, a rozum wáš je tuze samolibý, aby k bolesti její prohledl. Já samojediný mohu jí připrawiti náhradu — já samojediný! a protož musím wěděti, kde se Ludmila nachází.“

„Chcete otcowu kletbu na hlawu její uwaliti?“

„Já ji uwalím sám na sebe; mne ať zasáhne — já se jí nebojím! A mimo to nemůže nás otec wáš kletbou strašiti, jak mile můj otec od svého zámyslu upustí.“

„Ten ale neupustí!“

„Ani když syna míti přestane?“

„Syna míti? — Pane hrabě, k žertu je tato hodina tuze oprawdiwá — a k oprawdiwosti je řeč waše tuze strašliwá.“

„A já wám prawím, že se k wůli štěstí swému žádné strašliwosti nehrozím, že se k wůli swému štěstí wšeho zbawím, co by mi překážiwě w cestu wkročilo — a že mi wazba synowské poslušnosti nemůže býti wěcí nejdražší .... to sám, tuším, dobře wíte.“

„Pane hrabě, wy byste chtěl — ?“ zkřikl Swoboda, a oči jeho spočinuly zpytawě na twářích Welenského.

„— Ludmile swou ruku podati,“ doložil tento, „i bez jména a lesku Welenských. Nech si otec

jméno swé na jiný prut wštípí — na letorost, která se mu w rukou podá podlé líbosti: mně zbude srdce mé a hlawa, a s láskou milowané díwky bude pozůstalost po matce dosti weliká, aby mi pokojnou budoucnost zjednala.“

„Nikoli, pane hrabě!“ zwolal nyní Swoboda poněkud horliwěji, nežli byl až posud w celém howoru projewil — „w to nedoufejte a na to se neodwažujte! Postawte se wy w žiwotě proti otci swému s tváři odpornou, ale nechtějte i jiné w tuto rozsedlinu nejswětějších citů — w tuto propast hnusné nepřirozenosti strhowati. Můj otec je tak drahými, tak jemnými a spolu pewnými okowy k otci wašemu upoután, že ani jedno, ani druhé dítě jeho nikdy kročej neučiní, kterýžby wedl k jeho zármutku. A já wám to prawím, pane hrabě, nyní naposled — zde pod jasnou tváří wšewidoucích nebes wám to prawím, že Ludmila waší nebude — a kdybych měl poslední krůpěj krwe na to wynaložiti!“

„To také musíte!“ zwolal Jaroslaw, zprudka až k samému Swobodowi přikročiw, „chcete-li w skutku Ludmilu od mého srdce odtrhnouti.“

„Ona ještě není tak pewně k srdci wašemu připoutána,“ řekl tento wážně, „aby se toto pouto práwě krwí rozwázati muselo. Jsouť k tomu ještě jiné prostředky.“

„A čím pokrytější, plaziwější tyto prostředky — tím jsou wám milejší; není-li prawda?“

„Pane hrabě?“

„Nedělejte, jako byste se horšil! Wždyť se známe! Wy jste weliký hrdina, co se týče tajného rušení cizí blaženosti, a wždy pohotowě jazykem sekati.“

„Při sám Bůh! kdyby byla k tomu chwíle, já bych wám okázal, že umím také jinou zbraní sekati.“

„To můžete — hned! Já wám prokáži tu čest — wy si udělejte chwíli — mně by to bylo welice milo, kdybych wás nemusel za babu držeti.“

„Zač wy mne, pane, držíte — na tom tuze mnoho nezáleži, a také ničeho w životě mém nerozhodne!“ řekl Swoboda se wší mužnou rázností, a chtěl jíti swou cestou; ale pobouřená krew Jaroslawowa mu nedala.

„Kdo wí, jestli nerozhodne — kdo wí!“ wyrazil ze sebe Welenský s hořkým ousměchem, a postawil se mu s jiskřícíma očima do cesty.

„A já wám prawím ještě jednou, že nerozhodne!“ zwolal Swoboda se wším důrazem pewného oumyslu, a wztáhnuw ruku, postrčil Jaroslawa, aby mohl odejíti. — „Každé slowo ze rtů wašich jest wýpar bezuzdé wášně anebo pošetilosti, kterouž jen lituji.“

„Ha nestydatý pacholku!“ zwolal Jaroslaw zbawen wšeho poważení, a mrštiw rukou zasáhl Swobodowu twář.

Nyní nastalo podiwné, strašliwé okamžení...

Swoboda wyrazil ze sebe krátké, ale pronikawé zkřiknutí, tiskl křečowitě zafatou pěst na místo, jehož se byla hraběcí ruka dotknula; obličej byl do temna zapálený, oči jako žhawými blesky zářící, oudy se chwěly na celém těle; ale w srdci, w každé krůpěji krwe hrála tu chwíli takowá síla, že by se byl do boje s celým světem odwážil. Nemluwiľ; zuby jeho byly pewně zafaty.

Jaroslaw stál naproti němu s bledou tváří, skoro bez dechu, s očima sklennýma. Jediný okamžik zarazil wšechen proud pobouřené wášně, po wybuchnutí plamene nastalo kwapně ochabnutí — byloť mu, jakoby stál wyhořelý, prázden wšeho pocitu, wyjímaje toliko drtiwý, ničiwý stud! W nejhlubších a nejjemnějších tkaninách duše swé cítil, že se dal k něčemu zawesti, z čeho se nikdy očistiti nemohl. Také nemluwil.

Tak tu stáli oba proti sobě w dlouhém mlčení. Konečně našlo pohnutí Swobodowo cestu ke zwukům.

„Pane hrabě!“ jal se wolnými, ale rázný-mi slowy mluwiti. „I já bych mohl nyní ruku pozwednouti — a rozdrcen, we prach wržen

klesl byste silou pěstí mých, a swět by nesměl horší soud o mně pronesti, nežli by pronesl o wašem skutku, kdybych ho chtěl anebo mohl před soudnici jeho podati. Jábych wás mohl k zadostučinění pohnati, a šťastnou náhodou weden snad i všem žádostem a snahám wašim najednou konec učiniti: ale já mám w žiwotě důležitějších wěcí obstaráwati, nežli jest nabíjení bambitek k bezbožnému souboji, a proto wás nyní propouštím. Krom tichých ranních nebes newidělo oko waši hanbu — o swé nemohu mluwiti; neboť to mi wěřte, kdybych waše přenáhlení za něco powažowal, co by se bylo dosti malou poskwrnou cti mé dotknulo — nerozešli bychme se pokojně —“

„To také nemůžeme,“ přejal mu řeč Welenský, do něhož byl opět bywalý člowěk wstoupil, a kterýž nyní chladný odpůrcůw wýklad snesti nemohl. „Wy máte práwo zadostučinění požádati a musíte na splnění jeho také státi. Já jsem hotow ke wšemu.“

„Já wám již řekl, že mám důležitějších wěcí objednáwati.“

„Nepopuďte mě k skutku zoufalému — k weřejnému pohanění, k násilí, a nebo cokoliw mi rozjitřený hněw napowí!“ zwolal Welenský, a lehký plamen přeletěl zase twáře jeho. „Wy mu-

síte zadostučinění požádati — takto se rozejíti nemůžeme.“

„To také myslím,“ doswědčil Swoboda, „neboť jsme si ještě neporozuměli a newíme posud, jak se příště k sobě chowati, a to jest, myslím, nyní wěc nejhlawnější.“

„Co chcete?“ ptal se Jaroslaw polomračiwě. „Jste uražen a můžete požadowati.“

„Nejsem uražen, pane hrabě!“ řekl tento rázně — „prawím wám to ještě jednou. Uražení snesl bych tak málo, jako wy moje odpuštění.“

„Waše odpuštění?“

„Nepodáwejte se zas hněwu; já wám odpuštění nenabízím. Tato hodina wrhla mezi nás oceliwou stěnu, a po obou stranách wykopala hlubokou propast. Pomyslete ode dneška, že se neznáme, a že se také příště znáti nesmíme. Nikdy! — to si pamatujte! a jakož já ničeho od wás we prospěch swé osoby neočekáwám; takž neočekáwejte také wy ničeho odemne. My jsme mrtwí jeden pro druhého — tak to chci míti a tak se musí státi. Nemyslete, žebych neměl zmužilosti oumysl swůj prowesti? Já wás widěl, an jste přede mnou s bledou twáří, s utajeným dechem stál, a — to mi wěřte — žádného setkání s wámi se nehrozím.“

Nebyla to hrdá pýcha, co ze Swobody mlu-

wilo; wšechna slowa jeho řinula se z mužného smýšlení a dodáwala mu wážné statečnosti. Když byl domluwil, sáhl na klobouk a lehýnkým obnažením hlawy Jaroslawa pozdrawiw, bral se k swému příbytku.

Jaroslaw chtěl ho ještě zadržeti. Ozwaloť se w něm wědomí, že se byl prowinil, mocnějším hlasem, nežli snad pýcha jeho se nadála, i pudilo jej, nerozcházeti se s bratrem Ludmiliným w takowémto stawu. Již již otewřeli se rtowé jeho — ale slowa zemřela na jazyku; již již pohnula se i noha jeho — ale ani krokem nehnula se z místa, a náhle propuklý cit jakéhosi pokoření-se zmizel opět, zapuzen obyčejnou, chladnokrewnou hrdostí. Ledowí hadowé owinuli srdce jeho a přehlušili sičením wšeliký zwuk jemnější.

Pronikawě palčiwým okem hleděl za odcházejícím Swobodou, a nowou bouří rozdechowala se prsa jeho. Tváře mu zahořely hněwem plamenným.

„Jdi — jdi, pokrytče wylíčený!“ mluwil sám k sobě, a slowa jeho, myšlénky jeho měly býti třihranné, jedem napouštěné dýky. „Jdi! — ale neplesej — newolej: Wítězstwí! I já dowedu se ozbrojiti jako ty a postawiti se proti tobě s tou ledowou Českou twrdohlawostí, a strhnu, zničím přetwářku twou! My dwa — to máš prawdu —

my dwa jsme mrtwi pro sebe, a potkáme-li se ještě jednou na dráze tohoto žiwota, wrazíme do sebe jako černé, krupobitné mraky. Já musím k cíli žádostí swých dospěti, a kdybych měl wšechny jiné úwazky strhati, jimižto mě příroda nebo obyčej k žiwotu a swětu poutá — a protož neušetřím také tebe, bude-li toho potřeba!“

A naplněn hořkým hněwem spěchal do zámku, aby učinil příprawy k swým příštím a wše rozhodným kročejům.....

9.

Těžkomyslnost starého hraběte Welenského dosáhla tohoto jitra newídaného posud stupně. Nemluwilť, po žádném se neptal, k žádnému oči nepozdwihl, žádného ani k sobě připustiti nechtěl. Byloť, jakoby na poslední hodinu swou myslil a přípravy k smrtelnému zápasu činil.

A což měl také ještě nyní na světě dělati? Sloup, na němžto byl poslední naději žiwota swého zawěsil, začínal se bořiti, a staré oči jeho newiděly kolem sebe již nic jiného, než pusté sutiny.

Sedě w pohodlné lenošce urownáwal na mysli poslední swé záležitosti. Diwý boj zuřil w prsou jeho a mnohé slowo, polohlasně pronešeno, uklouzlo ústům jeho. Konečně zdálo se, postíhl pewný úmysl a dal zawolati Miladu. Tato byla již dáwno na tu chwíli čekala a wešla nyní rychlým krokem do jeho tiché komnaty.

„Milé dítě,“ jal se k ní starec mluwiti, „měj strpení s ubohým, opuštěným člowěkem, jestli ti snad pěknou ranní hodinu kazí; — dlouho to

nebude již trwati — a pak bude pokoj a wěčné odpočinutí, pak tě nebudou wrtochy nešťastného starce trápiti.“

„Co poroučíte, milý otče?“ ptala se Milada, jakoby stesky jeho neslyšela. „Mám snad něco čísti?“

„W mém swědomí — w mém sedraném srdci máš weliký žalozpěw čísti, dcero má! kteroužto jsem chowal jako zřetelnici oka swého, hodlaje pěknou blaženou budoucnost jí připrawiti. Nemohu-li to nyní w úplné míře učiniti — není wina moje; — newywratný, neuprositelný běh osudů lidských zwrátil zámysly moje, a boj lidský s mocnostmi wyššími je marné maření sil. Já tebe chtěl jako nejšlechetnější ratolest wštípiti we strom rodu swého; ale syn můj — —“

„Dosti o tom, pane hrabě,“ řekla Milada rychle s tváří pyšně uzardělou — „aby se nezdálo, jakobych s oblibou, nebo s nějakou lítostí poslouchala, když se o wašnostiných zámyslech rozpráwí. Jáť owšem dáwno zpozorowala, jakým poutem mě k domu a synu swému upewniti zamýšlíte, ale muselať bych sama k sobě weškeré wážnosti — sama před sebou wšechny ceny pozbýti, kdybych jenom na okamžik takowé myšlénce přístupu k duši swé dopřála. Nepatrná díwka ničeho nežádám, ničeho neočekáwám. Srdce

mé je bez toho u milosti waší již tak zadluženo, že newím, jak se kdy wyplatí.“

„Wím, wím! — ty jsi dobrá, skromná, šetrná díwka — ty nebudeš nešťastnému starci wýčitky dělati; ty nejsi dítě tohoto světa, kterýž se newděkem napájí, newděkem zrůstá a newděkem mezi sebou wraždí. A wšak také já neuwalím na své srdce winu, že jsem na tobě neučinil, co w mé síle stálo — a protož jsem tě dal zawolati. Na Jaroslawa již nemysli, dcero má —“

„Já na něj nikdá nemyslila! Let myšlének našich je tak odporný, a pramen citů našich tak rozdílný, že nelze na splynutí obou ani mysliti.“

Starec kýwal hlawou na doswědčení.

„A jak bych se byla směla i mimo to tak pošetilou myšlénkou opájeti?“ mluwila dále. „Jak bych směla od syna wašeho očekáwati, aby, maje před sebou kwětnici urozených panen, oko swoje ke mně ponížil?“

„On by je neponížil — on by je pozdwihnul k wýsostem,“ řekl starec poněkud horliwě. „Ty stojíš nad weškerou kwětnicí, o nížto mi powídáš — ale on je slepý, zatwrzelý, swéhlawý odrozenec — on je odpadlá wětew domu mého — na něm se nedočkám radostí, jakowýmiž wysoká léta otcowská okříwati mají, a hořem stíženou hlawu položím před časem do hrobu.“

Znalať již arci Milada obyčejné stesky starcowy, dobře wědouc, že — byť by je, ustálenou myšlénkou pojatý, i z nejhlubšího srdce wypouštěl — přece na žádném pewném základu nespočíwají, a že nejspíše opět pominou, když je posluchač mimo sebe pustí; teď mu ale zawdala sama příčinu k dalšímu jich rozwinutí, neboť doufala, že se tím rozprawa o nemilé wěci na jinou stranu obrátí.

„Pro živý Bůh, pane hrabě!“ prawila — „co mluwíte o smrti? Nezkažen a nepodwrácen je posud kořen života wašeho, i budete se ještě dlouhá leta z jasného světla našeho věku těšiti —“

„Nedopouštěj Bože! abysi prawdu mluwila!“ zwolal starec s kypící wášní. „Co bych zde činil, w tomto lůně wší přewrácenosti? Kdež je tu světlo, ježby okolo mne wěci radostné oswěcowalo? Kdež je slunce, ježby wetché srdce mé zahřiwalo? We tmách bloudí lid, mraziwý u wnitř, ledowý po wrchu; bratr nezná bratra, syn se odříká otce, matka zawrhuje dceru. Wespolek se neznají, nemilují se, odpadáwají od sebe, zapírají dům swůj, krew swou, jazyk swůj — ne, ne! Tak přísně, tak těžce nebude mě Bůh trestati, abych měl déle na tento zwrácený Babylon hleděti! Hodiny života mého dobíhají — co bych

zde měl i déle dělati? Poslední zde stojím..... poslední! O mé drahé dítě! ty necítíš wýznam tohoto slowa, ty nemáš míry, ani wáhy na obsah jeho! Celý národ milowati, celý jej w srdci swém uzawříti, pro něj a skrze něj žíti, myšlénky své ukájeti, na něj celé swé příští budowati a pak jej — ztratiti! — rozptýlena, rozmetána jej spatřiti, rozedrána mezi sebou, rozsápána od cizinců, na sutinách jeho chrámu seděti — sám a sám — poslední — oh! w tom slowu leží wíce, nežli desaterá smrt! — a já bych si neměl přáti tu jednu, brzkou a jistou, jížto se wše jiné kwapem ukončí?“

„Já bych myslila, že byste neměl obraz národu našeho tak temnými barwami malowati a w tak černý rámec zawěšowati,“ odpowídala Milada bolestným tónem steskú jeho pohnuta, ačkoli je poslouchati byla již uwykla. „Staw jeho není tak zlý a bolestný, jakož snad z přeweliké lásky své myslíte, a také nikdy takowý nebude.“

„Že není a nebude?“ zwolal starec s obnowenou živostí. „Chceš mi zdrawé oči upírati? Newidím tu zpoustu wůkol sebe? Není wlastní můj dům rozkotán? Není wlastní můj syn přewrácen — syn člověka, kterýžby krew wylil pro národ? Což mám a mohu pak souditi o synech, čehož se nadíti do potomků otcůw, w jichžto ži-

lách krew zkaženější koluje? Ne, ne! — Hněw Páně nawštíwil zemi Českou, a učiniw z ní weliký hřbitow, zakázal andělům troubiti ku wzkříšení. Země otců mých je weliké mrchowiště, a kdybych bedra opásal k pouti skrze její oudolí, napadl bych jen lebky a hnáty odtržencû, kteří se zapomněli sami nad sebou. Nemluw mi o tom, dcero má!“ doložil s welikou měkkostí, ruku Miladinu přitom wřele tiskna — „tys nezkušená díwka, duše twá je čista, srdce upřímné — a kdyby žilo w těle mužském, měli bychme w tobě alespoň zase jednoho zástupce wěcí domácích; ale oči twoje hledí na swět jako newinné holubice — widí wšecko we swětle pěknějším, a tím se klame twoje poznání. Wěř jen zkušenému starci, a máš-li zbytečnou slzu — obětuj mu ji. Jiný bez toho na mém hrobě nezapláče.“

„Milý otče!“ ozwala se Milada poloprosebně, polowytýkawě.

„Wím — wím, co si myslíš. Je tu ještě můj starý Wawřinec, dobrá, poctiwá duše, a nepûjde za mou rakwí s očima suchýma. Ale ten mi nikdy nerozuměl, ten wěděl jenom, co je wěrná oddanost we službách laskawého pána; jinák jest mu ale jedno, Čech, Nečech — on se neptá, kdo s nábytkem otců našich hospodaří, jen když může wěrně sloužiti.

„A což syn jeho, mladý Swoboda?“ prohodila Milada s lehkým tlukotem srdce swého.

„Rozšafný muž — i zdědil krásnou cnost po otci: wěrnost we službě, a pokojně mohu mu zprávu domu swého zůstawiti. Ale jinák je chladný, příkrý; rozum jeho váží každé slowo na zlatých wážkách, a protož ani jedno nezahřiwá — nikdá se neprýští ze srdce, aby plynulo zase k srdci. Já w něm neshledal nic dojemného, nic wábiwého. Mně není wolno na blízku osob takowých.“

„Snad jste až posud neuznal za hodné, obětowat jeho osobě bedliwějšího zřetele. Kůra není ale prawé rukojmě jádra, a pod mnohou wážnou twáří paprskuje žiwý, mladistwý plamen.“

Welenský wrtěl hlawou.

„Já mu newěřím. On je dušewní podobizna otce swého — nic, nic není, zde ani tam, darmo mě klamete.“

I učinil přitom wášniwé pohnutí rukou, jakoby nemilý předmět w powětří zaháněl, a potom polosklesnuw položil se nazpět do sedadla a přimhouřil oči, jakoby ještě jednou w paměti swé wšechny obrazy ožiwowal, ježto mu byly mezi rozpráwkou na mysl wstoupily.

Nastalo pomlčení. — Milada cítila owšem, že mezi osobami, kterýmž pro starého hraběte tru-

chliti slušelo, wlastního syna jeho ještě nejmenowala; ale ostýchalať se, řeč o něm začíti. Konečně jal se Welenský sám opět mluwiti.

„Ale wždyť jsi, milé dítě, na Jaroslawa Welenského zapomněla!“ řekl, a hořký ousměšek poletowal okolo rtů jeho. „Čili myslíš, panenko, že by on při mém pohřebu neslzel?“

„Jakž bych mohla něco tak nehodného o šlechetném synu wašem mysliti?“ zwolala Milada. „Třebať náhledy waše a jeho w jednom ohnisku se nestýkaly, a wazba mezi waším a jeho srdcem popukána ležela: to přece wím, že je syn wáš nade wšechnu dúmínku nějakého newděku wznešený!“

„Nemluw o synu mém!“ řekl Welenský hlasem ráznějším, než jakowým až posud howor udržowal, a na celé twářnosti jeho bylo widěti, že weda těžký wnitřní boj, s rozhodným úmyslem zápasí. I přehnul se napolo a oběma loktama o lenošku se opřew, ruce před sebou pewně sepnul. Takto potrwal několik okamžení mlčky, a potom doložil temným, dutým zwukem: „Já nemám žádného syna wíce!“

„Pro živé mocnosti nebes! co prawíte, otče?“ zwolala díwka, podiwnými a neočekáwanými slowy zděšena, a zwědawě se k starci nahnouc

chopila jej za ruku, jakoby ho z hrozného snu wytrhnouti chtěla.

„Bohu věčná chwála! že jsem to před tebou swalil se srdce!“ řekl starec s hlubokým oddechnutím, a wstaw přímo se narownal. „To jediné swíralo mi prsa jako kleštěmi. Jemu samému i ostatnímu světu oznámím to snadně.“

„Co zamejšlíte, drahý otče?“ ptala se díwka s rostoucí starostí.

„To se dowíš w krátkých slowech. Předně, že nemám žádného syna wíce. Ode dneška jsou w našem královstwí toliko dwa hrabata Welenští — ale neznají se jako syn a otec. Jáť přetrhal w knize žiwota swého wšechny dluhy, jimižto mladý Welenský snad někdy k srdci mému upoutaným býti se domníwal, a požádám jej, aby také ze swé paměti listy wytrhal, na nichžto snad časem jméno moje zaznamenáwal.“

„Weliký Bože!“ zwolala díwka kwapným oumyslem a přísným tónem řeči jeho zděšená. „Víte-li pak, pane hrabě, co před se berete? — k jakému činu se odhodláwáte? Jakou příčinou — jakou pohnutkou můžete po takowémto kročeji před soudem swěta se ohraditi? — Jakou omluwou můžete oumysl swůj přiodíti, aby wás jeho wýrok nezatratil? — ó, že musím takto s wámi mluwiti! Zaplašte tak trudnoplné myšlénky...“

)(

Ale hrabě wrtěl hlawou silně a netrpěliwě.

„Já se neptám na soud swěta, neboť nemá pro mne platnosti;“ řekl s tváří zasmušilou. „Pro mne nebude od této chwíle ani swěta, ani soudu — já zůstanu samoten se swým neštěstím, a jda před očima Páně, budu jednati wedlé jeho slow.“

„Ale syn wáš —“

„Nebude míti, nač by stěžowal. On přitom neztratí ničeho na statcích, a že mu úplnou swobodnou wůli ponechám — že ho zbawím wšeho toho, co jinde synowskou powinností nazýwají: za to mi bude ještě powděčen. Sejmuť z něho pouta, kteréž ho dáwno jako otrocké okowy tížejí a kterých se hledí již dáwno sprostiti.“

„Nikoli — tomu hořkému klamu se neoddáwejte! Jaroslaw je šlechetný, a srdce jeho —“

Nemá již nic u srdce mého co hledati!“ řekl Welenský, prudce přitom rukou potrhnuw. „Úwazek srdcí našich je přetrhán, zničen na wěky. Já před ním klečel — bylbych alespoň poklekl — bylbych učinil, k čemu se otcowská hlawa a srdce jen odhodlati může — já na jeho místě bylbych w oné chwíli k wůli otci prsa swá rozedral, živou krwí srdce swého jej napojil: a on mě nechal prositi, kameně a ledowě, prositi — an jsem mluwil o tobě —“

„O mně?“ užasla se Milada, a oči její utkwěly zwědawě i bojácně na podiwném starci.

„O tobě — nesmím toho před tebou tajiti, abysi poznala staw swůj tak úplně, jako já znám swůj;“ řekl Welenský očí swých nepozwednuw. „Nemysli naň déle; uspořádej budoucí dny žiwota swého podlé nowého a wlastního zámyslu, a odpusť nešťastnému starci, že tě dlouhá léta w omylu nechal wězeti.“

„Pane hrabě!“ odpowídala Milada, sebrawši weškerou důstojnost panenskou — „já newězela w žádném omylu, neboť jsem nepřechowáwala marné naděje; nemámť wám také co odpouštěti, nýbrž hluboko jsouci u milosti waší zadlužena, musím toliko na to hleděti, jak bych wám upřímnou wděčností splatila.“

„Wím — wím, ty jsi šlechetná duše, ty bysi pro mne w každou oběť se uwolila,“ řekl hrabě s hlawou sklopenou ruku jí podáwaje; „ale já wím také, co powinnost moje welí, a nemoha tě jednou stranou zaopatřiti, postarám se o tebe jiným způsobem. Ode dneška jsi paní mého statku Liběnic, a můžeš jím nakládati dle wůle swé.“

„Nikoli! — nikdy, pane hrabě!“ zwolala Milada, a studem, překwapením, pýchou a hrdostí zplamenaly twáře její. „Já jsem prostá, chudobná díwka a takowou chci zůstati! Wy mne nazý-

wáte berlou stáří swého — ale pod břemenem tak weliké přízně, tak nezaslouženého daru klesla by síla má. Nechte mě, jakž jsem, nechte mě u sebe tak dlouho, dokud nás wyšší moc nerozwede; tak jsem na swém místě — tak jsem šťastná!“

Ale Welenský stál pewně na swém zámyslu. Milada mu sice již neodpírala; ale w hlubinách duše její utkwělo newywratné předsewzetí, že opowrhne každým podobným darem starého hraběte. Tušilať dobře, že ji má Jaroslaw již bez toho odedáwna w podezření, že po jeho statcích touží, a pomyšlení toto bodalo šlechetnou pýchu její mučiwou bolestí. Teď mělo podezření jeho jako w skutek wejíti! Hrdost její nemohla snesti tuto myšlénku.

U welikém pohnutí srdce a mysli wrátila se do swého pokoje, neboť se byla přiblížila znamenitá, rozhodná doba w jejím žiwotě. Widělať, že starý hrabě od mnoholetého, oblíbeného záměru upustil, při němž ona sama znamenitou roli hrála, a kteroužto zkaziti pro churawou hraběte mysl až posud nechtěla. Nyní jí sám wolné ruce učinil. Tajná, čistá, panenská láska její wztýčila se jako ožiwena rosou nebeskou, w okamžení osypala se wonným, slastidechým kwětem, a w nowé záři zalesklo se nad ní slunce žiwota.

Z druhé strany chtěla se wší přílišné, přechwapné dobroty hraběte uchrániti a co možno swou neodwislost uchowati. Mimo to ozýwal se w ní silný hlas soucitu nad stawem starého Welenského a žalosti nad rozerwaným úwazkem srdce otcowského i synowského; ráda bylaby Jaroslawa warowala, pozorna učinila, w otcowu náruč uwedla: ale w té chwíli, w tom nenadálém, tak odpornými city ji zahrnujícím okamžení neweděla, k jakému kročeji se odhodlati. Pokud pamět její dosahowala, bylo to ponejprw, co jindy pewná, určitá mysl její takowé neodhodlanosti za kořist připadla; i nenalezalať míru a utišení w komnatách, a wyšla do zahrady, aby se mysl její u wolném prostoru, u welikém swatém chrámu přírody, ustanowila.

10.

Jako dáwno wyhladowělá wlčice byla si minula noc děsiwou tíží na obywately Welenského zámku ulehla, a drtiwé paťáty její zasáhly také prsa bodromyslného hosta Pedrazziho.

Probudilť se totiž w pokoji wedlejším rozmluwou hrabat Welenských i rozuměl dosti brzo neobyčejnému wýjewu mezi otcem a synem, a poznaw důležitost jeho, nezrušil ho newčasným příchodem, nýbrž bedliwě poslouchaje, postřehl k nemalému podiwení swému stopu jakéhosi tajemství, ježto se týkalo osoby, kteráž ho byla před usnutím podiwnou směsicí rozmanitých myšlének naplnila a nyní tím živějšího účastenstwí jeho budila. Byla to Milada.

On znal také jednu Miladu, a podoba její, z dáwných let w paměti jeho ještě jako pouhý stín utkwělá, míhala se mu nyní před očima střídawě s podobou díwky na Welenském zámku, ježto — ačkoliw ji neznal — i brzo s podobou Milady jeho splývala.

Dlouho po odchodě starého hraběte z pokoje synowa přewracel se Pedrazzí ještě na loži, nemoha na wíčka přiwolati spánek. Duše jeho trnula sladkým tušením a dětinskou nedočkawostí.

„Ale, blázne, blázne!“ mluwil sám k sobě, dlaní se na čelo tleskaje; „co pak by zde dělala? Kdežby se tu wzala — díwka prostá na hraběcím zámku? Není možná! Ona to není! — Ale proč jsem neměl zmužilosti na její jméno se poptati? Neměl by je Carlo wěděti? Ne — ne! Ona to není! Cožby měl hrabě k wůli ní o wraždě mluwiti? — Neblázni se, Ludwíčku, a pokojně se wyspi. Zejtra se na ni podíwáš — a za několik dní uwidíš swou Miladu..... Dobře se mi stáwá, že mě teď nedočkawost trýzní! Neměl jsem ji hned wyhledati?..... Ale Carlo a tajemný otec jeho?..... já musel s ním jeti; tajný, mocný, newyzpytatelný hlas lidského srdce — kdož ho wyzkoumá? — Já musel..... několik dní ještě počkáš — moje Milado..... drahá... nemohu ti pomoci.....“

Polowiční spaní sneslo se mu konečně na umdlené, palčiwé oči, a w peřestých podobách tančily před ním podiwné, měniwé sny. Widělť odlehlé rodinné místečko swé, malý městys, mezi pěknými horami, nad nimižto zlaté slunce zacházelo. Tichým wečerním powětřím znělo klekání, a

s oubočí mísily se do toho libohlasí zwonky k domowu táhnoucího stáda. Potom se rozewřely stěny malého domku, a po zatmělé sednici procházel se dlouhými, čerstwými kroky otec jeho — weliký, hubený muž, wenkowský učitel; pod bradou držel začernalé housle, w ohebné prawici dlouhý myčec, lewice tancowala po hladkém krku — a Pedrazzi klečel na práhu, a plakal radostí, neboť okolo uší jeho wedli ples zborowé andělští. Potom se nad ním wypnula jasná obloha s tisícem a tisícem zlatých hwězd, a wedlé něho stála Milada, i držela jej za ruku, a on hledaje swou i její hwězdu, okazowal po obloze prstem, a ona jej warowala, prosíc, aby toho nečinil, že by hwězda spadla, kdyby na swou prawou okázal, a on že by musel umříti. A najednou se obloha zatměla a z černých mračen wykukowal šeredný obličej a wyplazowal plamenný jazyk, jako ďábel na řetízku, a Pedrazzi poznal w něm Neapolského basistu, a mrštiw po něm rukou, dal se na outěk, letěl powětřím a ploul po moři a octnul se na Pařížském diwadle wlaské zpěwohry a zpíwal Roberta a chtěl dobýti na hřbitowě čarodějnou ratolest. Okolo něho míhaly, wznášely se, tancowaly swůdné stwůry pekelné, a srdce jeho pukalo, kdyžto zawádiwému pokywowání té nejwnadnější ženštiny odpírati musel — ale odpíral

a šťastně klamy a mamy přemohl a ratolest ulomil. Strašliwě řítily se zdě starobylého chrámu, tanečnice rozpadaly se w chrastiwé kostliwce a w nejkrásnější z nich, we swé nebezpečné swůdkyni, poznal — Miladu.

Poděšen a unawen protrhnul se Pedrazzi ze spaní. Slunce stálo již nad wrcholky zámeckého stromowí a hledělo mu do oken. I pozwedl hlawu, a chwíli se musel ohlížeti, nežli poznal, kde se nachází.

„Pěkně děkuji!“ řekl posléze. „Nebudu muset bráti pro pocení. Slyšel jsem, že je mnoho již psáno o snech a o jich wýznamu; — rádbych ale wěděl, zda-li kdo o nich již také jakož o prostředku proti zaraženému potu učené pojednání napsal.“

I skočil s lože a prwní, jakož i nejpřirozenější jeho myšlénka byla Milada a potom Jaroslaw. Ten ho měl co nejdříwe k ní uwesti. Rychle hodil na sebe ranní šat a wešel k němu do pokoje.

Jaroslaw seděl u stolu a psal. Twář jeho byla bledá; w trhawém pohybowání rtů jewila se trwající bouře w prsou jeho. Ale každou písmenou ubýwalo tohoto zbouřeni — a mužná wážnost wracela se k němu tou mírou, jakowou rozwlněné toky citů swých na papír wypouštěl. Psal otci

swému a Miladě. Loučil se s nimi. Otci děkowal a prosil jej, aby lásku nebo přízeň swou z něho jinam přenesl; přitom odříkáwal se také všeho práwa synowského. Miladě poroučel otce jako wděčné, šetrné dceři.

Byl práwě hotow, když Pedrazzi do pokoje wešel.

„Chceš-li, můžeš jeti opět semnou," řekl k němu. „Za pět minut pojedu zase do Prahy." — Přitom zazwonil, a doručil wešlému služebníku oba lístky, aby je odewzdal.

Zpěwák tu stál plný podiwení, a hledě na přítele i na služebníka, sahal si po čele, chtěje se přeswědčiti, zdali ho ještě sny nešálejí.

„Anebo — jestli se ti líbí — zůstaň tady;" mluwil Jaroslaw dále. „Můžeť býti, že ani do Prahy nedojedu — a zdržím-li se několik dní mimo dům, budu zde alespoň přátelské oko míti, kteréž dá pozor, co se přihodí. Začne-li tě dlouhá chwíle trápiti, použí mé biblioteky — anebo hledej spasení u naší slečny Milady. Nechám ti zde kratičké poručení — ale neboj se — žádné billet doux! Máš-li měkké srdce a budeš-li dobrébo rozmaru, můžeš sám o její panenské srdce zápas wésti. Mimo to máš tady již také známého — našeho zpráwce; ten se ti dozajista o

zábawu postará —," doložil s polotajenou hořkostí. Přitom psal zase několik slow Miladě.

„Ale co pak se tu wlastně děje?" ptal se Pedrazzi, moha se konečně k slowu dostati.

Jaroslaw mu ale neodpověděl; nýbrž dokončiw lístek, objal jej, přál mu dobré zabawení a nežli se host od wčerejška nadál, stál o samotě w pokoji, newěda posud, co se děje, co se dělo, ani co se díti bude. I musel se dáti posléze do smíchu.

„Teď jsem w utěšeném stawu," řekl přitom sám k sobě; „w cizím domě — jako na moři bez wesla, každé okamžení w nebezpečenstwí, že wrazím lodí o skálu anebo aspoň do písku a zůstanu seděti. Ale genialního ducha to nesmí obmezowati! Bůh mi dal pět zdrawých smyslů, a člowěk nezasluhuje toho kousku poctiwého jména, kdo s tou zbraní w dawu lidském uwízne."

I wzal do ruky tenounký lísteček, jejž mu byl Jaroslaw na stole zanechal, a otočiw jej několikkráte, i prohlížeje zlatý oplátéček pečetní, četl několikkráte po sobě krátký na něm nápis: „Mademoiselle Milada."

„Vederemo!" řekl konečně, hlawou pohodiw a lístek do westní kapsy schowáwaje. „Podíwáme se na tu Ariadnu, kteráž nám w tomto labyrintu potřebnou nit podati má. Fortunes audacia

juvat — říkají tuším latináři,“ mluwil dále, a postawiw se proti welkému zrcadlu, začal si wlasy načechráwati. „Eh bien! Budu tedy udatným — srdce mi zwěstuje dobrý konec.“

A zpíwaje si polohlasem oblíbenou arietku, šel přehlížet swou garderobu. Brzy tu stál, jako z modního žurnálu wystříhnutý wzorek; přitom ale neměl oděw jeho přece nic hledaného; jewilať se w něm jenom wkusná ouprawnost s lehýnkou nenuceností. Mohlť si w něm wyjíti na procházku i wstoupiti do salónu.

S Jaroslawowým lístečkem w kapse dal se u Milady opowědíti. Řeklo se mu ale, že je slečna w zahradě.

„Také dobře,“ pomyslil si Pedrazzi. „Širá příroda je mi o mnoho milejší, nežli uzawřené stěny. Wyhledám tedy Ariadnu w zahradě . . . . .“

Nejspanilejší jitro uwítalo jej w rozkošných sadech. Weselá mysl jeho napnula se živěji, a srdcem jeho wanuly swátečné pocity. Sladké tušení wodilo jej z místa na místo, a slibowalo mu šeptem čarolibým, že ho potká štěstí.

W malém, prostranném stromořadí potkal Miladu. Oba se chtěli právě okolo hustolistého rohu zahnouti a stáli nenadále proti sobě. I zarazili se, jeden druhým překwapen, a nežli se pozdrawili, trwalo několik okamžiků. Oběma bylo, jako-

by se jim byla nejmilejší podoba z denních snů w živé skutečnosti zjewila; jenom že posud newěděli, mají-li náhlému úkazu wěřiti, anebo jej za pouhý klam rozehřátých smyslů považowati.

„Odpusťte, drahá slečno, mé dotěrawosti, kteráž porušila waši osamělou ranní procházku,“ jal se konečně Pedrazzi plynnou francinou omluwu hledati, a oči jeho tkwěly s radostným žasnutím na skwostné díwčí postawě. „Ale nemohlť jsem na uzdě udržeti touhu, kteráž mě poháněla poklonu složiti dámě, w jejíž milost a showení mě přítel odkázal.“

S těmi slowy podal jí Jaroslawůw lístek. Ona jej otewřela.

„Jak?“ podiwila se. „Mladý Welenský zase odejel?“

Byliť to prwní hlasowé, kteří se rtů jejích sklouzly, a Pedrazzi je wssál do sebe s duší horoucí.

„Jenom na den nebo na dwa dny,“ odpowídal, a wnitřnost jeho se chwěla, a w paměti jeho zawzníwaly blažené zpomínky, jako znění zwonků w podwečerní krajině. „Já s ním wčera přijel, a chtěje z tohoto wýletu několik zlatých listů do knihy žiwota swého získati, odhodlal jsem se tady čekati, až se zase nawrátí.“

„To wás musím, pane litowati,“ řekla Milada s dwornýmúsměwem. „neboť newím, jak by se waše očekáwání zde uskutečnilo. Osamělý zámek hraběte Welenského neposkytne oněch rozkoší, kteréž u welikém městě při každém kroku nalezáte —“

„O poskytne, poskytne dozajista! — ledaby wšecky tajuplné hlasy lhaly, kteréž člowěka w hodinách osudem zaswěcených naplňují!“ zwolal Pedrazzi s okem jiskřícím, a radost newyslowná hrála mu okolo rtů. „Práwě z wašich rukou očekáwám dar, jemužto se žádná rozkoš welikého swěta newyrowná.“

„Z mých rukou?“ užasla se Milada, a na krok ucouwnouc, powznesla hrdě hlawu swou; ale horšiti se na člowěka neznámého nemohla. W jeho přímostí jewilo se tolik dobrosrdečnosti, tak čistá, neouhonná mysl, že jí nebylo možno, pro několik smělejších slow naň zazlíti. Mimo to ozýwal se w prsou jejích jakýsi hlas, kterýž w prospěch nenadálého hosta mluwil, a celou bytost její podiwným očekáwáním naplňowal.

„Mohlť bych sice netrpěliwostí trápen čekatí,“ mluwil Pedrazzi po díwčí otázce dále, „ažby mě okolnosti, delší seznámení a zpytawé otázky na stopu přiwedly, po nížto bych we swatyni waší přízně dostoupil — w tu swatyni, kdežto na mí-

stečku nejpohodlnějším teplé hnízdečko si uplesti nějakého práwa mám —“

„Wy, pane?“ přetrhla Milada ohniwý proud řeči jeho s rostoucím podiwením.

„Já!“ zwolal weselý zpěwák zaníceně. „A poněwadž jsem na dlouhá leta toho krásného práwa odřeknouti se musel, budu nyní hleděti, abych ho dwojnásobně užil.“

„Bůh je můj swědek,“ řekla Milada na dwa, tři kroky od něho couwajíc — „wy mě, pane, děsíte. Já wás neznám, a nemohu wám žádného práwa přiřknouti.“

„Že mě neznáte?“ ptal se nyní Pedrazzi po krátkém zamlčení, a lahodný hlas jeho zawzníwal tónem elegickým. „To máte dobře, drahá slečno — a já se tomu nediwím. Ani já bych snad nyní we twáři waší, w těch rozkwětlých růžích ono písmo nepřečetl, ježto jsem znal jako zawitá, outlinká poupátka; kdyby mi nebyl rozmarný osud dříwe prstem na wás poukázal, a sladkou wěštbu k mému sluchu přinesl. — Jsem tenorista Pedrazzi, rownou cestou z Paříže,“ mluwil dále, nutě se přejíti do tónu žertowného — „a snad mi nějakého práwa z obzláštní milosti dopřejete, až kousek mého zpěwu uslyšíte.“

Okolo rtů a oči jeho hrálo usmíwání, z něhož bylo widěti, že je si wědom brzkého wítězstwí.

I postawil se po herecku před mlčící Miladu a začal čistým jazykem Českým zpíwati národní píseň:

Když jsem k wám chodíwal
Přes ty lesy,
Ach ouwey, přes ty lesy. —

A wšak druhý řádek nemohl ani začíti. Hned prwní zwuky zpěwu jeho padly w duši Miladinu jako zápalné jiskry a znítily celou bytost její wysokým plamenem. Onať znala píseň tuto ze dnů swého dětinstwí; znalať ji tuze dobře, neboť byla zamilowaná otce jejího, a musíwalať jí pod wečer při houslích stokráte s bratrem zpíwati.

„Pro milosrdný Bůh! — pane, co to se mnou tropíte?“ zwolala nyní se srdcem klopotným. „Odkud máte tuto píseň? — wy — tenorista Pařížský?“

„Z prawých neporušených ust Českých,“ zwolal Pedrazzi wesele — „a zpíwáwal jsem ji jako chlapec denně se sestrou — se zlou, oškliwou sestrou, kteráž mě nyní u prahu srdce swého jako žebráka státi nechává.“

„Ladislawe!“ zkřikla Milada, před nížto se teď náhle posledním sluncem rozjasnilo; a tváře její hořely, panenská ňádra se wlnila a ruce powznesly se k wřelému objetí.

„Milado!“ zaplesal Pedrazzi, a w okamžení spočiwal w jejím náručí.

„Moje Milado!“ jásal po dlouhém, wroucím políbení, a chytiw ji za obě ruce, díwal se na ni očima zářícíma od hlawy až k nohoum. „Jsi, to tedy oprawdu, moje malá Milado? ty pramene mých dětských rozkoší — ty moje pokušitelko — jediná moje žádoucí přítelko?“

„Já to jsem — twá — jako jsem wždycky bý-wala!“ zwolala díwka s newyslownou blahostí, a prawici z ruky jeho wymknuwši, owinula ji okolo krku jeho. — „Ale ty jsi zlý člowěk — jsi-li o-prawdu můj Ladislaw; ty jsi nechal swou Miladu tak dlouhé časy beze wší zprávy — w žaluplné nejistotě —“

„Nu, tak tuze žaluplna jsi nebyla, jak na tobě pozoruji,“ usmál se nalezený bratr; „a že jsem nepsal, to zasluhuje arci notný wýtopek... i rád ho snesu ze rtů sestřiných; ale já se těšil na překwapení. Já si ustřádal wšechny rozkoše na nenadálé shledání; a když jsem na to pomyslil, jak asi dobrý, stařičký otec radostí zmládne, až konečně jednou jako statečný, wděčný syn se wrátím, w kapse... nu, co pak wrtíš hlawou, moje zlatá díwko? Proč přeletuje mráček po twém čílku?.. Nedopouštěj Bože, abych ti rozuměl!“

„Dobrý, stařičký otec nebude se radowati

z twého náwratu," doswědčila Milada hlasem jemným. „Ten odpočíwá již dlouhá léta w chladném lůně, z něhož se žádné radosti již nepučí."

„Tedy již odpočíwá — ?" opakowal Ladislaw po krátké přestáwce, mezi nížto byli oba, syn i dcera, památku zesnulého tichým zpomenutím slawili. — „Tedy odpočíwej w pokoji! — tam jsi také dobře uschowán — a snad lépe nežli by tě nejwděčnější syn kdy uschowati mohl. Nechme toho tedy, moje rozkošná Milado! a nepotahujme harfy srdcí swých strunami, kteréž wydáwají zwuky žalostné. Při prwním shledání našem potřebujeme weselých písní a radostného pokřikowání. Ty si nemůžeš pomysliti, jak jsem se na tuto chwíli těšíwal," mluwil Miladin bratr dále, a pojaw dìwku za ruku, wedl se s ní stromořadím k blízkému, hustým listím krytému loubí; — „w nejrozmanitějších postawách obletowala mě twoje podoba, tisícerými slowy rozmlouwal jsem s twým obrazem; ale že tě takto spatřím, že tě tady naleznu: toho jsem se wěru ani při nejdiwnějším přání nenadál. Já ti mám tolik co powídati, mám se tě tolik co ptáti — ale nyní splývá wšechno mé myšlení a toužení w tu jedínou otázku: Jak jsi přišla mezi hrabata Welenské?"

„Ba wěru mezi ně!" wzdychla Milada; „ne-

bof jsem alespoň z části příčina těch nesrownalostí, ježto mezi otcem a synem panují.“

„To pozoruji, ale posawád tomu nerozumím. Protož bysi učinila prawý skutek lásky křešťanské, kdybysi mě z temnosti k světlu wywedla. Powěz mi tedy jasnými a zřetelnými slowy, jak jsi přišla z nepatrného, wzdáleného městečka do panského zámku?“

„Jak — to ti mohu powědít slowy jasnými; proč mě sem ale wlastně uwedli, to je mi také až podnes tajemstwím, kterémuž na jádro dostati se nemohu. — Asi rok po twém tajném odchodu zemřel otec. Procházelť se práwě u wečer po sednici, jakož býwal dáwný jeho zwyk, a duch jeho prolétal se w říši zwuků, ježto wyluzowal z oblíbených houslí, an ho ranila mrtwice. Staré tělo jeho skleslo, a housle padly wedlé něho a zazwučely naposled. Mne si wzal představený městečka do domu, chtěje mě chowati jako wlastní dítě. Shledaloť se, že byla po otci hezká summa peněz uložených zůstala. S tou tedy zamýšlel můj nowý pěstoun hospodařiti, aby pro mne řádného wěna wydobyl. Nedlouhý čas na to přišel ale neznámý člowěk do městečka, a sháněl se po otci; když pak jej poukázali na hřbitow, začal se sháněti po sirotcích. Tentýž člowěk nawštíwil tedy mého pěstouna a dlouhý čas po-

tajmo s ním rozpráwěl. Konečně mi snesli prádlo, oblekli mě do swátečních šatů, neznámý člowěk posadil mě do swého kočáru a jel semnou do Prahy. Tam jsem přišla do domu obstárlé paní, která se wychowáwáním děwčat obírala. U té mi uplynuly nejkrásnější léta. Čeho jsem tam wšeho užila, čemu se učila, co wšecko získala: o tom nebudu nyní mluwiti; ale powím ti zkrátka, že jsem nalezla matku, kterou jsem posud neznala. Byla to wzdělaná, šlechetná žena. Nás bylo pět děwčat pod jejím dohledem; ale wšecky jsme k ní lnuly jako sestry k jediné matce. Já zwláště powažowala se konečně za její dceru, jelikož jsem u ní skoro deset let ztráwila, a za ten čas nesčíslných důkazů lásky její dostala.“

„Nu, a co se stalo z neznámého člowěka?“ ptal se Ladislaw zwědawě. „Kdo to byl? Widělas ho někdy? Pečowal o tebe?“

„Po celý ten čas byl jenom třikráte w našem domě,“ řekla Milada; „ostatně ale dopisowal si s naší pěstounkou několikkráte do roka. To jsem ale nikdy wypátrati nemohla, z jakých příčin hrabě Welenský tolik na mne nakládá.“

„Tedy otec Jaroslawůw?“

„On sám. A wychowatelka moje wštípila mi tak půwabný obraz jeho šlechetnosti do srdce a do mysli, že jsem uwykla w duchu se obírati s ním

jako s otcowským dobrodincem, a že jsem pewně sama u sebe uzawřela, wěnowati mu na wšechen čas upřímné srdce wděčného dítěte. Konečně také přišla doba, kdežto jsem tajné předsewzetí srdce swého oswědčiti měla. Druhá matka moje mi zjewila, že se musím na Welenský zámek odebrat, abych jako dobré dítě wyjasnila dny hraběte, kterýž toho času, w rozepři jsa s chotí swou, osamělý žiwot wedl w domě swém. S těžkým srdcem opustila jsem dům pěstounčin, a od té chwíle wedu žiwot w této wenkowské osamělosti.“

„Krátká historie,“ řekl Pedrazzi, protrhnuw se jako z malého zamyšlení, w něžto byl mezi sestřiným wyprawowáním upadl, „krátká historie a w jistém ohledu také dosti jasná; má tedy dwě hlawní cnosti, jakéž rýpawá kritika od powídaček požaduje. Předemnou leží ale přece ještě jenom jako nerozwinuté klubko — jako welký, temný labyrint, w němžto newím kudy kam? Proč o tebe hrabě Welenský wlastně tak pečowal a nebo ještě pečuje? — to je to jádro, k němuž bych se škořepinou twých příhod rád prokousal. Já wím, že se hrabě dlouhá léta myšlénkou obíral, jedinému synu a dědici swému tebe zasnoubiti.“

„To wědělo dlouhý čas, tuším, skoro celé naše okolí;“ řekla Milada, a lehýnký úsměw zahrál si na její tváři. „To ale newí ještě posud nikdo,

že se starý hrabě této myšlénky dnes nawždy odřekl.“

„Jak?“ ptal se bratr s podiwením. „Chce snad nenadále ruce swé od tebe wztáhnouti?“

„Práwě naopak. Zasypati chce mě swou otcowskou přízní a podáwá mi darem statek, žebych, přijawši jej, mohla — co se týče wěcí pozemských — do budoucnosti bez bázně hleděti. Bůh mě ale uchowej, abych přijala dar, pro kterýžbych w podezření upadla, že toužím po cizí majetnosti. Já se protiwila wůli hraběte — a w té chwíli, kdyžto jsem myslila, že stojím osamělá ale neobmezená paní wůle swé: poslala mi nebesa tebe — a ty-li teď neodtrhneš odemne ruky swé, zaleskne se rozkoš na dráze příštího mého žiwota.“

„Nebuď bláhowá a nehněwej mě swým pochybowáním!“ káral ji Pedrazzi, wroucně ruce její k swému srdci tiskna. „Tys nyní moje spanilá díwka — moje milenka — moje hwězda!“

Přitom ji uchwátil z obou stran za hlawu a pokryl jí ústa, oči a twáře dowádiwým líbáním. Ona se ale náhle wzchopila a polohlasitě zkřiknuwši upřela zraků swých z loubí do blízkého stromořadí. Ladislaw stopowal zraky její, a oči jeho zastihly hraběcího zprámce, kterýžto se rychlými kroky na postrannou pěšinu zahýbal.

11.

Swoboda nenalezl doma, w tichém, po odjetí otce a sestry jako wymřelém obydlí, oddechu a pokoje. — Duše jeho byla se ranním wýjewem silněji zbouřila, nežli projewiti a sám sobě přiznati se chtěl. I nemohl rozjitřeného ducha pohroužiti w suchoparnou práci swého ouřadu, ale wyšel z těsných zdí, aby pod šírým nebem wolného oddechu a na prsou milostné, k rozkošnému dnu probuzené přírody sladkého ukojení nalezl.

Dnešním jitrem — to cítil hluboce — změnila se celá jeho budoucnost. Weškeré zámysly jeho musely se na jinou stranu obrátit. W nynějším postawení nemohl setrwati déle, nežli dokud starému hraběti hwězda žiwota zářila. Pak musel wšechny swé síly na jiné místo přenesti.

I nebyloť mu wolno okolo srdce, a myšlénky jeho točily se jako u wěčném wíru, nemohouce w rowný proud se dostati. Padlyť mu také na mysl slowa Jaroslawa, jimižto mu napowěděl, že se od otce odtrhne, a jakž jeho pewnou, odwážliwou

wůli znal, mohl se toho násilného kročeje od něho nadíti. Co se potom stane — jaký směr potom dějiny rodu Welenského nabudou; to nemohl arci teď rozhodnouti; ale mezi jednající osoby wystoupila nyní na jewiště také Milada — prosta snad všeho úwazku: a srdce jeho zachwělo se sladkou bolestí. Onť milowal Miladu; milowal ji weškerou silou swého mužného, šlechetného srdce; láska jeho byla kwětem osypaná lípa, w jejímžto libowonném stínu se nejblaženějším sněním opájel; a wšak on by byl nechal tento rozkošný strom zwadnouti a pramen zlatých snů wyschnouti; on by byl mlčel a lásku swou w živém hrobě, w zedraných prsou, pochowal: kdyby byl wěděl, že jejím projewením swou powinnost k starému Welenskému poruší, anebo že ním skwělé příští Miladino pokalí.

Temná mračna stahowala se nyní nad domem hraběcím, a blesky, šlehající z lůna zkázyplodného, hrozily zasáhnouti také Swobodowu rodinu. A přece mu začala při této bouři skwělá naděje swítati! Přece mohl snad Miladu nyní swou nazwati! — Prsa jeho dmuly se blahým tušením a ponořen w lákawé sny, octnul se mimowolně w tom oddílu weliké zahrady, kterýž Milada nejraději ku swým procházkám obírala.

Duše jeho byla naplněna jejím obrazem, an tu

náhodou blíže k otewřenému loubí přikročil a w rukou cizího muže ji uwiděl. W prwním okamžení myslil, že ho šálí pokoušiwý sen; w druhém ale již poznal, že je to hrozná jistota, neboť zaslechl slowa: „Milenka a hwězda“ — i widěl, že se Milada líbati nechala.

Jakoby se pod ním země bořila, trhnul sebou strašliwě sklamaný, a hodiw jen jediný, ale wýznamný pohled na Miladu, obrátil se, aby rychlým krokem, smrtící ránu w prsou nesa, z ráje ztraceného prchnul.

Ale Milada byla spatřila pohled jeho a rozuměla mu.

„Jdi — pospěš za ním — přiweď jej nazpět!“ prosila bratra, překwapením sama newědouc, co činí; a Ladislaw, předwídaje i hned jakýsi tajný swazek dwou spřízněných duší, poskočil s úsměchem z loubí a okřídlenýma nohama hnal se za Swobodou.

„Corpo di Bacco! — he, pane soucestníku!“ wolal naň pozdálečí. „Jen tak neutíkejte. Chci wám dáti dobré jitro!“

A Swoboda, wida, že mu již neujde, zastawil kroky své a wítal ho bodawými zraky. Tváře jeho byly na smrt ubledlé. Ladislaw se ho ulekl, když jej dohonil, a nemohl hned slowa najíti, jak by k němu promluwil.

„Co se líbí?“ začal konečně Swoboda sám, a zwuk jeho slow byl ozwěnou bouře, ježto mu w prsou zuřila.

„I ty swatý Januare!“ řekl zpěwák — „dowolte, abych se dal trochu do smíchu. Wyť se mě ptáte, jakobych byl Fra Diavolo anebo slawný předchůdce jeho, weliký Rinaldo! Ne, ne — nebojte se! Mně se nic nelíbí, nemáte-li pro hosta hraběte Welenského jiné otázky. Ale sestra mě za wámi posílá —“

„Jaká sestra?“ wyrazil ze sebe náhle Swoboda.

„No, moje sestra — když je to již jednou wenku, ačkoli se mi zdá, že by to mělo ještě tajemstwím zůstati.“

„Kde — kdo je waše sestra?“

„Ale nedělejte, jakobyste nás byl newiděl, a nebo jako byste byl nikdý neslyšel, že se lidé přepodiwně scházejí.“

„Milada tedy ....?“ ptal se Swoboda s pohledem člowěka ještě pochybujícího; ale krew se wracela již přece do tváří jeho.

„Si, signor, si! Milada je moje sestra,“ doložil Pedrazzi; „jinak-li mě hlas mého srdce, wypátraná podoba a wlastní její wyznání nešálí.“

„O, to tedy pojďme!“ zwolal Swoboda ohněm nowě procitlé naděje uchwácený, a zawěsiw se w blahém pocitu Ladislawowi pod páží, wracel se s ním k loubí. „To tedy pojďme — a odpusťte mi laskawě, že jsem prwé z pošetilé důmínky .... ale kdož by se byl nadál, že jsme wčera s bratrem naší slečny přijeli!“

„Arci, arci!“ potakowal zpěwák s potutelným usmíwáním. „Toho jste se nemohl nadíti — a proto wám také hned raději milowník na mysl připadl. Není-li prawda?“

Swoboda se chtěl omluwiti; již ale stáli před Miladou, a takž musel běh řeči swé jinam obrátit. I chtěl k ní promluwiti; cítil to, že musí k ní promluwiti: ale co žiw poprwé stál před ní w nesnázi, stál tu němý, nemoha skrz wlnobití citů k chladnému břehu slow dobřísti. I Milada stála proti němu mlčky, a na spanilých twářích proskakowal jí lehýnký ruměnec, jako červánky, jež přislibují krásný den. Očima sklopenýma hleděla před sebe.

Takto nestáli proti sobě dříwe nikdý. Sladké tušení, předchuť blahostí rajských, prochwíwalo srdce jejich. Tajným, wěčně newyzpytatelným tlukem žiwotních žil neobsáhlé přírody ozýwali se w nich hlasowé, šeptající, že se byli dnes oba w duchu jeden s druhým obírali, že se houpá

mezi nimi od srdce k srdci upnutý řetěz mágický, a že padla hodina, kdežto se okolo nich tentýž řetěz owine w nerozlomné, wěčné pouto.

Mlčeli, ale rozuměli si a byli blaženi...

Ale Pedrazzi nebyl spokojen. Stáltě proti ním a weden přirozeným taktem, jakož i obezřetností a zkušeností, poznal brzo, w jakém stawu se oba nacházejí.

„Milé děti!“ překazil konečně sám až posud trwající ticho; „takhle tu jeden na druhého kouknati se nemůžeme — já alespoň nemám k tomu ani chuti, ani času, třebas byste wy w tom nalezali newýslowné rozkoše. Mezi wáma jsou nějaké tajnosti — to by widěl také slepý. Swalte je z duše, milé děti, a pohledněte si jasně do očí; nebo nemluwné a newidoucí nemohu wás potřebowati.“

Mezi touto řečí nabyl Swoboda swé přirozené mužnosti, a zmocniw se wnitřního nepokoje, stal se zase tak wážným, spolu ale i srdečným a uctiwým mužem, jako bywal po celý swůj žiwot.

„Nikoli, pane Pedrazzi!“ promluwil k nenadálému bratru Miladinu — „mezi mnou a slečnou Miladou není žádných tajností, alespoň takowých ne, tuším, pro které byste snad nepokojen býti musel,“ doložil s názwukem čistého wědomí a šlechetného smýšlení, a pojaw Miladu za ruku,

s jemným rtů zachwěním wtiskl na ni lehký polibek. „Zajedno patří lesk jména jejího a její štěstí k nejwroucnějším přáním mého žiwota — a za druhé stojí nade mnou tak wysoko —“

„— jako dcera maloměstského učitele nad synem panského zahradníka!“ wskočila mu do řeči Milada s milostným úsměwem, a něžné, ale jen co bleskem letící stisknutí ruky prowázelo slowa její. „Nechte jedenkráte skromnosti, kteráž je arci wždy největší okrasou mužowou; wás by ale mohla zahaliti rouškou, že by wás můj dobrý bratr dle prawé ceny nepoznal.“

„O, mně se zdá,“ řekl Ladislaw „že pana zpráwce panstwí Welenského již po wrchu i wespod znám! Wždyť pak jsme již asi šestatřidcet hodin přátelé — jinák-li mi dowolí, naše seznámení w hodině duchů a při plné sklenici šlechetným titulem přátelstwí pokřtíwat; a co se mi w tom čase na něm neodhalilo, to se mi bohdá nyní pomocí sesterskou objasní.“

„K tomu nebude mého objasňowání potřebí,“ odpowídala Milada usměwawě. „Pan Swoboda je dosti welké swětlo sám o sobě.“

„To jsem poznal wčera na cestě, když wedl boj s mladým Welenským stran ty naší milé češtiny, o kteréž já nyní tak málo wím, jako Hotentoté o Wlaské opeře,“ doložil Pedrazzi. „Ale to mi ne-

stačí — to je wšecko málo. W člowěku jsou ještě koutečky a místečka, ježto se nedají žádnou pochodní ojasnit — a ty bych si já přece rád prohlídnul.“

„Weliká čest pro mne,“ podotkl Swoboda polożertowně, „že oko waše, napojeno bezpochyby wěčně se-lesknoucími poklady ráje Wlaského a nasyceno rozkošemi swěta Paříżského, něco w obyčejném Českém wenkowanu hledá, co by za poznání stálo. A wšak i já musím ze swé strany se ozwati, že zde posud jako w půlnočních temnostech klopýtám, nemoha pochopiti, jak můžete býti skutečně bratr slečny Milady — wy Pařižský tenorista.“

„To nemůžete pochopiti?“ ptal se Ladislaw. „Tedy je to w Čechách neslýchaný příklad, aby se někdo za wzácného cizozemského ptáka prodáwal, třeba se byl w hnízdě České wrány wylíhnul?“

„To není práwě nic nowého.“

„Anebo se wám to ještě nikdý nestalo, aby se cizina k mužům, jakožto ke swým hlásila, a činy nebo zásluhy jejich pérem i jazykem pro sebe dobýwala, ačkoliw od kolébky až do rakwe k Českému rodu náležejí?“

„To se stalo i stáwá se až po dnes.“

„Nu proč by tedy nemohl Pařižský tenorista, Ludovico Pedrazzi, býti syn Českého wenkowského učitele, za swého pacholetstwí Ladislaw

Petráček nazwaný? Ano, ano — jen otwírejte oči! Sobě samému na ujmu swlíkám se sebe potětický lesk powěstného jména a stawím se před wás w holé próze newýznamného názwiska. Co se wšecko dělo, nežli mě tato zewnitřní metamorfosa potkala — to nemohu nyní wyprawowati. Jesti to historie tuze dlouhá, a mně záleží wíce na tom, abych se tu sám dříwe jistých wěcí dopídil, než abych wyprawowáním o sobě čas mařil. Až budeme někdy w tiché hodince pospolu sedět, nakreslím wám několik obrázků z mého žiwota, a pak mi snad uwěříte, že jsem bratr Miladin. Pro mou sestru dostačí prozatím, když jí řeknu, že jsem jen k wůli ní a otci do Čech přijel — a wy beztoho již wíte, že jsem Welenský zámek s mladým hrabětem nawštíwil, jejž jsem w Italii znal a w Praze opět napadl. To jsou pouhé maličkosti; ale za to bych dal, newím co, kdybych se dowěděl, proč swou sestru w hraběcí rodině nacházím. Jesti we mně jakési puzení — jakýsi hlas w srdci, jemuž dobře nerozumím, kterýž mě ale ustawičně pobádá, a kterýž mi pokoje nedá, dokud se mi na tu otázku neodpowí.“

„Zaplaš tak zbytečné mraky z mysli swé a nekal si prwní okamžik našeho shledání,“ řekla na to Milada. „Dosti na tom pro tu chwíli, že

mě tady nalezáš — k čemu se truditi myšlénkou, proč tady jsem? Já sama teď na to nemyslím. Na počátku byla jsem ještě tuze mladá, abych to byla na mysli rozważowala, a tak jsem wyrůstala jen s tím wědomím, že o mne šlechetný muž pečuje, nepátrajíc nikdý po příčině, proč práwě mne z našeho městečka odwezl.“

„Já sám newím,“ ozwal se nyní Swoboda, „co wlastně starého pána k slečně poutá; až posud bylo mi dost na tom wědomí, že by ji zatopil bohatým zdrojem lásky swé, a že stojí pewněji na wysoké hoře jeho milosti, nežli wlastní syn.“

„Proto snad také chtěl ji k němu na wěky upnouti, aby oba pewně postáli;“ podotknul Pedrazzi, uwáděje si na mysl noční wýjew mezi Welenskými hrabaty.

„Že chtěl?“ opětowal Swoboda s podiwením. „Mně se zdá, že posawáde chce?“

„Ba již nechce,“ řekla Milada s úsměwem a panenským uzarděním. „Od dnešního jitra jsem úplná paní wůle swé — za to ale zbawena wší naděje, že budu paní hraběnkou.“

„Pro dobrý Bůh!“ zwolal Swoboda překwapený dílem radostí, dílem teskností. „Co se přihodilo? Neshodl se mladý hrabě s otcem?“

„O tom newím,“ řekla Milada; „ale mne si

dal dnes časně ráno starý hrabě wolati a zprostil mě nesnázi, kteráž mi tak dlouhý čas prsa tížila.“

„Bohu díky!“ zwolal Swoboda s twáří radostně ozářenou; ale w okamžení se mu zdálo, jakoby byl záclonu ze srdce swého tuze hluboko sehrnul, a protož doložil mírněji: „Neboť se mi zdá, že byste nebyla s Jaroslawem šťastnou bývala.“

„Já bych nebyla také nikdy štěstí své na nejistou wáhu wložila;“ řekla Milada pološeptem, ale zwukem takowým, že z něho zřetelně pewná její wůle zazníwala. Přitom se potkali zrakowé její s jeho pohledem, a před oběma rozewřela se na okamžik zlatá brána zemské blahosti. S poswátným trnutím w pohnuté duši zamlčeli se obadwa; ale rozuměli si, a touto chwílí zaslíbili se sobě tajnou, ale wěčnou přísahou....

„Wíte wy snad o jiném muži, s kterýmby moje Milada šťastnější byla?“ ptal se nyní Pedrazzi, jemužto se prawý poměr jich obou pořád wíce wyswětlowal. „Mně by bylo welmi milo, kdybych se mohl z jejího štěstí radowati.“

„To jsi welmi špatně dokázal,“ odpowěděla mu rychle Milada, „an jsi tak dlouho té nejmenší starosti o mne nejewil.“

„Milé děwče, to se dělo wěčným řízením čili tak řečeným osudem!“ řekl zpěwák s komickým

důrazem. „Já musel práwě teprwa wčera do Welenského zámku přijeti, a jistému tajemstwí na stopu se dostati; a já musel práwě teprwa dnes tebe nalezti, abych měl příčinu po tomto tajemstwí dále pátrati.“

„O jakém to mluwíš tajemstwí?“ diwila se Milada.

„O tom, proč o tebe starý hrabě tak starostliwě pečuje, že by tě byl rád i swou dcerou učinil. W žiwotě jeho muselo se něco přihodit,“ mluwil Ladislaw dále, „co jej ocelowým poutem k tobě wáže a jako metlou zlého swědomí pohání. Newíš, co by to býti mohlo?“

„To newím,“ řekla Milada. „Až dosaváde držela jsem wšechnu otcowskou péči jeho jenom za wýlew dobrého, lidumilowného srdce anebo za jakousi tajnou sympatii, kteráž někdy i cizí duši tak zamiluje, že jí konečně za částku bytosti swé považuje. Já se alespoň na nic nepamatuji, co by we mně důmínku zbuzowalo, že by hrabě z jiné příčiny o mne pečowal, nežli že mě náhoda osiřelou w ruce jeho odewzdala, a že mě tím živěji za dceru považowati uwykal, čím chladněji se jeho srdce od syna odwracowalo.“

„Ne, ne!“ řekl zase bratr. „To to není. W prsou jeho leží něco dämonického, a to jím zmítá, jako slabou kořistí. Newíte wy, milý příteli!“

obrátil se k Swobodowi, „zda-li se někdy w životě jeho něco událo, coby jej o sestru mou starati se donucowalo? Jsemť pewně přeswědčen, že w tom něco wíce nežli pouhá sympatie wězí; neboť pro tu by se nesnižowal před synem skoro na kolena a nemluwil by .... o wraždě.“

S ustrnutím zaslechli Milada i Swoboda tato slowa, a podiwení jejich zrůstalo, an jim na to Ladislaw obraz nočního wýjewu podal, jakž ho byl we swém pokoji přeslechl.

„Tu se muselo arci něco přihodit,“ ozwal se na to Swoboda, přebíhaje w myšlénkách wšeliké udalosti w domě hraběcím, dokud pamět jeho dostačowala — „tu se muselo arci něco přihodit, co w žiwot starého Welenského hlouběji zasahuje, nežli pouhá sympatie. Ale wěc ta musela se díti u weliké tajnosti anebo dříwe, nežli pamět moje dozrála, jelikož o tom ani slowa newím.“

„Kdyby se ale bylo přece něco událo,“ ptal se Ladislaw — „dříwe, nežli to pamět waše podržeti mohla — kdo by nám mohl nejspíše o tom zprámu podati?“

„Snad můj otec,“ řekl Swoboda. „On chowá klíč k mnohým tajnostem starého hraběte, a bude také o tomto wěděti, ačkoli se posud w temné mlčení halíwal, kdykoli jsem před ním o té wěci zmínku učinil.“

„Aj, tedy půjdeme teď k tomu pramenu wespolek a nabudeme jistoty,“ řekl zpěwák.

„To můžeme zkusiti,“ odpowěděl Swoboda. „Musíme ale míti malé strpení, neboť otec můj práwě dnes odejel.“

Milada se podiwila a Pedrazzi toho litowal; prohlásil se ale, že za ním pojede.

„Toho nebude snad potřebí,“ namítal Swoboda — „až se hraběti představíte ....“

„Já se mu wšak nemohu ještě představit,“ omlouwal se Pedrazzi; „to by se nesrownáwalo s mým dalším zámyslem. Předewším musím tomu na stopu se dostati, co wlastně mezi hrabětem a sestrou a snad i mezi mnou a ním wězí, a protož pojedu za waším otcem.“

„Ba — skoro to bude nejlépe,“ doswědčil nyní Swoboda, wěc na mysli pilně ohledáwaje. „Je-li mezi wámi a domem hraběcím oprawdu nějakých tajností, bude místo, kdež otce mého naleznete, prawé jewiště, kde by se mohly odhalit; neboť odjel do waší otčiny.“

Bratr i sestra se podiwili; Swoboda jim nemohl sice udati příčinu otcowa odjezdu, ale na té jim také posléz ani tuze nezáleželo....

BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Tyl, Josef Kajetán,

Poslední Čech Novelle

Bd.: 1

Prag (1844)
P.o.rel. 446-1/2
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10035076-8